

Ουσία

ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΕΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ — Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ
ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ — ΛΙΝΟΣ ΚΑΡ-
ΖΗΣ — Γ. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ — Ν. ΠΕΤΙ-
ΜΕΖΑΣ ΛΑΥΡΑΣ — Γ. ΣΙΔΕΡΗΣ —
Φ. ΣΚΟΥΡΑΣ — Ι. ΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ — Γ. Κ.
ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ — Ν. ΖΩΓΡΑΦΟΣ — ΗΡ.
ΜΑΛΛΩΣΗΣ — Κ. ΚΡΙΕΖΗΣ — Κ. ΖΑ-
ΡΟΥΚΑΣ — Φ. ΑΡΙΑΣ — Κ. Δ. ΣΤΑΜΟΥ
ΑΝΤΡ. ΣΑΚΑΛΗΣ — ΝΤ. ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ
Μ. ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΟΥ — Ι. ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ
ΣΤ. ΜΑΝΙΑΤΑΚΗΣ — Α. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ Α΄ ΑΡΘ. 2
ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1945

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

<h1 style="font-family: cursive;">Αιολαία</h1> <p>ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ— ΤΕΧΝΕΣ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΩΝ “ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ,,</p> <p>ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ : Κ. Δ. ΣΤΑΜΟΥ Α. ΣΑΚΑΛΗΣ</p>	ΧΡΟΝΟΣ Α΄	ΦΥΛ. 2
	ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1945 ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡ. 200	
	ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	
	Για ένα χρόνο Δρ. 1800 Για ένα εξάμηνο » 1000	
	Γραφεία : ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 15 ΑΘΗΝΑ	

PHOTO
Special

Φωτογραφικαί
Έργασιαί

Τ. ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 15 ΤΗΛ. 26 740

ΠΟΛΥ ΣΥΝΤΟΜΑ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΙ

“ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ,,

Περιοδικό τῆς Σύγχρονης Ποίησης

ΕΚΔΟΣΗ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΕΛΕΥΘ

Είνα
νουν κ
των Λ
ιστορικ
τητα γ
άσύλλ
καταχ
νον δτ
μόνον
“Ο
στορία
σεις ά
ων ά
που κ
ήτανε
πινου
έξύφα
σαν δ
τά χ
Για π
εαυτό
τόν έ
άπ” τ
τους.
διορι
πάντ
δμω
πολέμ
έκτελ
χαρα
Κι’ έτ
της.
“Ο
έδωσ
αίφν
λίγο
σφρα
έλευ
Τ
δμω
μος,

Ἡ ιδεώδης ἀλοιφή ὑποδημάτων

■ ΤΙΜΟΡ ■

ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ :

ΣΤΕΦ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ
ΧΑΡ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 7 ΤΗΛΕΦ. 38,889

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ

Ν. ΛΕΜΗΣΙΟΣ

ΚΡΙΕΖΩΤΟΥ ΑΡ. 13 ΤΗΛΕΦ. 20.197

Τὸ ὄνομα ποῦ ἱκανοποιεῖ κάθε
γυναικεῖο γούστο

ΚΑΤΙΑ

ΠΟΥΔΡΑ • ΚΡΕΜΑ • ΡΟΥΖ • ΚΡΑΓΙΟΝ

Στις πιὸ ἀριστοτεχνικὲς ἀποχρώ-
σεις τὸ κραγιὸν

VANGEL

ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

Γιὰ ὅσες δὲν βάζοται :

Η ΝΕΑ ΜΑΣ ΚΡΕΑΣΙΟΝ NATURELLE

ΦΩΤΟ

Ι. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΚΑΛΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ
ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ

ΠΙΛΟΚΑΘΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

& ΒΛΦΕΙΟΝ ΔΕΡΜΑΤΙΝΩΝ ΕΙΔΩΝ

ΟΑΣΤΗΡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 71 ΤΗΛ. 33.497

Καθαρίζονται ἐπισκευάζονται καὶ
σιδερόνονται καπέλλα.

Ἡ Ρεκλάμα μας εἶναι νὰ παρουσιάσουμε καλοὺς χορευτὰς
σὲ 10 Μαθήματα

ΟΛΟΙ ΟΙ ΧΟΡΟΙ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΟΥΣΙΩΤΗΣ

ΔΙΟΜΕΙΑΣ 4 (πάρδος Ἑρμοῦ 18) ΑΝΩΓΕΙΟΣ ΣΑΛΛΑ

Ἑγγραφαὶ καὶ Μαθήματα καθ' ἑκάστην Ἑκλεκτὰ ἀπογευματικὰ Χορευτικὰ
Γκρουπ, Ἰδιαιτεράι ὠραι διὰ Κυρίας καὶ Δεσποινίδας.

Δόντια σαν τὸ Διαμάντι

ΝΤΙΑΜΑΝ- ΝΤΟΝΤ

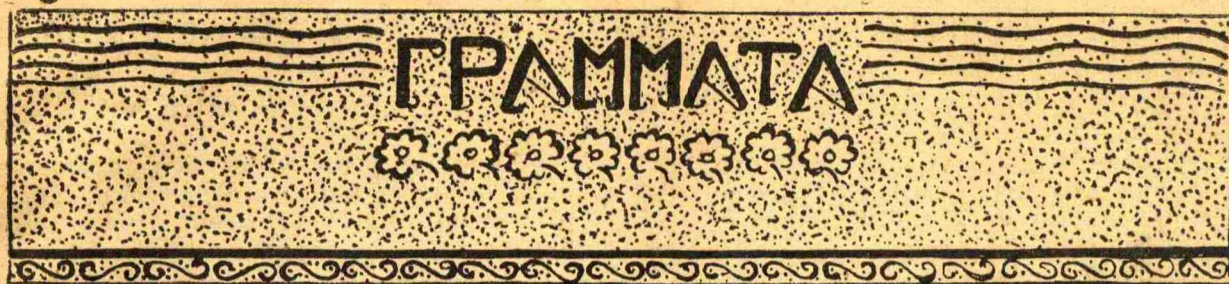
ΓΛΥΚΕΡΙΝΟΥΧΟΣ — ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΗ
ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

Τὸ παληό σας φόρεμα γίνεται καινούργιο μὲ τῆς
βαφές πού δά βρῆτε στό

■ "ΕΙΔΙΚΟΝ" ■

ΑΘΗΝΑΪΔΟΣ 12

ΤΗΛΕΦ. 23.763

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΚΕΨΗ

ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΛΑΟΙ

28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940—28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1945

Είναι ήμερομηνίες σύμβολα που περικλείουν κι' έκτινάζουν την ιστορία και την ψυχή των Λαών. Υπάρχει ο χρόνος που γίνεται ιστορική στιγμή και που γίνεται πάλι αιωνιότητα για να περιλάβει εκείνο που είναι τόσο ασύλληπτο όσο το άπειρο. Μόνον όταν οι λαοί καταχτούν τη συνείδηση της ιστορίας τους, μόνον όταν αναλαβαίνουν την ευθύνη της, τότε μόνον υπάρχει δημιουργική, ιστορική πράξη.

Ο πόλεμος που πέρασε στην άμεση προϊστορία του και στις αναγκαίες του προεκτάσεις απαρτίζει έναν μοναδικό κύκλο φαινομένων απ' όπου εξαρτιέται ή μοίρα του ανθρώπου και του πολιτισμού. Ο πόλεμος που θα ήταν ο τέλειος έξανδραποδισμός του ανθρώπινου όντος από τις σκοτεινές δυνάμεις που εξέυφαναν την φασιστική τυραννία, ο πόλεμος σαν όργανο δλεθρου και έπιβολής πέρασε από τα χέρια των δημίων στα χέρια των λαών. Για πρώτη φορά οι λαοί πολέμησαν για τον έαυτό τους. Για πρώτη φορά συντρίβοντας τον έχτρό τους, τον σύντριψαν παντού και έξω απ' τα σύνορά τους και μέσα στα σύνορά τους. Το ύπόστρωμα βέβαια του πολέμου προσδιοριζότανε από τις δυνάμεις εκείνες που πάντα προσδιόριζαν τους πολέμους. Οι Λαοί όμως που πάντα χειριζόνταν τις μηχανές του πολέμου έπαψαν αυτή τη φορά να'ναι τυφλοί εκτελεστές. Γίνανε οδηγητές. Άλλαξαν τον χαρακτήρα και τις επιδιώξεις του πολέμου. Κι' έτσι άλλαξαν την ιστορία και την πορεία της.

Ο Έλληνικός Λαός το 1940 στην Άλβανία έδωσε τον πρώτον ήρωικό τόνο σ' αυτόν τον αφνίδιο μετασχηματισμό του πολέμου. Και λίγους μήνες άργότερα στο Στάλιγκραντ έπισφραγιζότανε ή νίκη των ελεύθερων και των ελευθερωμένων Λαών.

Τώρα ο πόλεμος τελείωσε. Το δημιουργικό όμως έργο των Λαών αρχίζει τώρα. Ο πόλεμος, ή πρώτη φάση του αγώνα κερδήθηκε. Δέ

συντρίφτηκε ο έχθρος μονάχα. Άποκαλύφτηκε ταυτόχρονα ή ψυχή και ή δύναμη του Λαού. Και ή κατακτημένη αυτή συνείδηση θέλει τώρα να έκφραστεί, να προβληθεί, να γίνει φώς και ζωή.

Οι Λαοί νίκησαν. Κι' αν θέλουν ν' άμφισβητήσουν τη νίκη τους κι' αν θέλουν να έξουδετερώσουν τις συνέπειές της, δέ μπορούν να κατορθώσουν τίποτα, γιατί ο διασκελισμός έγινε και το ποτάμι της ιστορίας δέν γυρίζει ποτέ προς τα πίσω.

Ο Λαός, αυτός ο τυραννισμένος και υπέρροχος Λαός. Ο Λαός μας που ή ιστορία του είναι ένας αγώνας. Ο Λαός μας που από τις 28 Οκτωβρίου 1940 ως τα σήμερα διεξάγει έναν άδυσώπητον αγώνα για τη λευτεριά του, ξεέρι καλά το νόημα της νίκης του. Ξαίρει καλά το δρόμο του.

Ο Έλληνικός Λαός που σ' όλες τις φάσεις του πολιτισμού του τείνει προς τις ανώτερες μορφές του, μόνο τώρα μπορεί ν' αξιοποιήσει την κληρονομιά του και την έθνική του συνείδηση. Τώρα για πρώτη φορά σαν άδιάσπαστο και ένιαίο λαϊκό έθνικό σύνολο, σφυρηλατημένο και διαπαιδαγωγημένο από τους αγώνες του θα μπορέσει να διαμορφώσει την ιστορική του μοίρα, ιδιαίτερα στις πνευματικές και έκπολιτιστικές έκδηλώσεις της. Η 28 Οκτωβρίου 1940 άποτελεί την άποφασιστική τομή στην ιστορία μας, είναι το άλμα της λευτεριάς, ή φωτεινή άφετηρία. Η Άλβανία είναι ή αρχή του έπους. Είναι ο κρίκος που μας συνδέει με όλους τους ελεύθερους ανθρώπους της γής. Οι Λαοί όλου του κόσμου ύψώνουν ή έτοιμάζονται να ύψώσουν το οικοδόμημα της Λευτεριάς και της Ειρήνης. Σ' αυτήν την πανανθρώπινη φάση του πολιτισμού, σ' αυτόν τον τελικό αγώνα της λύτρωσης, ο Έλληνικός Λαός είναι έτοιμος, συνεπής προς τον έαυτό του και την ιστορία του.

Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ

ΕΞΗ ΣΟΝΕΤΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΑΓΩΝΕΣ ΚΙ ΑΓΩΝΙΕΣ»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σὰ χαίρονταν οἱ λαοὶ τὴ λευτεριά τους
μ' ἀγάπη καὶ γλυκιᾶς περνοῦσαν μέρες,
στῆς Τέχνης μείς φυτεύαμε τίς σέρες
λουλούδια, ποὺ ἀνασταίνει ἡ μυρουδιά τους.

Καὶ πιὸ πολὺ φυτεύαμε βαθειὰ τους
ιδέες κ' ἰδανικά, ποὺ ἀπὸ τίς λέρες
ὕψωνουνε τὴ σκέψη στοὺς αἰθέρες,
σὲ κόσμους μὲ ἠθικὴ καὶ φῶς γιομάτους.

Ξάφνου ὅμως, σὲ μιὰ μαύρη κι' ἄτιμη ὥρα,
τῶν διχτατόρων πλάκωσεν ἡ μπόρα
κι' ὄλα χαθῆκαν μέσα στὴ σκλαβιά.

Μ' ἀστράφτει ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ δικαιοσύνη,
γιὰ εὐγένεια, γιὰ ὁμορφιά, γιὰ καλωσύνη
καὶ πάνω ἀπ' ὄλα γιὰ τὴ Λευτεριά.

1944

ΣΤ' ΑΛΟΓΟ

Ἄκακο, εὐγενικό κι' ὠραῖο κι' ἀθῶο,
στὸ βρωμοκόσμο μέσα ξεχαρίζεις,
ποὺ κόλαση τὸν ἔκαμε τὸ ζῶο
τ' ἀνθρώπινο ποὺ κάτι τὸ νομίζεις.

Πέραν περήφανα. Μὴν ἀντικρύζεις
τὴν ὠμὴ βία, ποὺ κράζει: «Ἐγὼ σὰς τρώω!»
Κι' ὅμως κι' ἐσὲ σὲ βάλαν νὰ γυρίζης
τῆς ἀνομίας τὸ μάγκανο. Μὰ ἤρωο

θὰ στήσουμε στὰ ζωντανά. Μακάρι
κάθε καρδιά τὴ γλύκα σας νὰ κλείσῃ.
Μακάρι νὰ μᾶς βόηθαε θεϊκὴ χάρη

καθεμιὰ μηχανὴ νὰ σταματήσῃ
κοὶ τὴν κακία ὁ Διάολος νὰ τὴν πάρῃ.
Θὰ σ' ἄρесе, ἄλογο μου, τέτοια λύση;

1941

ΧΩΡΙΣ ΝΕΜΕΣΗ

Βαρὶο τὸ ποῦσι πέφτει ἀπὰ στὴν πλάση.
Κλειστοὶ ἔναι οἱ δρόμοι, ἡ θάλασσα πνιγμένη.
Ζοῦμε καὶ μένουμε ἄπραγοι, πνιγμένοι...
Μὰ θέλει ὁ Θεὸς τὴ χτίση νὰ χαλάσῃ;

Τὸ θεριὸ τὸ παχύδερμο—ὀργισμένη
κατάρρα!—δὲ βολεῖ γιὰ νὰ χορτάσῃ
καὶ τ' ἄδικο ἔχει γιὰ θρησκεία δοξάσῃ.
Μὰ ὁ Θεὸς μισεῖ τὴ γῆς πῶχει πλασμένη;

Κάποτε ἡ συγνεφιά τάχα θ' ἀνοίξῃ
καὶ θὰ φωτοβολήσῃ οὐράνια χάρη,
κάποιαν ἐλπίδα ἀπόμακρη νὰ δείξῃ;

Ἄχι! κ' ἡ ἀπελπισιά μᾶς ἔχει πάρῃ...
Μὰ ἡ Νέμεση ποτὲ δὲ θὲ νὰ μπήξῃ
στ' ἄγριο θεριὸ τ' Ἀϊ-Γιώργη τὸ κοντάρη;

1942

ΕΚΕΙΝΗ Η ΜΕΡΑ

Ἄργᾶ ἢ γοργᾶ ἢ λαμπρῆ θὲ νᾶρτη μέρα
καὶ τὰ σκοτάδια πιὰ θὰ διαλυθοῦνε.
Θὰ σαρωθῇ ἡ κακία, θὰ σβύσῃ πέρα
κάθε ἀδικία, τὰ χτήνη θὰ χαθοῦνε.

Κ' ἡ πείνα, ἡ λίμα, ἡ στέρηση κ' ἡ λέρα
θὰ βυθιστοῦν στὸ χάος, θὰ συντριφτοῦνε
κι' ἀπὰ στὴ χέρσα κι' ἄγρια τούτῃ ξέρα
χιλιάδες νέοι βλαστοὶ θὰ πεταχτοῦνε!

Καινούργια κι' ὠρια πλάση θὰ προβάλλῃ,
σκορπόντας εὐτυχία μ' ἀπλοχεριά.
Μυριάδες κόσμος ὕμνους θὲ νὰ ψάλλῃ.

Φροῦτα θὲ νὰ γιομίσουν τὰ κλαριά.
Πλούτια, ὁμορφιές, χαρὲς θάρθοῦνε πάλι
καὶ πάνω ἀπ' ὄλα, ἀπ' ὄλα ἡ Λευτεριά!
1942

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ
ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΡΙΚΙΑ ΦΟΡΜΑ

Μ' ἀντρίκια φόρμα ντυμένο προβάλλει
ἀνάμεσα στ' ἀστάχια στὸ χωράφι
τὸ τολμηρὸ κορίτσι. Τὸ κεφάλι
τινάζει καὶ κυλιέται τὸ χρυσάφι!

τῶν μαλλιῶν της. Τ' ἀχείλια της κοράλι
στὸ κάθισμα τοῦ ἡλιοῦ, ποὺ ὄλα τὰ βάφει.
Ἰμέρων τὴν τραβᾶ τάχατες ζάλη,
παῦ ἔτσι τρέχει γοργότερα ἀπ' ἀλάφι;

Ἄχι. Μονάχα τὸ καθῆκον τώρα
τὴ φέρνει στὴν ἀποστολὴ της. Πρέπει
νὰ δέσῃ τίς κλωστὲς, ἐκεῖ ποὺ ἡ μπόρα
τοῦ ὄχτροῦ τίς κόβει. Κ' ἓνα μόνο βλέπει
τῆς πίστης της πῶς στέκεται στρατιώτης.
Μπρὸς στὸ σκοπὸ ξεγράφει τὸν ἑαυτὸ της.
1944

ΜΑΡΟ ΜΑΣΤΡΑΚΑ

«Ἄτιμα τὰ ὄσα κάνεις καὶ ντροπὴ σου,
προδότῃ!», τούπες ἀποφασισμέ ἡ
τοῦ δούλου τῶν βαρβάρων κ' ἡ φωνὴ σου
μύριων φωνῶν ἦταν ἡ ὠ ἐνωμένη.

Κι' αὐτός, πούχε στὰ χέρια του τὴ ζωὴ σου,
σ' ἔστειλε στοὺς ἀφέντες του δεμένη,
κράζοντας: «Ἄναιδέστατη, κυλίσου
στὸ χῶμα!»... Ἦσουν σὲ λίγο σκοτωμένη!

Λυπητερὸ σκοπὸ δὲ θὲ νὰ πάρω
νὰ πλέξω μιὰ θλιμμένην ἐλεγεία.
Μὰ γιγαντένιο μάρμαρο ἀπ' τὴν Πάρο

πρέπει νὰ σκαλιστῇ καὶ μ' ἀρμονία
νὰ παρουσιάσῃ ἀθάνατα πῶς, Μάρο,
ἀντίκρυσες τὴ μαύρη προδοσία.

1944

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΤΟ ΜΑΧΗΤΙΚΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΣΤΑ ΠΑΛΙΑ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ο Έρνέστ Σεγιέρ, ο συγγραφέας της «Φιλοσοφίας του Ιμπεριαλισμού», γράφοντας για τους αρχαίους Έλληνες, υπογραμμίζει, πώς οι Έλληνες πήρανε από το Θεό την ικανότητα να ανακαλύπτουν τους κανόνες του ήραίου, στις Τέχνες, να φτιάσουν μια θαυμάσια γλώσσα, να θεμελιώσουν την πιο χαρακτηρισμένη και πιο κοντινή στη φύση θρησκεία. Άλλοι, επίμονοι μελετητές του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού ισχυρίστηκαν ότι οι Έλληνες αναγκαστήκανε να εξυγιάνουν και να φιμωθώσουν μερικές από τις απολασίες του πολιτισμού, για να μπορέσουν να έτσι να εκπολιτίσουν την οικουμένη δλάκερη!...

Το εκπολιτιστικό μεγαλείο όμως που ξεπηδάει από την αρχαία Ελλάδα δεν είχε στατικό χαρακτήρα, ωραιόπαθο, ωραιολογικό μόνο, όπως πολλοί μελετητές του θέλουν να το εμφανίζουμε. Είχε χαρακτήρα δλότελα μαχητικό. Ο αρχαίος Ελληνικός πολιτισμός που καταύγασε την οικουμένη με το δλόλαμπο φως του καταπάστηκε με προβληματικής σημασίας ζητήματα, δίνοντάς τους όριστικές, ριζικές λύσεις. Αντίθετα πρως τους μεταγενεστέρους τυμπανοκρουστικούς και χωρίς περιεχόμενο πολιτισμούς, ο ελληνικός δούλεψε μεθοδικά, χωρίς να υπόστειλη τη σημαία της μαχητικότητάς του ούτε στιγμή. Σήμερα δκδήλωση μαχητικότητας μπορεί να θεωρηθεί και η αποδημητική ακόμη δημιουργική τάση της ελληνικής φυλής από τα παλιά τα χρόνια. Γι' αυτό ίσως η αρχαία Ελλάδα αποκλήθηκε «σχολείο των Έθνων». Οι αποικίες στη Μικρά Ασία, που τις θεμελιώσανε Έλληνες—κυνηγημένοι από το θάρβαρο κατακτητή—οι αποδημίες του όγδδου και του εδδδμου αιώνα, στις άκτες της Μεσογείου, της Αδριατικής, του Εδξείνου, στη Σικελία, στη μεσημβρινή Ιταλία, στη Γαλατία, στην Κυρηναϊκή, στη Λιβύη είναι τρανή απόδειξη.

Με την κυριαρχία του Μ. Αλεξάντρου οι περισσότερες πόλεις διοικούνταν, οργανώνονταν και άγθουσανε σύμφωνα με το ελληνικό υπόδειγμα. Στην Αίγυπτο, στα χρόνια του Πτολεμαίου, στρατός και κυβέρνηση βρίσκονται στα χέρια των Ελλήνων. Όλα τα επίσημα δημοσιεύματα συντάσσονται στην Ελληνική. Ακόμη και τα συμβόλαια, που είχανε συνταχτή αίγυπτιακά, μεταφράζονται στην Ελληνική. Κι' η Ελληνική θρησκεία διαφεντεύει όλες τις άλλες, αφού επιδιώκεται η άφομοίωση των Ελληνικών θεοτήτων με τις αίγυπτιακές. Έτσι η Αλεξάνδρεια γίνεται μια νέα Αθήνα. Στη Συρία οι Σελευκίδες μπάζουνε τη θρησκεία των Ελλήνων. Στην Αγτιόχεια στήνουν το άγαλμα της Αθηνάς. Έως την Βιθυνία έξ άλλου, στην Καπαδοκία, στην Αρμενία, έως τους Πάρθους ακολουθούνε τα χνάρια των Ελλήνων στις Τέχνες, στη γλώσσα, στα διάφορα ιδρύματα. Στη Μασσαλία, αποικία ιδρυμένη από τους Ίωνες της Φωκαίας στον έκτον αιώνα, ο ελληνισμός δίνει δλο του το μαχητικό σφρίγος στην πόλη—την άναδειχνει περίλαμπρη!

Ακόμη κι' η Ίουδαία, που αντίδρούσε σε κάθε ξενική επίδραση, δέχεται την Ελληνική έπιροή. Κι' όταν στη δυναστεία του πρώτου Πτολεμαίου θροιάζεται μια δλάκερη Ίουδαϊκή αποικία, για να διευκολυνθούνε στο εμπόριό τους οι Ιουδαίοι αυτοί άναγκάζονται να μάθουνε τα ελληνικά και να ξεχάσουνε τα εβραϊκά. Η Ελληνική γλώσσα είναι διεθνής.

Παρ' όλην τη ρωμαϊκή κατάκτηση η ελληνική γλώσσα ήταν συνηθέστερη από τα λατινικά. Τα Εδαγγέλια γράφονται Ελληνικά—έξδν από το κατά Ματθαίον, που γράφηκε εβραϊκά η στη συρο-χαλδαϊκή διάλεκτο και μεταφράστηκε άμέσως Ελληνικά. Ελληνικά γράφουνε και οι Πατέρες της Εκκλησίας.

Η Ελληνική παιδεία δάνεισε την ευφράδειά της στους Πατέρες της Εκκλησίας κι' έτσι θριάμβεψε η νέα πίστη. Οι Πατέρες της Εκκλησίας μάλιστα, ποτισμένοι δλοι τους σχεδόν από το ελληνικό πνεύμα έπιχειρούνε έναν τολμηρό συγκερασμό: τον ταυτισμό του ελληνικού χριστιανισμού με τον ειδωλολατρικόν ελληνισμό. Η έλληνομάθεια δίνει τα σίγουρα έρεισματα για μαχητική δημιουργική έξόρμηση. Και βρίσκονται έτσι αναλογίες, ανάμεσα στο σύστημα του Πλάτωνα και στο κήρυγμα του Χριστού!

Φτάνουμε στη Ρωμαϊκή Τέχνη, που τη γονιμοποίησανε και την άναγεώσανε οι Έλληνες. Η λατινική ποίηση δεν είναι παρά μια άχτινοδδία αντιφεγιά της Ελληνικής.

Τοποθετημένη στο μεταίχιμο των δύο κόσμων η Ελληνική αυτοκρατορία του Βυζαντίου άγωνίστηκε σχεδόν χίλια χρόνια ενάντια στη Δύση, που φθονούσε τη δύναμή της κι' ενάντια στην Ανατολή, που ζήλευε τα πλούτη της. Από τη θεμελίωσή της ως την πτώση της η Ελληνική αυτοκρατορία έγινε ο στόχος της έπίθεσης των Οδνων και των Βανδάλων, των Αδάρων και των Γόθων, και των Βουλγάρων, των Περσών και των Αράβων, των Νορμανδών και των Βενετών, των Φράγκων και των Τούρκων.

Ο Μοντεσκιέ είχε πει:

«—Η Ελληνική αυτοκρατορία τελειώνει, όπως ο Ρήνος που γίνεται ένα ποταμάκι, όταν χάνεται στον Ωκεανό».

Η παρομοίωση είναι ευστοχη, με τη διαφορά ότι το ποταμάκι αυτό είναι ποταμός από αίμα, που άρδεψε το δέντρο της Ελληνικής λευτεριάς!

Άλλ' οι θεολογικές διαμάχες, όχι μόνο κατεκνεύρισανε το λαό του Βυζαντίου, μα του άπορροφήσανε όλη τη μαχητική δημιουργικότητά του. Οι Έλληνες πρώτοι, όπως είναι γνωστό, άσπαστήκανε το Χριστιανισμό, με τη διαφορά, ότι το φιλελεύθερο ελληνικό πνεύμα έσπρωξε πρώτους τους Έλληνες στις θρησκευτικές μεταρρυθμίσεις. Αν η πλειονότητα των Πατέρων της Εκκλησίας ήταν Έλληνες, δλοι σχεδόν οι αίρεσιάρχες ήταν επίσης Έλληνες.

Η εκκλησιαστική μεταρρύθμιση άλλωστε έφερε σημαντικές πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές, όπως: η εκλαϊκευση της παιδείας, ο περιορισμός του αριθ-

μοῦ τῶν μοναστηριῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν τους. Ἐφερε ἀκόμα καὶ τὴ μερικὴ κατάργηση τῆς σκλαβιάς.

Στὸ Βυζάντιο, ὅπως καὶ στίς περισσότερες ἀπὸ τίς μεγάλες πόλεις τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ὑπῆρχανε πληθῶρα ἀπὸ διάφορες σχολές. Στίς περισσότερες ἀπ' αὐτὲς διδάσκανε φωτισμένοι παιδαγωγοὶ διδάσκανε ἐγκυκλοπαιδικὰ μαθήματα. Οἱ συγγραφεῖς ἐξ ἄλλου, οἱ σοφοὶ οἱ ποιητές, οἱ θεολόγοι, οἱ χρονογράφοι, οἱ γραμματικοὶ τιμῶνταν καὶ προστατεύονταν ἐπειδὴ διατηροῦσαν σ' ὅλην τὴν ἀκατάλυτη αἴγλη του τὸ θησαυρὸ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

Οἱ σταυροφορίες ὅμως ἐξαστενήσανε τὸ βυζαντινὸ κράτος καὶ ἀνοίξανε μιὰ πύρτα τῆς Εὐρώπης στοὺς Ὀσμανλήδες. Ἡ πτώση τῆς Πόλης ὡς τόσο, δὲν κατέστρεψε τὸν Ἑλληνισμό. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ἐζήσῃ καὶ μετὰ τὴν πτώση τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὰ Ἑλληνικὰ φῶτα σκορπιστήκανε στὴ Δύση. Ἑλληνες σοφοὶ διδάξανε γιὰ πρώτη φορά, τ' ἀγνωστα ἕως τότε στὴ Δύση, ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ κείμενα, στὴν Ἰταλία, στὴ Γαλλία, στὴν Ἑλβετία καὶ στὴν Ἀγγλία. Διδάξανε τὰ κείμενα καὶ τὰ σχολιάσανε. Ἀκόμη καὶ ἡ ὑπέροχη καλλιτεχνικὴ καὶ πνευματικὴ κίνηση, ποὺ συνοψίζεται στὴ λέξη: Ἄναγέννηση, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἡ ἀναβίωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος.

Ὁ Μουταίνι ἔλεγε:

«Ἀντὼ ἀπὸ τὸν Πλούταρχο, ὅπως οἱ Δαναῖδες γεμίζανε καὶ ἀδειάζανε ἀδιάκοπα τὰ πιθάρια».

Ὁ Ντὺ Μπελί, ὁ Ρουσάρ, ὁ Μπελώ, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ποιητὲς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα θρέφονται ἀπὸ τίς πλούσιες Ἑλληνικὲς πηγές.

Στὸ ΙΖ' αἰῶνα ὁ Λαφονταῖν μεταφράζει τὸν Αἴσωπο, ὁ Ρακίνας πιστεύει, ὅτι εἶναι ὁ συνεχιστὴς τοῦ Εὐριπίδη, ὁ Λαμπρυγιέρ τοῦ Θεοφράστου, ὁ Φοντενέλ τοῦ Λουκιανῶ καὶ ὁ Φενελὸν τοῦ Ὀμήρου. Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶναι διάχυτο, στὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνα. Ξαναζῆ στοὺς στίχους τοῦ Σενιέ, στοὺς πίνακες τοῦ Δαυῖδ, στὴν ἐπίπλωση, ἀκόμη καὶ στὴν ἀμφίση. «Ποτέ, γράφει ὁ Ἀνρὺ Οὐσάιγ, δὲν ἐμελετηθήκανε καὶ δὲν ἐθαυμαστήκανε τ' ἀριστουργήματα τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης καὶ τῆς φιλολογίας, ποτὲ δὲν κατανοηθήκανε τόσο ὅσο στὸν ΙΘ' αἰῶνα».

SAÏNTE BEUVE

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΠΑΝΩ ΣΤΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ

Ἐνας εὐσυνείδητος συγγραφέας δουλεύει διαρκῶς τίς ἐκδόσεις τῶν ἔργων του, ὅσο ἐνοχλητικὴ καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ ἡ δουλειά. Ὅσο ζοῦμε δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε τὰ πνευματικὰ μας παιδιὰ στὴν φιλανθρωπία τοῦ κοινοῦ.

Ἡ Κριτικὴ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ζηλόφθονη. Ὅσα περισσότερα ταλέντα ὑπάρχουν καὶ τ' ἀνακαλύπτω, τόσο περισσότερο ἔχω δίκιο νὰ πῶ «ἡ δουλειά μου πάει καλά».

Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι βάνανση, δὲν ἐκτιμᾷ παρὰ τὸ

Ἄν ἐξετάσουμε τώρα τὴν ἰδεολογικὴ συγκρότηση τοῦ Σπινόζα, τοῦ Βολταίρου καὶ τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν θὰ ἰδοῦμε πῶς τὸ πνεῦμα τῆς λεύτερης ἐρευνας τὸ κληρονομημένο ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἀναδρo-σίζει τοὺς φιλοσόφους αὐτούς. Μήπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης δὲν εἶχανε γαλουχηθεῖ μὲ τὸ πνεῦμα τῆς δημοκρατίας τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας; Ὁ Κοραῆς, ποὺ ἔζησε στὸ Παρίσι, στὰ παραγμένα χρόνια 1788-1793, δὲν παύει, στὰ γράμματά του, νὰ παραβάλλη τοὺς συγκαιρινούς του Γάλλους μὲ τοὺς Ἑλληνες τῶν χρόνων τοῦ Ἀρμοδίου, τοῦ τυραννοκτόνου καὶ τοῦ Μιλτιάδη, τοῦ νικητοῦ τῶν Περσῶν. «Ὅλοι οἱ Γάλλοι—γράφει ὁ Κοραῆς, στὴ 12 τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1792—παραβάλλουνε τὸν ἑαυτὸ τους μὲ τοὺς Σπαρτιάτες καὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους. Εἶν' ἀλήθεια πῶς βλέπουμε αἰσθήματα πραγματικὰ ἑλληνικά. Οἱ Ἑλληνες μόνοι δείξανε ἕνα ἀπαραμίλλο θάρρος πολεμώντας τοὺς Πέρσες. Σήμερα μιμοῦνται τοὺς Ἑλληνες».

Ἐνῶ τὸ μαχητικὸ πνεῦμα διαδιδόταν στὴ Δύση, ἐξακολουθοῦσε τὸ μαχητικὸ δημιουργικὸ ρόλο του καὶ στὴν Ἀνατολή. Μὲ τὴν πτώση τῆς Αὐτοκρατορίας μείνανε στὴ μητέρα πατρίδα πολλοὶ σοφοὶ. Κι' αὐτοὶ πρωτοστατήσανε σὲ φημισμένες Σχολές, ὅπως οἱ Σχολές τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Μοσχόπολης, τῆς Θεσσαλονίκης κ. ἄ. Ἐτσι μπόρσεν ἡ μαχητικὴ ἑλληνικὴ διανόηση καὶ κράτησε ἄσβυστα τὰ δόγματα πνευματικὰ φῶτα τῆς, μέσα στὰ τριακόσια ἐβδομηντα χρόνια τῆς σκλαβιάς!

Τὸ Μάρτη τοῦ 1878 ὁ Ἀνρὺ Οὐσάιγ ἔγραφε:

«—Ἄν τὸ ὀθωμανικὸ στοιχεῖο ἐξαφανιστεῖ ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, τότε ὁ Πανσλαυισμὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ ἐρεθίζονε ἀντιμέτωποι, μπροστὰ στὴν Κων/πολη». Μὰ τὰ σημερινὰ ἔξη ἑκατομμύρια τῶν Ἑλλήνων δὲν μποροῦνε, βέβαια, νὰ τὰ βάλουνε μὲ τοὺς Σλαυοβουλγάρους, ποὺ θὰ τοὺς ὑποστηρίξει ἡ Ρωσία. Οἱ Σλαυοὶ ὅμως πρέπει νὰ ὑπολογίζουνε τὴν Ἑλληνικὴ ἰδιοφυῖα. Ἡ νέα Ἑλλάδα δὲν ἔχει ἀκόμα ἐκπληρώσει τὴν ἀποστολὴ τῆς. Ἄλλ' ἔτσι καὶ ἂν συμβεῖ, ὁ Ἑλληνισμὸς, τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα δὲ θὰ χαθόυνε ποτέ! Θὰ ζήσουνε ὅσο θὰ ζῆ καὶ ὁ πολιτισμὸς, γιατί Ἑλληνισμὸς θὰ εἴπῃ πνευματικὸ φῶς, λευτεριά!»

ΑΔ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

χοντροκομμένο, ποὺ τὸ θεωρεῖ μεγάλο καὶ κρεμιέτα στὴν ἐτικέτα, τὴν ἐπίδειξη, τὸ θόρυβο καὶ τὸ θετικὰ χρῆσμο. Ὅμως, τὸ ἀληθινὸ φιλολογικὸ πνεῦμα εἶναι ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο.

* *

Στὰ νεῖατα μας, τᾶχουμε ὅλα καὶ εἴμαστε ἔτοιμοι κάθε στιγμή νὰ τὰ δώσουμε, γιατί βλέπουμε πολὺ πὶο μακρὰ. Ἀργότερα δὲν ἔχουμε παρὰ λίγα καὶ τὰ κραιτᾶμε γιατί ξέροουμε πῶς αὐτὰ τὰ λίγα εἶνε ὅλα.

Μετᾶφο.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΜΑΤΑΙΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑ—ΛΑΥΡΑ

Τὸ ἐργαστάσιο θεμελιωμένον ἀπὸ γενεές, δούλευε γερά. Οἱ σαῖτες πηγαίνονταν, τ' ἀδράχτια γύριζαν, οἱ ἀνέμες ξετυλίγονταν καὶ τὰ στημόνια πέρασαν στὰ τελάρα δένοντας τὸ ὑφάδι, ὁ τροχὸς στροφώταν βουίζοντας, ἡ χοντροπέτη λουρίδα γυρόφερνε στὰ καρούλια, καὶ τ' ἀργαστήρι σειόταν συθέμελο.

Ἡ ἀργατιά μοχτοῦσε, ἰδροκοποῦσε καὶ βαρυγκόμαγε μὲς στοὺς μουχλιασμένους τοίχους, τάφο τῆς υγείας, κοιμητήρι τῆς χαρᾶς.

Τὰ ντριλίνα, οἱ ἀλκτζάδες, τὰ δίμιτα στοιβάζονταν πατικωτὰ στὶς ἀποθήκες, στὰ ὑπόστεγα, στὰ κἀτώγια. Τὰ πλούτη συνάζονταν γιὰ τὸν ἕνα, τὸν τυχερό.

Ἀπὸ πάνω περιπετοῦσε τὸ χρυσόφτερο πουλὶ τῆς εὐτυχίας, πάλι γιὰ τὸν ἕνα.

Ἐκεῖνος μονογιός, κληρονόμος παιδί τῆς τύχης, τὸ πρόσμενε νὰ τοῦ χρίσει τὸ μόνον ἀγαθὸ ποῦ τοῦ λειπεῖ: τὴ γυναίκα, τὸν ἔρωτα. Κι' ἐκεῖνο τόφερε στὶς φτεροῦγες του καὶ τ' ἀπίθωσε μπρὸς του, δῶρο ἀκριβὸ καὶ ἀτίμητο. Εἰκοσάχρονη κοπέλλα τιμημένη, ἀνέγγιχτη μὲ τὴ σταράτην ὄψη, τὰ σμιστὰ μαῦρα μάτια, τὰ ἰσκιερὰ ματόκλαδα, τὰ ζουγραφιστὰ καμαρογραμμένα φρύδια.

Ἀγκηθῆκαν. Ὁ ἔρωτας τοὺς σφιχτόδεσε. Μαγνήτης ἀδάμαστος τραβοῦσε τίς καρδιές, ἔνωσε τίς ψυχές, λαχτάριζε τὰ κορμιά μὲ τὰ μάγια καὶ τὰ γητέματα ἐμπλεκε τὰ δίχτυα ἀνάμεσα στὰ φλογερὰ πύρινα μάτια ἐκείνης, καὶ τὰ γλαρὰ καταγάλανα ἐκείνου, τ' ἀγοριοῦ τῶν εἰκοσιτριῶν χρονῶν.

Ἡ ζωὴ, ἦταν ἔτσι πανέμορφη παραμυθῆνια μὲ τὰ μελλούμενα καὶ τὰ ὑποσχεμένα. Οἱ καρδιές χτυποῦσαν τὸν ἀταχτο ρυθμὸ τους, οἱ ψυχές πλανιόνταν σὲ πέλαγο μαγείας, καὶ τὰ κορμιά ταραζόνταν καὶ σπαρταροῦσαν στὴν ἀπαντοχὴ τῆς μεγάλης γιορτῆς νὰ παραδοθοῦν, στὴ φλόγα ποῦ τὴν τρέφανε μὲ προσανάμματα, προσμένοντας τ' ὀλοκαύτωμα...

Τώρα, τὸν καρτεροῦσε στὴν κάμαρά της ν' ἀκούσει πάλι ν' ἀντιλαλοῦν τὰ παντοτινὰ λόγια μὲ τὴν ἴδια μαγεία τους, καὶ αὐτὴ ν' ἀποκρίνεται στοὺς αἰώνιους ἔρκους... Μιὰ συνηθισμένη ἱστορία...

—Θάμαστε πάντ' ἀγαπημένοι. Ποτέ, ποτέ δὲ θ' ἀπιστήσω, δὲ θ' ἀρνηθῶ...

—Δὲν εἶν' ἄλλο στὸν κόσμον ἀπ' τὴν ἀγάπην τὴν ἀληθινή!

—Θάσαι ἢ λατρεῖα μου, ἢ ζωὴ μου. Τίποτ' ἄλλο δὲ θέλω...

—Κι' ἀσκημὸς νάσουν καὶ καμπόυρης τὸ ἴδιον μοῦ κάνει. Σ' ἀγαπῶ βαθιά... πολὺ βαθιά...

Πέντε ἢ ὦρα. Τώρα θάχει τελειώσει· θὰ ρίχνει τὴν τελευταία ματιά, θὰ στέκεται στὸν κἀθ' ἐργάτη νὰ τοῦ μιλάει μὲ τὴ σοβαρὴ του τῆ φωνή, θὰ γυροφέρνει στ' ἀργαστήρια, στοὺς ἀργαλειούς, στὰ γραφεῖα, νὰ πεῖ τὸ λόγον του, νὰ δώσει τὴ γνώμη του, τίς ὀρμήνεις του γιὰ τ' αὔριο.

Σὰ νὰ τὸν βλέπει. Νά... Τώρα θὰ βγαίνει στὴν

αὐλή, θὰ τρέχει στ' ἀμάξι του, θὰ πετάει, θ' ἀναλογιέται αὐτὴν. Σὲ λιγάκι θὰ βρίσκεται στὴν ἀγκαλιά της, θ' ἀρχίσει τὰ ἴδια παθητικὰ λόγια τῆς ἀγάπης, γιὰ τὸ σπῆτι γιὰ τὴ φωλιά τους.

Ἦταν ἡ διαλεχτὴ, ἡ ξεχωριστὴ. Ὀλόγυρα βρῖσκονται οἱ δυστυχησμένοι, οἱ ἀπόκληροι, οἱ παραμερισμένοι. Τὸ χαρτὶ δὲ γυρίζει γι' αὐτοὺς ποτέ. Ὅλες οἱ πάσσες γιὰ μερικοὺς μονάχα, καὶ ἀναμεταξὺ στοὺς λιγιστοὺς, αὐτὸς καὶ ἐκεῖνη...

Καὶ μὲ τὴ σκέψη τούτη, ἀνατρίχιασε.

Ἄνευ γιὰ τὴν ἀγάπην πῶς περνάει μὲ τὸν καιρό...

Ἦχι, ὄχι.

Αὐτὴ θ' ἀγαπᾷ ἴσαμε νὰ κλείσει, ἐκεῖνη πρῶτη, τὰ μάτια.

Τῆραγε τὸν ἀρραβῶνα της. Ἀνασήκωσε τὸ χέρι καὶ τὸν φίλησε παθητικὰ σὰ νάταν αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Δὲν ἔνωσε τὴ μητέρα της ποῦ μπῆκε σιγοπατώντας.

Τόσο τὸν ἀγαπᾷ λοιπόν... τόσο τὸν ἀγαπᾷ;

Κι' ἡ μάνα μουρμούρισε μὲς ἀπὸ τὰ δόντια της.

«Δὲν πρέπει ν' ἀγαπᾷ κανένας τόσο πολὺ...»

Καὶ τραβήχτηκε ὄξω ἀπ' τὴν κάμαρα ψιθυρίζοντας... «Φοβάται κανένας, φοβάται τόση ἀγάπην, τόση εὐτυχία. Δὲν πρέπει, ὄχι, δὲν πρέπει...»

Κι' οἱ ἀγαπημένοι πρόσμεναν ἀνυπόμονα νάρθει ὁ νόμος ὁ ἀνθρώπινος νὰ βάλλει τὴ σφραγίδα του στὴ χαρὰ τους.

*
*

Ἐένος σήμανε στὴν ὀξόπορτα. Ἦχι βέβαια, δὲν ἦταν τὸ δικὸ του χτύπημα. Ὅταν σημαίνουν ξαφνικὰ οἱ πόρτες, ἡ εὐτυχία ταραζέται, ἡ γαλήνη τρέμει, ἡ ἀγάπην καρδιοχτυπάει.

—Τὸ κουδοῦνι ξαναχτύπησε νευρικὰ, σὰν κάποιος νάθελε νὰ τελειώσει μιὰ ὥρα ἀρχίτερα ὅ,τι εἶχε νὰ κάμει...

Ἦκουσε ἀπόξω ψιθυρίσματα. Ἡ ὑπηρετριά, ὁ ξένος... ἔπειτα ἕνα ξεφωνητὸ συγκρατημένο. Τῆς φάνηκε ἡ φωνὴ τῆς μητέρας τῆς. Πετᾶχτηκε μονομιᾶς. Εἶδε πρόσωπα χλωμὰ κίτρινα σὰ θειαφοκέρι, μάτια κατεδασμένα, χέρια σταυρωμένα σ' ἀπελπισία. Ὑτέρα ματιὰς νὰ στρέφουν ἐπάνω της σμουλωχτές, φοβισμένες, γυρεύοντας σύγκαιρα νὰ ξεφύγουν τίς δικές της. Ἡ μάνα της ἀνάβλεπε ψηλὰ σὰ νὰ γύρευε νὰ ξεφύγει τὴ δοκιμασία, νὰ γλυτώσει τὴ φριχτὴ κρίση.

—Τὶ τρέχει λοιπόν; Τὶ στέκεστε ἔτσι καὶ μὲ κοιτᾶτε; Μιλήστε λοιπόν... μιλήστε!...

Τὰ μάτια της γουρλωμένα στύλωναν μὲ τὴ σειρὰ σ' ὄλους ἀπάνω, ζητώντας νὰ διαβάσουν, νὰ ξεδιαλύνουν, νὰ μαντέψουν. Ἔτρεμε σύγκορμη.

Δὲν τῆς μολόγησαν ἀπαρχῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια. Μασσημένα λόγια, κουβέντες κομμένες ποῦ κομπῶναν στὴ γλώσσα πρὶν βγοῦνε.

—Ἕνα μικρὸ ἀτύχημα... μὴν κάνεις ἔτσι παιδί μου... ἕνα μικρὸ χτύπημα· λιγάκι στὸ πόδι, λιγάκι στὸ χέρι....

Κομπιάζαν, με μισά λόγια τραυλιζανε...
 —Στό Νοσοκομείο; Τι θέλει στο Νοσοκομείο;
 Τήν κάλεσε, λέει, να τή δεϊ, να τής μιλήσει...
 Κλονίστηκε, ζαλίστηκε, θάμπωσαν τὰ μάτια της,
 λύγισαν τὰ γόνατά της.
 —Πώς μπορεί να γίνηκαν έτσι όλα τούτα μέσα
 σὲ μιὰ στιγμή; Δὲν μπορεί... δὲν είναι δυνατό. Ὅχι,
 ὄχι, δὲν μπορεί. Φέματα είναι... φέματα, φώναξε με
 στριγκές κραυγές...

* *

Δὲν κούνησε ἀπ' τὸ προσκέφαλό του δλάκερους
 μῆνες. Ξενύχτια, καρδιοχτύπια, πάλημα με τὸ θάνα-
 το. Ἄλλαξε τοὺς ἐπίδησους, δοήθαγε τὴ νοσοκό-
 μα, ξαγρόπναγε, λαχτάριζε στήν κρίση, ἀντίκρυζε
 ὅλη τὴ φρίκη καὶ τὴ σαπίλα τοῦ κουρελιασμένου
 κορμιού, ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο πούπαιρναν οἱ φοβε-
 ρὲς πληγές... «Πρέπει νὰ κοπεῖ τὸ πόδι πάνω ἀπ'
 τὸ γόνατο στοῦ μερὶ ψηλά». Ἡ γάγγραινα, ἡ σαπίλα,
 ὁ θάνατος.

Κρεμόταν λιγόψυχη, καρδιοσωμένη στὰ χεῖλια
 τοῦ γιατροῦ...

Αὔριο, μεθαὔριο, θὰ τὸ κόψουν!

Γύριζαν ὅλα στοῦ μυαλό της. Πῶς νὰ τοῦ τὸ πεῖ;
 Πῶς νὰ τὸν ἐτοιμάσει;

Ἐβλεπε τὸ κεφάλι του γυροτυλιγμένο, κουκου-
 λωμένο με γάζες καὶ πανιά πού σκέπαζαν ἐν' ἀπο-
 κρουστικὸ ἀνοιγμὰ ἀπ' τὸ μάτι ἴσαμε κάτου στοῦ πη-
 γούνη. Ξεχώριζε κάτου ἀπ' τὰ σκεπάσματα τὸ πόδι,
 μιὰ μάζα ἀπὸ σάρκες, ἕναν πολτὸ λυῶμα, ὅπως τόχε
 πλακώσει ξετροχιασμένο τὸ θαρὸ θαγκομένο. Τὸ χέρι
 στρεβλωμένο, τσακισμένο ἀπ' τὸ μάγκωμα τῆς πέ-
 τσινης λουριδας, καθὼς ἔκανε νὰ πιαστεῖ ἀπὸ κει,
 ἀσυνείδητα, στὸν πόνο του καὶ τὴν παραζάλη του,
 δλάκερος ἕνα παραλλαμα, ἐν' ἀνατριχίασμα, ἕνα κου-
 ρέλι αἱματένιο, σάρκες κρεμασμένες, ἀνοιχτές με τὸ
 φριχτὸ χρῶμα τῆς σαπίλας, τῆς ἀποσύνθεσης...

Κι ὁμως ὄχι. Δὲ θὰ τόκανε ποτές αὐτὸ πού τῆς
 λέγαν, πού κι αὐτὸς ὁ ἴδιος τῆς ψιθύριζε μέσ' ἀπ'
 τὰ μαντηλοδέματα, ...νὰ τραθηχτεῖ, νὰ μείνει λεύ-
 τερη ἀπ' αὐτόν, ἕνα σακάτη ἕνα μισὸν ἄνθρωπο, ἕνα
 σημαδιακό.

—Γιὰ ἕνα πόδι λιγότερο, γιὰ ἕνα χέρι στρεβλω-
 μένο φριχτά, δὲ θ' ἀρνηθεῖ ποτές...

Τὸν ἀγαπάει, τὸν ἀγαπάει κι ἔτσι ἀκόμα. Τώρα
 περισσότερο θὰ τοῦ παραδοθεῖ δλάκερη ψυχὴ καὶ
 σῶμα, νὰ τοῦ δεῖξει πῶς ἔτσι ὅπως ἦταν, σημαίνει,
 θαραίνει στήν ἀγάπη της. Πῶς τίποτα δὲ θὰ τοὺς
 λείψει.. οὐτ' ὁ ἔρωτας!

* *

Διάβηκε ὁ καιρός. Τ' ἀνθρώπινα ἀναστατώματα
 γαλήνεψαν. Τὸ λάδι τοῦ χρόνου ξάπλωσε στήν τρι-
 κυμία τῆς ψυχῆς.

Ὁ γάμος, ἔγινε σὰ θυσία πού τὴν πρόσφερεν ἡ
 γυναίκα ὄξω ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα, ψηλότερα ἀπ' τὸν ἔ-
 ρωτα, πέρα ἀπὸ τὰ κοινά, τὰ συνηθισμένα.

Ἐκεῖνη δὲν ἔδειχνε τίποτε πού νὰ μοιάζει γιὰ
 θυσία. Μιὰ φύχραιμη ἀξιοπρέπεια με χαμιόγελο κρου-
 σταλλιασμένο στὰ χεῖλια, σὰ μάσκα, γιὰ νὰ σκεπά-
 ζει τ' ἀληθινὸ ἀντιφέγγισμα τῆς λαθωμένης ψυχῆς.

Δεχόταν τὰ ψεύτικα λόγια, τίς τυπικὲς εὐχές τοῦ
 κόσμου στὰ φανερὰ, καὶ μάντευε τοὺς κρύφτους λο-
 γισμούς, τίς ἐνδόμυχες σκέψεις, τὸν οἶχτο, τὴ συμ-
 πῶνια, τὸ θαυμασμό...

—Θυσιάστηκε, θυσιάστηκε γιὰ μιὰν ἰδέα εὐγενι-
 κιά. Μά, τί θὰ γίνεῖ... Πόσο θὰ βαστάξει Θεὸς μου
 αὐτό, πόσο;

Καὶ θωροῦσαν τὸ στρεβλωμένο χέρι με τὸ γάντι,
 γιὰ νὰ μὴ φαίνονται τὰ γυρισμένα δάχτυλα. Βλέπα-
 νε τ' ἀνασυρμένο διπλωμένο παντελόνι στοῦ ἕνα μερὶ
 νὰ κρέμεται ἀδειανό, κρύο, ἀνατριχιαστικό. Κοίταζαν
 τὴ φοβερὴ κατεδαστὴ πληγὴ στοῦ μάγουλο μελανια-
 σμένη, νὰ σφίγγει τίς σάρκες, νὰ μαζώνει τίς ἴνες
 καὶ νὰ στραβώνει τίς ἄκριες τοῦ χεῖλιού σὲ μιὰ
 γκριμάτσα παραμορφώνοντας τὸ πρόσωπο σ' ἄθελο
 μειδίαμα σὰν εἰρωνεία γιὰ ὅλα ὅσα γίνονταν.

Τὰ στέφανα ἦταν χαμηλότερα τόνα ἀπ' τ' ἄλλο
 καθὼς τὸν εἶχαν καθιστὸ σὲ καρέκλα, κι ὀλόγουρα
 στοῦ χαμηλίου χορὸ κανένας δὲν κούνησε, καὶ τὰ λε-
 μονάθητα καὶ τὰ κουφέτα τοὺς ἔραιναν ἀκίνητους με
 τὸ παγερὸ ἐκεῖνο χαμιόγελο στὰ χεῖλια σὰν ἀναγέ-
 λασμα γιὰ ὅλα...

Καὶ πάλι τόλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε... «Ὅχι, ὄχι
 δὲν είναι θυσία. Ὅτι γίνεται ἔρχεται ἀπὸ μέσα θα-
 θιά μου. Τὸν ἀγαπῶ στ' ἀληθινὰ κι ἔτσι ἀκόμα πε-
 ρισσότερο ἔτσι τώρα πῶς πολύ, κι ὄχι μονάχα γιὰτί
 πρέπει».

Τὸ πιστεύει, δὲν τὸ πιστεύει, κι αὐτὴ δὲν κατα-
 λάβαινε καλά.

Κι ἡ ζωὴ ἄρχισε νὰ κυλάει, τὰ παίρνει τὸ δρόμο
 τὸν κανονικὸ στοῦ κινουόργιο τους σπῆτι· καὶ τὸ χρυ-
 σοφτέρωγο πουλί τριγύριζε πάνω τους με τὴ μιὰ
 φτεροῦγα τσακισμένη, κρεμασμένη ὅπως τὸ χέρι
 ἐκεῖνοῦ.

Τοῦ μιλαγε πάντα γιὰ τὸν ἀγγὸν ἔρωτα· πῶς
 πρέπει νάναῖ ἐνωμένες οἱ ψυχές, πῶς τ' ἄλλα είναι
 δευτερότερα, ἀσήμαντα...

Μιὰ μέρα τέλος ἔνωσε νὰ πέφτει ἀνάμεσά τους
 ἕνα πέπλο πούπαιρνε συγγὰ τὸ θαθὸ μουντὸ χρῶμα
 μιὰς πηχτῆς καταχνιάς. Κάποτε σὰν ἔσκυθε νὰ τὸν
 φιλήσει, ἄθελα συγκρατίσταν ἀντικρύζοντας τὸ σου-
 φρωμένο μάγουλο, τὸ φριχτὰ σηματοδεδμένο, τὴ σκιτιά
 τῆ μαυροκόκκινη, με τίς φτυσκωμένες ὀλόγουρα σάρ-
 κες καὶ τραβίσταν αἰφνίδια καταπίσω.

Ἄλλες φορές ἀκουμποῦσε ἀφαιρεμένη τὸ χέρι
 στοῦ φκιασμένο ψεύτικο πόδι πού τοῦ θάλανε, κι ἀνα-
 τριχίαζε σύγκορμη.

Πάλευε νὰ ξαναγίνει ὅπως ἦτανε πρὶν ἀπ' τὸ
 γάμο, τότε πού τὸν περιποιόταν, τὸν νοσοκομοῦσε·
 νὰ γίνεῖ ἀπλὰ ἡ νοσοκόμα, ἕνα θῶμα στοῦ χρέος...
 Τοῦ κάκου τώρα πῶς ἦταν ἡ γυναίκα του. Καὶ τὴν
 κυρίευε τότε ἕνας φόβος ἀβάσταχτος πού τὴν ἐσπρω-
 χνε νὰ μακρύνει ἀπ' αὐτόν, νὰ φύγει!

Ὅταν συνέφερεν λιγάκι μετανιωμένη σὰ ν' ἀμάρ-
 τησε ἀπέναντί του, ἔτρεχε καὶ τὸν ἀγκάλιαζε νευ-
 ρικά καὶ τὸν φιλοῦσε, τὸν φιλοῦσε... στοῦ μέτωπο!

Εἶχε ὀρκιστεῖ, ναὶ τὸ θυμόταν. Πῶς θὰ τὸν ἀγα-
 πάει καὶ σημαδεμένο καὶ σακάτη, κι ἄσκημο. Αὐτὸ
 ἦταν! Τόλεγε καὶ τὸ ματάλεγε καὶ τόφερεν στοῦ νοῦ
 της τώρα πῶς ἔρχόταν ἡ ὥρα, τώρα πῶς ζωντάνευαν
 οἱ ὄρκοι καὶ γίνονταν ἡ ζωὴ, ἡ ζωὴ της.

Καὶ τὸ μαῦρο ὑφάδι, τὸ πηχτὸ πέπλο, ὄλο καὶ
 κατέβαινε μέρα με τὴ μέρα σὰν αὐλαία πού θὰ χώ-
 ριζε ἀπ' τόνα μέρος τὸ θεατή, ὅπως ἦταν αὐτὴ ὡς
 τὰ τώρα, κι ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τὴ ζωὴ πού μέσα
 της θρισκόνταν σὰ σὲ δρᾶμα πού τόπαιζε πάλε αὐτὴ
 ἡ ἴδια σύγκορμη κι, ὀλόψυχη.

Πώς θα γίνει αυτό; Ός πού θα τραβήξει, κι ἴσαμε πότε; Νάμαι ἢ συντρόφισσά του, ναί. Νά τοῦ χαρίζω τὴ μέρα μου δλάκερη, νά σέρνω μαζί μου τὸ Σταυρό του. Κάτι περισσότερο νάμαι ἀπὸ μάννα δική του καταδικιά του. Τὴν ψυχὴ μου δλάκερη... Μὰ ὕστερα; Πέρο ἀπὸ κεῖ;

Ἄ, ὄχι. Δὲν τὸ ἀποροῦσε. Καμιὰ ἐσώψυχη προσταγὴ δὲν τόλεγε. Νόμιζε... ἄ ναί τὸ νόμιζε πὼς θὰ τὸ ὑπόφερνε, θὰ τὸ συνήθιζε, θάπνιγε τὴν ἀποστροφή, θὰ μούδιαζε τὴ λαχτάρα τῆς σάρκας, τὴν πλέρια ἀπόλαυση ψυχῆς καὶ κορμιοῦ. Πὼς θὰ βουβαινόταν τὸ πάθος καὶ θ' ἀπόμνε τὸ παγερό... πρέπει! Νά, θὰ ἦταν κι αὐτὸ ἔτσι ὅπως τὸν παρηγοροῦσε τίς ἄλλες μαῦρες ὥρες τῆς στερεμένης ζωῆς του...

Τὸ φοβόταν, τὸ πρόσμνε καὶ πάντα τόριχνε στὴν ἄλλη μέρα... τὴν ἄλλη βραδιά. Καὶ τῆς ἐρχόταν στὸ νοῦ ὁ κατάδικος πού προσμνε τὴν ἀγνωστη μέρα νὰ φανιστεῖ μπροστὰ του ἢ δῆμιος, νὰ γίνε ὅ,τι ὁ νόμος προστάζει.

Γιὰ πόσο θὰ κατάφερνε νὰ ξεφεύγει μὲ τόνα καὶ μὲ τ' ἄλλο; Νὰ ξεγελάει κι ἐκεῖνον καὶ τὸν ἑαυτὸ τῆς;.....

Ἐκεῖνος τὸ βράδυ, ὕστερα ἀπ' τὸ τραπέζι, τραβήχτηκε μονάχη τῆς στὴν κάμαρά τους, ἀφοῦ τὸν φίλησε πάλι... στὸ μέτωπο! ἔπεσε μεμιάς στὸ κρεβάτι ντυμένη ὅπως ἦτανε, κι οἱ λυγμοὶ καὶ τὰ κλάματα ἄρχισαν νὰ τὴν παίρουν ἀκράτητα. Ἄνατινάζονταν σπασμωδικὰ τὸ κορμὶ τῆς, δάγκωνε τὸ μαξιλάρι νὰ μὴν ξεφωνήσει.

Ἐριξε πλάγια, στὴν ἀδειανὴ θέση τοῦ κρεβατιοῦ μιὰ διαβατικὴ φοβισμένη ματιά. Φαντάστηκε ξάφνω τὸ ἀνθρώπινο ἐκεῖνο κουρέλι, τὸ κομμένο ἐκεῖνο πόδι νὰ προβάλει γυμνὸ μὲ τίς σάρκες τσιτωμένες γύρω ἀπ' τὴν τομὴ, σ' ἕνα ἀγκῶνα κοκκινισμένο γυαλιστερό, καὶ τὸ αἰσθάνθηκε ν' ἀκουμπάει, νὰ σέρνεται στὸ κορμὶ τῆς σὺν ἕνα πλάσμα ξώκοσμο, σιχαμερό.

Ἦστερα ἐκεῖνο τὸ κουλὸ χέρι μὲ τὰ δάχτυλα κρεμαστά, γυρισμένα παράλυτα, νὰ πασπατεύει, νὰ γυρεῖ ν' ἀγκαλιάσει τὸ κορμὶ τῆς, σὺν ἕνα σερπετό, νὰ γυροφέρνει ἀπάνω τῆς, ν' ἀγγίζει ἐδῶ κι ἐκεῖ σὰ φανταστικὸ ζῶο, ὑπάκουο στὴν ἀβάσταχτη ὀρμή, στὸ τυφλὸ πάθος. Τέλος, τὸ πρόσωπό του, ἐκεῖνη τὴ μάσκα τοῦ πόνου, τὴν αἰώνια γκριμάτσα, τὸ τραβηγμένο χεῖλι, τὴ φουσκωμένη κατεδατὴ πληγὴ, σὺν κολλημένο μαυροκόκκινο φιδάκι, νὰ κολᾶ στὸ κικὸ τῆς μάγουλο καὶ ν' ἀναπηδάει κι αὐτὸ τὴν

ὄρα τῆς ὀλόκορμης προσφοράς, τῆς ὑπέρτατης θυσίας τῆς...

Ξάφνω ἀκούστηκε δίπλα, στὴν ἄλλη κάμαρα, τὸ ρυθμικὸ σούρσιμο τοῦ προσθετοῦ ποδιοῦ στὸ πάτωμα, παρόμοιο ὅπως ἔξω ἀπ' τὸ κελλὶ τοῦ μελλοθανάτου, τὸ περπάτημα τοῦ δῆμιου στὸ διάδρομο τῆς φυλακῆς, στὰ κατάδικα, στὰ βαρυποινήτικα.

Στιγμὲς τῆς μέναν. Μερικὲς στιγμὲς μονάχα ζωῆς, κι ὕστερα;....

Ἄρπαξε διαστικὰ μιὰ σάρπα καὶ τὴν ἔριξε στὸ κεφάλι. Τυλίχτηκε μὲ τὴ γούνα τῆς, ἀνοῖξε τὴν πόρτα, κοίταξε δεξιὰ ζερβά σὰ δραπέτισσα φυλακῆς καὶ νυχοπατώντας κατακλύησε γλήγορα σὺν κυνηγημένη ἀπ' ἀγνωστο φοβερό κίνδυνο τὰ σκαλοπάτια τῆς πίσω σκάλας τοῦ σπιτιοῦ, κι ἀσυνείδητα τρέμοντας ὀλόκορμη πετάχτηκε στὸ δρόμο.

Ἐκεῖ, ἀνάσανε βαθιὰ τὸ λεύτερο ἀέρα, καὶ τρέχοντας μὲς στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας μάκρυνε, μάκρυνε ὅς μποροῦσε ἀπ' τὸ σπῆτι τῆς κακιάς μοίρας, τοῦ τσακισμένου καὶ σκοτωμένου ἔρωτά τῆς....

Ἐκεῖνος, σὺν τόμαθε δὲν παραξελεύτηκε ὀλοτελα. Εἶταν σὺν κάτι πού τόβρισκε φυσικὸ, πού τὸ πρίμνε σὺν ἀναπόφευκτο.

Ἔτσι μέσα στὴ νύχτα κι αὐτός, κουτσαίνοντας, χτυπώντας τὸ ψεύτικο πόδι, σιγά-σιγά στὰ λίγα σκαλοπάτια, πιάνοντας τὴν κουπαστὴ τῆς σκάλας, βγήκε καὶ τράβηξε σ' ἀντικρυνὸ σπῆτι τῆς μητέρας του, ἐκεῖ σιμά.

Ὁ ἴσκιος του στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ ἀπλωνε καὶ καὶ μάκρυνε κρύος κι ἀχαρος στὴν ἀσφαλτο τοῦ δρόμου.

Τσάκιζε στὸ κάθε πάτημα, ταιριάζοντας ἔτσι μὲ κυπαρίσσι πού τὸ λυγάζει καὶ τὸ ξανασηκώνει ὁ ἀγέρας μὲ τ' ἀνεμόχολο. Πήγαινε ἔτσι ἐρείπιο τῆς ζωῆς, μπαίγνιο τῆς Μοίρας, ναυάγιο τοῦ ἔρωτα!

Σὺν ἔφτασε στῆς μάννας του, σωριάστηκε στὸν καναπέ κι ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά τῆς διψώντας λίγο χᾶδι, ζητώντας παρηγοριά.

Κι ἐκεῖνη, τὸν ἔσφιγγε, τὸν χᾶιδε, τὸν κούναγε πέρα δῶθε σὰ νάθελε νὰ τὸν λικνίσει πάλι ὅπως ὅταν εἶταν ἕνα μωρό!

Κι ἀνάμεσα στὰ δάκρυά του καὶ τ' ἀναφιλητὰ μουρμούριζε... Μάννα, μανούλα... μονάχα ἐσύ, μονάχα ἐσύ!...

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ—ΛΑΥΡΑΣ

Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Νοσταλγῶ κάποιον φῶς
ἄλλων κόσμων καὶ τόπων
κι' εἶμ' ἐδῶ ναυαγός
στὸ Νησι τῶν Ἀνθρώπων!

Νοσταλγῶ τίς μορφές
πού στὸν ἴσκιον τοὺς ζοῦσα,
νοσταλγῶ τίς λευκὲς
τίς ψυχὲς πού ἀγαποῦσα.

Νοσταλγῶ μιὰ φωνή,
πού δὲ λέει νὰ σβύσει
κι' εἶναι σὰ ζωντανή
καὶ στὴ νέα μου ζήση...

Μιὰ ψυχὴ μὲ καλεῖ
πού μιλά στὴν ψυχὴ μου!
νοσταλγῶ μιὰ ψυχὴ,
τὴν ψυχὴ τῆς δικῆς μου!

Μιὰ ψυχὴ νοσταλγεῖ
Ὁμορφιά, Καλοσύνη,
νοιῶθει ξένη τῆ Γῆ
στὴν Ἀσκήμια πού κλείνει

Κι' εἶν ἐδῶ Ναυαγός
στὸ Νησι τῶν Ἀνθρώπων
νοσταλγώντας τὸ Φῶς
ἄλλων Κόσμων καὶ Τόπων.

ΗΡΑΚΛΗΣ Θ. ΜΑΛΩΣΗΣ

JACQUES MADAULE

ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΥ (ΡΑΣΚΟΛΙΝΚΩΦ)

Μετάφραση Γ. ΠΡΑΤΣΙΚΑ

Β'

Τέλειωσε για πάντα, αυτή η ζωή όπου ο άνθρωπος, έστω και με θυσία εκείνου που η κοινότητα ήθικη αποκαλεί έγκλημα, μοιράζει στην ανθρωπότητα την ευτυχία. Νάτος ο Ρασκόλνικωφ στην τάξη των πιο ταπεινών και των πιο περιφρονημένων, αναγκασμένος να δεχτεί την ίδια του τη σωτηρία από τη Σόνια και ν' αποδεχτεί γι' αντάλλαγμα μιάν οδύνη που δεν διάλεξε. Τούτης της ήττας του ανθρώπου, που δε μπορεί να μεταβληθεί σε νίκη παρά από την όμολογία της αδυναμίας μας, βλέπουμε έν' άλλο παράδειγμα, άπειρα πιο φριχτό στο πρόσωπο του Σβιντριγκάιλωφ. Ο Σβιντριγκάιλωφ είναι το πρώτο, στο έργο του Ντοστογιέφσκυ, από τα καταπληκτικά αυτά πρόσωπα που δεν έχουν πια τίποτα το ανθρώπινο εκτός από την φαινομενικότητα. Στους «Ταπεινούς και Καταφρονημένους» υπήρχε βέβαια ο πρίγκηπας Βαλκόφσκυ και η τρομερή του εξομολόγηση στον άφηγητή, από την οποία αποσπώ τούτο το μέρος, όπου ο κακούργος φωτίζει μ' ένα ανέκδοτο την περίπτωσή του:

«Υπήρχε στο Παρίσι ένας υπάλληλος που τρελάθηκε» όταν πείστηκαν πως το μυαλό του ήταν ξεχαρβαλωμένο τον κλείσανε σ' ένα φρενοκομείο. Καθώς το πνεύμα του σάλευε, να τί σκέφθηκε για τη διασκέδασή του έμενε γυμνός όπως ο Άδάμ, μη φορώντας παρά τα παπούτσια του, έρχιχνε στους ώμους του ένα φαρδύ μανδύα που του πέφτε ίσαμε τις φτέρνες, έχωνε ένα καπέλλο ίσαμε τα μάτια του κι' έβγαινε στο δρόμο, όπου περπατούσε με μεγαλοπρεπή σοβαρότητα. Όποιος τον έβλεπε να περνά, τον φανταζόταν σαν έναν από τους πολλούς ανθρώπους, που εύρισκε ευχαρίστηση να κάνει τον περίπατό του, τυλιγμένος μ' ένα μεγάλο πανωφόρι. Όταν όμως του τύχαινε να συναντήσει έναν ξεμοναχιασμένο διαβάτη, τραβούσε, σιωπηλά προς αυτόν, σοβαρός και σαν αποροφημένος από τις πιο βαθιές σκέψεις: ύστερα, σταματώντας ξαφνικά μπρός στον άγνωστο, άνοιγε το μανδύα του και παρουσιάζόταν σ' όλην του την... αφέλεια. Αυτό βαστούσε ένα δευτερόλεπτο: έπειτα τυλιγόταν ξανά και χωρίς να πει λέξη, χωρίς ούτε μυώνας του προσώπου του να κουνηθεί, γλυστρουύσε σαν τη σκιά του Αιλέτου ξυστά από τον θεατή που η έκπληξη κάρφανε στη θέση του. Έτσι φερόταν μ' όλον τον κόσμο, χωρίς ν' άνησχεϊ ούτε για φύλο, ούτε για ηλικία: τούτο ήταν όλη του η ευχαρίστηση. "Ε! λοιπόν! κι' εγώ ευχαριστιέμαι στο να βάζω σ' άμμηγανία έναν οποιοδήποτε Σίλλερ βγάζοντάς του τη γλώσσα τη στιγμή που δεν το περιμένει».

Ο κυνισμός αυτός, όπως βλέπετε, δεν έχει τίποτα το κοινό με τον σχετικά ευχάριστο πίθο όπου

κατοικούσε ο Διογένης. Πραγματικά, δεν είναι κυνισμός: Είναι άπελπισία. Κι' αυτό πρέπει λογικά να καταλήξει στην αυτοκτονία του Σβιντριγκάιλωφ όπως και σ' εκείνη του Σμερντιάκωφ.

Ο Σβιντριγκάιλωφ βρίσκεται τοποθετημένος στο «Έγκλημα και τιμωρία» στο περιθώριο του δράματος. Παίζει, χωρίς άμφιβολία, ένα σημαντικό ρόλο «βοηθού», τούτον τον ρόλο όμως θα μπορούσε να τον παίξει οποιοσδήποτε, και δεν ήταν, νομίζω, ανάγκη το πρόσωπο αυτό να ζωγραφιστεί τόσο έντονα, αν ο Ντοστογιέφσκυ είχε μονάχα την πρόθεση να μās άφηγηθεί την περίπτωση του Ρασκόλνικωφ. Επειδή όμως, από τον ίδιο, δεν πραγματεύθηκε πραγματικά κι' αδιάκοπα παρά ένα και το αυτό θέμα, πάντα ο πειρασμός τον σπρώχνει να το αντιμετώπιζει σε πολλές μορφές. Ο Ρασκόλνικωφ εκφράζει μιá στιγμή του άμαρτήματος: μιá στιγμή όπου, όπου και νάναι το έγκλημα, ή δυνατότης μιás λυτρωτικής τιμωρίας υφίσταται ακόμα. Με τον Σβιντριγκάιλωφ, άγγίζουμε το βάθος της άβύσσου, εισχωρούμε σε κάποιαν γήινη κόλαση. Ο κολασμένος δεν άγνοει τίποτα, άλλως τε, από την κατάστασή του. Από τη στιγμή εκείνη, που παραμένει μυστηριώδης, όπου δέχτηκε την υπέρτατη άπάρνηση, κάθε διέξοδος έκλεισε μπροστά του, και τότε βλέπει.

—«Ε! πώς, αν δεν υπήρχαν εκεί κάτω παρά άράχνες ή κάτι παρόμοιο, είπε ξαφνικά.

«Θάναι τρελλός!» σκέφθηκε ο Ρασκόλνικωφ.

—Φανταζόμαστε πάντα την αιωνιότητα σαν ιδέα που είν' αδύνατο να την καταλάβουμε, κάτι το τεράστιο, το τεράστιο! Και γιατί άρα γε θάναν αναγκαστικά τεράστια; Ξαφνικά, αντί τούτου, φανταστήτε πως δεν υπάρχει εκεί κάτω παρά μιá καμαρούλα, κάτι σαν λουτήρας έσοχικός, καπνισμένος, με άράχνες σ' όλες τις γωνιές, και να όλη η αιωνιότητα. Σ' έμένα, ξέρετε, έτσι μου παρουσιάζεται κάποτε.

—Είναι δυνατό, είναι δυνατό, να μην φαντάζεστε τίποτα το πιο παρήγορο και το πιο σωστό απ' αυτό; φώναξε ο Ρασκόλνικωφ μ' άίσθημα στενοχώριας.

—Κάτι πιο σωστό; Ποιός ξέρει; Ίσως αυτό νάναι σωστό, και ξέρετε, δεν θάχανα την ευκαιρία, όσο για μένα, να ενεργήσω έτσι, έπίτηδες, άπάντησε ο Σβιντριγκάιλωφ με άκαθόριστο χαμόγελο».

Αυτού, υπάρχει άσφαλώς, μιá μυστηριώδης άβυσσος και τα αίτια της καταδίκης του Σβιντριγκάιλωφ παραμένουν σκοτεινά. Γνωρίζουμε όμως αρκετά καλά την ιστορία του για να καταλάβουμε ότι έλευθερα διάλεξε το κακό. Αν και οι άπαίσιτοι αυτοί άριστοκράτες προσποιούνται ότι είναι άνθρωποι λογικοί, πασαλειμμένοι από ευρωπαϊκές ιδέες, χωρίς να διαβάσουν τίποτα, και το γνωμικό τους είναι, άφου όλα έπιτρέπονται, ν' ακολουθεί ο καθένας το ένστι-

* Συνέχεια από το 1ο Τεύχος και τέλος.

κτό του χωρίς άλλη περίσκεψη, παρατηρήθηκε πώς τὸ ἔνστικτο αὐτὸ δὲν ἦταν οὐδέτερο. Μποροῦμε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ἐξαπατηθοῦμε ἀπὸ τὰ φαινόμενα καὶ νὰ μὴ δοῦμε σ' αὐτοὺς παρὰ ἀπλοὺς καλοζωϊσμένους ἀνθρώπους, πού οἱ δισταγμοὶ τῆς συνειδήσεώς τους εἶναι λιγοστοί. Ἄν ὁμως ἐρευνήσουμε ἀπὸ πῶς κοντὰ ἢ πραγματικῆ τους φύση δὲν ἀργεῖ ν' ἀποκαλυφθεῖ. Ὅποιος δὲ διαλέγει τὸ καλὸ διαλέγει ἀναγκαστικὰ τὸ κακὸ. Τί ἄλλο ὁμως εἶναι τὸ κακὸ, παρὰ ἡ ἐπιβαλλομένη δωρεὰν ὀδύνη, καὶ σὰν ἀπὸ εὐχαρίστηση, σ' ἓνα ἀθῶο πλάσμα;

Τέτοιο εἶναι τὸ ἀπόλυτο κακὸ. Μολονότι διέπραξε μιὰ διπλῆ δολοφονία καὶ μολονότι, τουλάχιστον, ἓνα ἀπὸ τὰ θύματά του ἦταν ἀκριβῶς μιὰ ἀθῶα, ὁ Ρασκόλνικωφ δὲν διέπραξε ἐν τούτοις τὸ ἀπόλυτο κακὸ. Ἡ γνώση τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ παρέμενε μέσα του ζωντανή, κι' ὅταν ἀκόμα μελετοῦσε τὸ ἔγκλημα, πίστευε σὲ μιὰ διπλῆ ἠθικὴ, ἢ μιὰ εὐρύτατη γιὰ τ' ἀνώτερα πλάσματα, ἢ ἄλλη στενὴ γιὰ τοὺς κοινούς ἀνθρώπους. Δὲν σκεπτόταν πῶς ὅλα ἐπιτρέπονται γιὰ τὸ τίποτα. Ἐννοίωσε οἶκτο γιὰ τὴν οἰκογένεια Μαρμολάντωφ, κι' αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ οἶκος τὸν ἐσώσε, αὐτὸς τοῦ ἔφερε τὴν βοήθεια τῆς Σόνιας. Ἄλλ' ὁ Σβιντριγκάιλωφ προτίμησε τὸ κακὸ, καὶ τὸ ἀπόλυτο τοῦτο κακὸ, πού εἶναι ἡ ἐπιβαλλομένη ὀδύνη γιὰ τὸ τίποτα σ' ἓνα πλάσμα ἀθῶο. Γιὰ νὰ καταλάβουμε τί συμβαίνει τότε, πρέπει ν' ἀναλύσουμε τὴ ρωσικὴ πλήξη, ἔτσι ὅπως παρουσιάζεται στὸν Ντοστογιέφσκυ.

Ἡ πλήξη τούτη, γιὰ γαιοκτημόνας ἀργόσχολους καὶ μέτρια μορφωμένους, ὅπως ὁ Σβιντριγκάιλωφ ἢ ὁ Φεοντόρ Πάδλοβιτς, μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ ἀπὸ αἷτια ἀπλοῦστατα φυσικὰ καὶ σχεδὸν κοινωνιολογικὰ.

«Μὰ πῶς νὰ κάνουμε ἀλλοιῶς; Εἴμαστε μιὰ δολόκληρη κοινωνία καθὼς πρέπει ἀνθρώπων, ἐδῶ καὶ ὀκτὼ χρόνια, ζητούσαμε νὰ σκοτώσουμε τὸν καιρὸ, κι' ὅλοι, μάθειτέ το, εἴχαμε τρόπους καλοῦς, ὑπῆρχαν μεταξύ μας ποιηταί, κεφαλαιοῦχοι. Γενικά, παρατηρήσατε ὅτι σ' ἐμᾶς, στὴ ρωσικὴ μας κοινωνία, οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν τοὺς καλύτερους τρόπους εἶναι παληάνθρωποι; Ἔτσι τράβηξα γιὰ τὴν ἐξοχή».

Ἐν τούτοις, εἶναι φανερό πῶς ἡ ἐξήγηση αὐτὴ δὲν ἀρκεῖ. Ἡ ζωὴ τῶν γαιοκτημόνων στὴ Ρωσία στὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος δὲν διέφερε αἰσθητὰ, ἂν ἀναφερθοῦμε σ' ἄλλες μαρτυρίες, ἀπὸ κείνη τῶν ὁμοίων των, τὴν ἴδιαν ἐποχὴ, στ' ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ἡ πλήξη ἀπὸ τὴν ὁποία φαίνονται νὰ πάσχουν στὸ ἔργο τοῦ Ντοστογιέφσκυ εἶναι πραγματικὴ ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς. Πρόκειται, κατὰ βάση, γιὰ τὴν ἴδια ἐκείνη πλήξη γιὰ τὴν ὁποία μιλεῖ ὁ Μπωντλαίρ στὸ εἰσαγωγικὸ ποίημα τῶν «Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ».

Εἶναι ἡ διαπίστωση ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τῆς ἴδιας του τῆς μοναξιάς, τῆς ἀθεράπευτης μοναξιάς του, ὡς τὸ ὄριο ὅπου ἀρνεῖται νὰ δοθεῖ στὸν Θεό, καὶ διὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἶναι μιὰ πλήξη μεταφυσικὴ. Ἐχουμε λίγους λόγους ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι καὶ ὁ Ντοστογιέφσκυ δὲν ὑπῆρξε ὁ ἴδιος θῦμα παρόμοιας πλήξης. Ἡ πλήξη γεννιέται ἀπὸ τὴ στιγμή ὅπου ἡ ψυχὴ ἀντιλαμβάνεται πῶς τίποτα δὲν ἔχει σημασία. Ἀκόμα, καὶ αὐτὴ ἡ ἱκανοποίηση τῶν ἔνστικτων ἐκείνων στὰ

ὁποία φαίνεται παραδομένη. Χασμουριόμαστε κα κάνουμε ὅ,τι δήποτε· μὰ πάντα τὸ κακὸ πράττομε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Στὴν ἀρρωστημένη ψυχὴ χρειάζεται κρᾶσι ὄλο καὶ πῶς δυνατό. Τὸ κρᾶσι αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰναι ἄλλο ἀπὸ τὸ κρᾶσι τῆς ὀδύνης. Δὲν ὑπάρχει ἀφελέστερο λάθος ἀπὸ τοῦ νὰ πιστεύεις ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναζητᾷ τὴν εὐτυχία. Πείθει γι' αὐτὸ τὸν ἑαυτὸ του. Ἄλλὰ, πραγματικὰ, ἡ εὐτυχία, δηλαδὴ ἡ διαρκὴς ἀπουσία παρουσίας ὀδύνης (γιατὶ ἡ εὐτυχία γιὰ τὴν ὁποία πρόκειται ἐδῶ εἶναι μιὰ εὐτυχία καθαρὰ ἀρνητικὴ) εἶναι πληκτικὴ. Ἡ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται πῶς ζεῖ, καὶ τούτῃ ἡ κατάσταση μοιάζει μὲ τὸ θάνατο, ἀλλὰ μ' ἓνα θάνατο ὅπου ὁ χρόνος θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ κυλᾷ μ' ἀνέκφραστη βραδύτητα. Ἐνας θάνατος ὅπου ὁ ὑποκείμενος σ' αὐτὸν θάτανε ἀδιάκοπα ὁ παρατηρητὴς τῆς ἴδιας του τῆς ἀνυπαρξίας. Μὲ ποιὸ τότε λοιπὸν τρόπο νὰ νοιώθεις ὅτι ζεῖς ἂν δὲν ὑποφέρεις; Καὶ δὲν ὑπάρχει γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὀδύνη πῶς γλυκειὰ ἀπὸ τὸν πόνο πού πηγάζει ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν σκληρότητα. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν εἶναι ἐκ φύσεως καλός, γεννιέται ἀξιολύπητος. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Σοπενάουερ ἤθελε νὰ βασίσει τὴν ἠθικὴ πάνω στὸν φυσικὸν τοῦτον οἶκτο. Δὲν ὑπάρχει καρδιὰ πού νὰ μὴ συγκινεῖται κρυφὰ ἀπὸ τὸ ἀνίσχυρο παράπονο τοῦ δυναστευομένου. Τὸ χυτῆμα αὐτὸ εἶναι μιὰ ὀδύνη πού συνοδεύεται ἀπὸ ἠδονὴ κι' ἀπὸ τρυφερότητα γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας. Ὁ δρόμος πού ὀδηγεῖ ἀπὸ τὸν κάπως εὐκολο αἰσθηματισμὸ στὴν πῶς διεστραμμένη σκληρότητα εἶναι δρόμος πού τὸν διατρέχουμε γρήγορα. Μήπως δὲν διηγούνται γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο τῶν Φερῶν, ἕναν ἀπὸ τοὺς σκληρότερους τυράννους πού ἡ Ἀρχαιότητα μᾶς διαίωνισε τὴν ἀνάμνηση, ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ παρίσταται χωρὶς νὰ κλαίει στίς δυστυχίες τῶν ἡρώων τῶν τραγουδιῶν; Τὰ δάκρυα τοῦτα, ὑπάρχει ἓνα μέσο πῶς σίγουρο νὰ τὰ κάνεις νὰ κυλήσουν, προκαλώντας ὁ ἴδιος τὸν πόνο πού τὰ δικαιολογεῖ. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ θάθη, ἡ ὀδύνη καὶ ἡ ἠδονὴ συνίστανται στὸν ἴδιον σπασμὸν.

Μὴν πιστεύετε, ἄλλως τε, ὅτι, τὴν σκληρότητα τούτη, ὁ διεστραμμένος ἄνθρωπος τὴν ἐξασκεῖ μονάχα πάνω στοὺς ἄλλους. Τὴν ἐξασκεῖ, πρῶτα ἀπ' ὅλα, ὁ ἑαυτὸν ἀρρωστημένην ἠδονή, στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ Σβιντριγκάιλωφ ἄρχισε νὰ ἐξαχρειώνεται στὴν ἐξοχικὴ του μόνωση, κι' ἀπὸ τὴν ἐξαχρειώση αὐτὴ ἡ ὀδύνη του ἦταν τόση ὅση καὶ ἡ εὐχαρίστησή του. Ὁ κυνισμὸς ἐνὸς πρίγκηπος Βαλκόφσκυ εἶναι γαλήνιος μόνον φαινομενικὰ. Ὑποφέρει ἀποκαλύπτουπτες μπρὸς στὸν ἀφηγητὴ τὴν βδελυρὴ του γυμνότητα. Ἀνικανοποίητος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, ἀνίκανος ἀπὸ ἀδυναμία γιὰ τὴν προσπάθεια πού θάπρεπε νὰ κάνει γιὰ νὰ κυριαρχήσει στὸν ἑαυτὸ του, ἀφέθηκε ἀπὸ καιρὸ, σὰν φόβιος σκύλος, στὸ ρεῦμα τοῦ νεροῦ. Ὑποφέρει ἀπ' αὐτὸ καὶ νὰ γιατί ἐκθέσει τὴν ἴδια του τὴν ἀναξιοσύνη, γιὰ νὰ διπλασιάσει τὴν ὀδύνη του καὶ ν' ἀπολαύσει ἀπ' αὐτὴ ὀξύτερη ἠδονή. Τὸ ξένο αὐτὸ πρόσωπο πού τὸν ἀτενίζει μὲ φρίκη, δὲν εἶναι ἐκεῖνο τοῦ ἀγνώστου πού τὸν παρέσυρε σ' ἓνα ὁποιοδῆποτε καμπαρέ; εἶναι τὸ δικό του. Παρακολουθεῖ τὴν ὀδύνη του, γιατί, κι' αὐτὸς, ὑπῆρξε ἓνας «Σίλλερ» στὰ νιάτα του. Τὸ ἴδιο κι' ὁ Σβιντριγκάιλωφ μπρὸς στὸν Ρασκόλνικωφ.

Γιὰτὶ τοῦτα τ' ἀτιμασμένα πλάσματα, ὅσο ἡλίθια ἐξᾶλλου κι' ἂν εἶναι (κι' ὁ Ντοστογιέφσκυ ἐπιμένει

συχνά, με αδιαρέσκεια, στην άμετρη ήλιθιότητά τους), είναι πάντα προικισμένα με διαύγεια τρομερή. Διαλέγουν με σιγουριά τους μάρτυρές τους ή τὰ θύματά τους. Ο Ρασκόλνικωφ, φορτωμένος με τὸ ἐγκλήμα του, γενναῖα, θάλεγε κανείς αυτομάτως γύρω του τὰ συμπληρωματικά πρόσωπα. Ο Σβιντριγκάιλωφ δὲν είναι λιγότερο ἀναγκαῖος ἀπὸ τὴ Σόνια, όταν ἀντιμετωπίζουμε τὸ δράμα σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο. Καὶ οἱ δύο παρασύρονται ἀπὸ τὴν ἴδιαν ὁσμὴ τῆς δολοφονίας, σὰν ἄγγελος τοῦ φωτός και σὰν ἄγγελος τοῦ σκότους. Στέκονται γύρω ἀπὸ τὸν ἐγκληματία γιὰ νὰ καθορίσουν ἀκριβῶς τὴν θέση του. Μιὰ ψυχὴ περιμένει τὴ σωτηρία της· μιὰ ψυχὴ περιμένει τὸν χαμὸ της. Ἡ μᾶλλον, ἡ σωτηρία και ἡ

καταδίκη παρουσιάζονται διαδοχικὰ στὸν Ρασκόλνικωφ, ὥστε με κάθε γνώση, νὰ διαλέξει ἀποφασιστικὰ. Ο Σβιντριγκάιλωφ δὲν ἔχει καμμιάν ἀνάγκη, ὅπως ἐξάλλου και ἡ Σόνια, ν' ἀκούσει τὴν ἐξομολόγηση τοῦ ἐγκλήματος γιὰ νὰ μάθει ποιὸς εἶναι ὁ Ρασκόλνικωφ. Εἶναι ἀξιοσημείωτο νᾶναι ἔτσι πλασμένοι οἱ δύο προνομιούχοι μάρτυρες παρόμοιας ἐξομολογήσεως. Τίποτα δὲν δείχνει καλύτερα τὸ ἀληθινὸ θέατρο τοῦ ντοστογιεφσκικοῦ μυθιστορήματος, ποὺ ἀνοίγεται σὴν ἐπάνω ἄβυσσο και σὴν κάτω ἄβυσσο, σ' ἐκείνην τοῦ οὐρανοῦ και σ' ἐκείνη τῆς κολάσεως.

Μετάφρ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΔΕΙΛΙΝΟ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ *

Ποιὸς τὸ ξέρει κι' ἂν ἴσως με μιὰ νίκη τοῦ Ἀντώνιου
δὲ θὰ ξέσπαγε εὐθὺς
κάποιο χάλασμα ἀπ' τότε, δεσμοῦ, τί καταχθόνιου,
ποὺ ἦταν πιὰ κι' ἄσταθής.

Και γιὰ χάρη γυναίκας, τῶν κλεινῶν Πτολεμαίων,
ποῦχε τέχνη πολλή,
μήπως βρίσκονταν πάλι χωριστὰ τῶν Ρωμαίων
ἢ γλυκεῖα Ἀνατολή.

Ποιὸς τὸ ξέρει ποιά θᾶταν με πιὸ ἐλεύθερη τύχη
κι' ὄλη ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ δῶ,
μὰ τὴ μοῖρα, ὠϊμένα, δὲν ἀλλάζουν οἱ στίχοι
κι' ἔτσι ἐγὼ παρωδῶ.

Μὰ και πάλι ἀνατέλλει τῶν Ἑλλήνων τὸ πνέμα,
με σφιγμένο παλμό,
τοῦ Χριστοῦ μόλις βρῆκε, ποὺ γκρεμίζει τὸ ψέμα,
τόναίθεριο σταλμό.

Μέσ' τὴ Ρώμη, ποιά φρίκη, διωγμοὶ και τυράννιες,
κοπετοὶ και φωνές,
σπαραγμοὶ με θηρία και ζητιοῦνται πιὸ σπάνιες
κάθε μέρα ἡδονές.

Γερασμένη ἀπ' τὰ χρόνια, τίς κακίες, τὰ λάθη,
τὴν ἀφίσαν κι' αὐτοὶ
τότ' οἱ Καίσαρες μόνη, μέσ' σι' ἀνάμιχτα πάθη,
ποῦχε τόσο τριφεῖ.

Και θὰ οβύσει μιὰ μέρα, στοῦ Ἀλαρίχου ἓνα νέμα,
δίχως πράξη καμμιά,
στοὺς λαοὺς ποὺ νὰ δίνει, σὲ θυσία και σ' αἷμα,
φῶς και κληρονομιά.

Ποῦν' οἱ Κόδροι, οἱ Λεωνίδες κι' οἱ στερνοὶ Παλαιολόγοι
στὴ μακρὰ τῆς ζωῆ;
Στρατηγῶν μόνο ἀφίνει τὸ λαμπρὸ κομπολόγι
τί ξερὰ νὰ θροεῖ.

Κι' ἀπ' αὐτὰ θὰ βλαστήσουν μέσ' σὲ νύχτα ἀποφράδα
τῶν παπῶν ἔκτροπές,
τῶν Βοργία ἢ στυγνότη, Μακιαβέλλι ἢ σκληράδα,
Μουσσολῖνι οἱ ντροπές.

Στὴν καινούργια ὄμως πόλη τοῦ θεϊκοῦ Κωνσταντίνου
πόσο μέλλον θάρθει
και ποιά δόξα τὴν κάνει νᾶν' ἀνθὸς ἐνὸς κρίνου
και σὰν τέλος παρθεῖ.

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ ἀνέκδοτο ἔργο.

ΘΑΛΛΟΙ

(ΣΧΟΛΙΟ)

ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ

ΛΙΝΟΥ ΚΑΡΖΗ

(Μικρή συντροφιά από πέντε νέους και τρεις κοπέλες μ' ανάμεσα τους οδηγό το στοχαστικό γέροντα Θαλλό βαδίζουν στην Ίερά οδό για την Έλευσίνα. Περάτησαν όλη νύχτα και άπ' την πανσέληνο του Θεριστή, συζητώντας με ζεστή καρδιά τα πνευματικά προβλήματα του Αιώνα. Έχουν μόλις φτάσει στη θάλασσα κι' άγγάτνια τους ροδίζει ή Σαλαμίνα άπ' τον αυγινόν ήλιο).

—Φοβάμαι, Δράνα, έκανε μ' άνυπομονησία ο Γέροντας, ότι μπήκες στη μέση, διακόπτοντας τον σεβαστό μας Θαλλό, για να μās πείς άσχετους στοχασμούς με το θέμα που συζητούμε. Έτσι και ή Άγαθή άπάντησε στα όσα ή Μαρία του Λενοῦ έλεγε για την άλληλεπίδραση των πολιτισμών με μια άποστροφή της στις παλα ούνες και τα χαμοήλια. Μ' αυτά όμως κόβεται ή συνοχή της όμιλίας και δέν μπορούμε να προχωρήσουμε.

—Νομίζω πως έχει δίκαιο ο Γέροντας, πρόσθεσεν ο Δείλης.

—Αν ήθέλαμε να εφαρμόσουμε, άρχισε με άδιόρατο χαμόγελο ο Θαλλός να λέει, τη διαλεκτική μέθοδο που παρνοιας ένα θέμα ζητάει να το φωτίσει άπ' όλες τις πλευρές, θαχε δίκαιο ο Γέροντας να επιμένει στον περιορισμό μας μέσα στα στενά όρια αυτού που συζητούμε. Μα ή μέθοδο αυτή, που δέν είνε παρά «ο βαθμιαίος περιορισμός της πλάνης» άρμόζει σ' όσους έξαντλήσαν τα βασικά πνευματικά ζητήματα και προχωράνε να ρίξουν φώς στα λεπτομερειακά. Αυτό, για καλό μας, δέν μās συμβαίνει. Έμεις δέ λύσαμε, κανένα άπ' τα τεράστια πνευματικά προβλήματα, ουσια ή λαθεμένα. Σύνορα άκόμα γύρω μας δέν ύψωθήκαν. Βέβαια ύπάρχουν σύνορα που ξένοι στοχασμοί σηκώσαν, μα αυτά αν δέν άρμονίζονται με το πνεῦμα μας μπορούμε να τ' άπορίθουμε. Δική μας δουλία πρώτα είναι να βεβαιωθούμε ότι έχουμε στο χέρι το τόξο, άφου ξαναξαναθυμήθηκαν αυτή την εικόνιση που δώσαμε στο πνεῦμα ο Δράνας. Ν' άρχίσουμε την άσκηση και θα περάσει καιρός ως ότου έρθει ή ώρα να παραβγούμε με τους άλλους στο σημάδι.

Φροντίδα ύστερινή. Γι' αυτό κι' αυτά που είπε ο Δράνας από ξαφνιό ένθουσιασμό και ή άποστροφή της Άγαθής στις παπαρούνες έχουν τη θέση τους στη συζήτηση αν θέλουμε να βλέπουμε ολοκληρωμένο αυτό που συζητούμε. Γιατί τι άλλο είναι το πνεῦμα παρά ή κοπιαστικά τονχημένη πεμπουσία άπ' όλες τις ικανότητες της ύπαρξης; Έργο άποκλειστικά δικό μας. Είναι δυνατότητα που πρέπει από μās να πραγματοποιεί. Χρειάζεται την επέμβασή μας όπως το τόξο την ανθρώπινη δύναμη για να ενεργήσει άνάλογα. Η παρέμβαση του Δράνα μ' ευχαρίστησε γιατί ο διαχωρισμός που έκανα των αίωνων σε άρσενικούς και θηλυκούς είχε άφορη ή το πνεῦμα, άποσποῦσε την καλύτερη καταγωγή του. Κάθε άνθρωπος μόλις περάσει, με τις πρώτες άναρθρες κραυ-

γές, άπ' την νύχτα της μήτρας στο φώς της ζωής, φέρνει μαζί του τα σπέρματα του πνεύματος και την τρίτη μέρα που θάρθουν να τον μοιράνουν οι Μοῖρες θα κρεμάσουν πλάι του, παντοῦ και πάντοτε, το άτσαλένιο τόξο.

Πόσοι όμως άπ' τ' άπειρα πλήθη όταν θε ν' άντροθουν θα το κρατήσουνε στο χέρι; Συνηθίζουμε άπ' τ' άπαλά μας χρόνια να θεωρούμε την αυτότέλεια της ύπαρξης βλαβερή. Η κοινωνία, για να έξασφαλίσει έξωτερική και όλότελα επιφανειακή συνοχή, φροντίζει με δηλητήρια γλυκά προσφερόμενα σε λαμπρά ποτήρια μέσα να μās άποτρέψει άπ' την άνώτερη επιθυμία της άκεραιότητας του πνεύματος μας. Μās το κομματιάζει σε ταπεινές άπομιμήσεις, άνίκανη να συλλάβει τη θεσπέσια χαρά του άρμονισμού άκεραιότητων. Κατά μία έκδοχή, είνε σοφή ή προσπάθεια. Κανείς δέ θα μπορούσε να προβλέψει ως ποιό σημείο ήθελε φτάσει ή έλεύθερη έξάσκηση ένοῦ πνεύματος και ποιά τροπή θε να πάρει άπέναντη στ' άλλα. Έτσι κατάντησεν επιταχτική άνάγκη ή καθοδήγηση άπ' τα πριν, το χάραγμα της τροχιάς του πνεύματος, άφου ή επιτυχία της πνευματικής άκεραιότητας είνε ο ανθρώπινος άνθος. Σεις όλοι εδώ, καλά μου παιδιά, με την άναζήτηση πέρ' άπ' τα κανονισμένα όρια, που ή έποχή και ή άναρθροφή επιβάλλει, όλικής έναρμόνισης του πνεύματος σας, με διάφορο καθέναν τρόπο μα προς τον ίδιο σκοπό, είσαστε ένα πολύ φωτεινό παράδειγμα ανθρώπων που άφου άρνήθηκαν να δοκιμάσουν τα προσφερόμενα σε λαμπρά ποτήρια δηλητήρια, άσκούνται όλοένα στο τέντωμα του άτσαλένιου τόξου. Αν δέ μαραθεί ή επιθυμία σας θα φτάσετε στην άκμή της άσκησης που είναι το έλεύθερο μεταχείρισμα του θεϊκά ισχυροῦ αυτού τόξου, δώρο από γενετής σε κάθε άνθρωπο, και θα σās δούν μια μέρα οι άπειρες φυσικές όντότητες, τα βουνά τα άγια βουνά μας, οι αιώνιες έναλλαγές των θαλασσών μας, τα δειλινά και οι αυγές, όμοτίμους, φτάσιμένους συνειδητά στο ύψος τους. Σās βλέπω και χαιρείται ή ψυχή μου όταν άναλογίζομαι πως, άνάμεσα στο χάος που προκαλούν οι βροντερές συγκρούσεις της ύλης με την ύλη, του φαινόμενου με το φαινόμενο, της όρμης με την όρμή, του πάθους με το πάθος, ύπάρχουν έκκολαπτόμενες έλπίδες όργανωτων πηγαίας άρμονίας. Δέν ύπάρχει αξιότερη προσπάθεια για τον άνθρωπο από εκείνη που βγάζοντάς τον μέσ' άπ' τα όργια των σκόρπιων, των κομματιασμένων σε μικρές, δίχως επικοινωνία και συνοχή, άψυχες και άσύνθετες ποσότητες, θα τον φέρει σ' ένα αϊθέρο όπου θα συναντήσει τις μυστικές άποκαλύψεις της σύνθεσης, της όλικότητας της δημιουργικής πνοής. Και γίνεται αξιότερη άκόμη ή προσπάθεια όταν βαδίζει επάνω σε όργανωμένη από αιώνες και ισχυρές φυλές καθολική άποσύνθεση, όταν πασχίζει να σπάσει τη φλούδα, που σκληράναν οι αιώνες γύρω στον άνθρωπινο νοῦ, για να μην άκούγονται πιά οι πνιγμένες κραυγές

τοῦ πνεύματος. Σιγά-σιγά μὲ τὸν καιρὸ θὰ χάσουμε, χωρὶς ἀντίδραση τὴν ἱκανότητα τῆς σύνθεσης ποῦ θ' ἀτονήσει. Τὰ σκόρπια μέλη ἐνὸς σώματος, ἂν δὲν εἶνε γνωστὴ ἡ μορφικὴ του σύνθεσις ἀπ' τὰ πρῖν, μᾶς εἶνε ἀδύνατο νὰ τὰ συνθέσουμε, ὅπως δὲν εἶνε δυνατό τὸ ἀνθρώπινον ἐγὼ μὲ τὶς ἀπειρες δυνατότητές του, νὰ ὀλοκληρωθεῖ μὲ ἀναρμόνια στοιχεῖα. Ὁ δεσμὸς τῶν στοιχείων, ἡ ἁρμονικὴ τῶν συνάρθρωση ἀποτελεῖ τὸν ἄνθρωπο, ὅπως καὶ κάθε ὄργανικὴ ἢ ἀνόργανη ὀλότητα, ἀποτελεῖ τὸν Κόσμο. Οἱ ἀρχαῖοι ἀπαγόρευαν μὲ αὐστηρὲς ποινὲς τὸ σκίσιμο τῶν νεκρῶν καὶ ἡ γιαιτρικὴ ἔμενε πίσω ἀνάτομικά. Οἱ Αἰγύπτιοι μπαλσάμωναν τοὺς νεκροὺς γιὰ νὰ διατηρήσουν κ' ὕστερ' ἀπ' τὴ ζωὴ τὴν ἱερότητα τῆς σύνθεσης. Τίνος σημερινοῦ ἐπιστήμονα θὰ μπορούσε νὰ χωρέσει τὸ μυαλὸ μιὰ τόσο ἀγία προσήλωσις στὴν ἀθανασία τῆς μορφῆς;

—Μὰ τότε, Σεβαστέ μου, δὲ θάπαυε ὁ ἐπιστήμονας νᾶνε ἐπιστήμονας; ρώτησε μὲ χαμηλὴ φωνὴ ὁ Γέροντας. Πάνω στὴν ἔρρευα καὶ τὴν ἀνάλυση δὲ στηρίζεται ἡ Ἐπιστήμη γιὰ νὰ προχωρήσει ὕστερα πρὸς μιὰ γιγάντια ἀνασύνθεσις τῶν ἐρευνηθέντων μερῶν, ποῦ θὰ ἀποτελέσει τὴν ἀπόλυτη φωτεινὴ, στὴ γνώση μας, ὀλότητα τοῦ Κόσμου;

—Δὲν ἔχει ἀκόμη ὠριμάσει, ἀπάντησε καλοκάγαθα ὁ Θαλλός, ἡ πνευματικὴ ἀκοή σου γιὰ ν' ἀκούσεις τὰ κοροϊδευτικὰ γέλια τῶν φυσικῶν ὀλοτήτων ἢ νὰ δεῖς ἐνοραματικὰ τὰ χαμόγελα τοῦ φωτὸς ποῦ μὲ τὴν λεπτὴν εὐγένεια εὐωχεῖται πάνω στὴν ἑλαφρὰ ρυτιδωμένη θάλασσα, ἐδῶ μπροστὰ μας. Τὸ αἰῶνιο γίγνεσθαι τοῦ Κόσμου, ἡ ὄργανικὴ δημιουργία του, κομματιασμένη, καθὼς εἶναι σήμερον, σὲ μικρὰς ἀψυχρὰς ποσότητες ποῦ μέσα τους φωλιάζει, κατὰ τὴν ἐπιστήμη, κάποια δύναμη ἀκαθόριστης ὕψους καὶ ποῦ σπεύδουν κάτω ἀπὸ καθορισμένους νόμους νὰ σμίξουν γιὰ ν' ἀποτελέσουν σὲ ἀδιάκπη τάχα διάρκειά τὸ φαινόμενο τοῦ Κόσμου, δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα, οὔτε τώρα, οὔτε νομίζω θὰ τὴν ἀποκτήσει ποτέ, νὰ μᾶς μπάσει στὸν ἰσχυρότατο παλμὸ τῆς ζωῆς πραγματικότητας μὲ τὴν βεβύληση ποῦ ὁ ἀκέραιος ἄνθρωπος περνοῦσε τὸ κατῶφλι τοῦ Κόσμου σὰν ὁμοῖος πρὸς ὁμοῖους πορευόμενος. Κανεὶς σημερινὸς δὲ θὰ μπορούσε, ὅσο βρῆσκειται κυκλωμένος ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ καταχνιά, κ' ἔχει τόσο πολὺ ἀπλωθεῖ στὸν κόσμον, οὔτε τῶν βουνῶν τὴ χάρη κοὶ μεγαλοπρέπεια νὰ αἰσθανθεῖ οὔτε τῶν θαλασσῶν τὶς κρυμμένες ὑποσχέσεις χαρᾶς, τρόμου ἢ λόνου νὰ νοιώσει. Πρέπει νᾶχει κανεὶς τραβηχθεῖ ἔξω ἀπ' τὴ Φύση, κατάστασις ποῦ δὲν τὴν βάνει ὁ νοῦς, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ θέσει σκοπὸ του τὴ μελέτη τῆς συλογικῆς τῆς ἐνέργειας, ἐλπίζοντας, σωστὸς παραλογισμὸς, ὅτι κάποτε μὲ τὴν ἔρρευα τῶν λεπτομερειῶν καὶ τὴν ἀποκάλυψη τῶν φυσικῶν νόμων θ' ἀνασυνθέσει τὴ ζωῆς μορφή τοῦ Παντός. Ἐκεῖ ἀπάνω ποῦ ἀνθίζει ὁ καταμερισμὸς τῆς γνώσης, στὴν Εὐρώπη, ὅπως μονολεχτικὰ τὴν ὀνομάζουμε, δικαιολογημένα, ἀφοῦ ἕνα εἶνε τὸ πνεῦμα ποῦ κυβερνᾷ ὅλες αὐτὲς τὶς διάφορες χώρες, ἐκεῖ ἀπάνω αὐτὴ τὴ μάταια ἐλπίδα θρῆσκον. Μὰ γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐλπίδα θὰ χρειάζονταν νὰ προϋπάρχει κάτι: τὸ διάγραμμα τῆς συνολικῆς μορφῆς ποῦ ζητοῦν νὰ γνωρίσουν. Ἡ γνώσις τῆς ζωῆς μορφῆς τοῦ Παντός. Γνώσις κατορθωτὴ μόνον ἀπ' ὅποιον θὰ βρισκόνταν ἔξω ἀπ' τὸ Πᾶν. Θᾶταν δυνατὴ ἢ

ἀνασύνθεσις τῆς ἱερᾶς Μορφῆς, ἂν σχηματίζονταν ἀπὸ ἄψυχα ὕλικά, τοποθετημένα κατὰ τρόπο ἀρχιτεκτονικὰ συνθεμένο, ὅπως νὰ ποῦμε ἕνα Νεός. Πληροφορημένοι τὰ μέρη καὶ τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς νόμους μὲ τὴ βοήθεια τῶν μαθηματικῶν, ὅπως κάνει ἡ Φυσικὴ, θὰ μπορούσαμε ν' ἀνασυνθέσουμε τὸ οὐκοδόμημα. Μὰ, τὸ Σύμπαν δὲν εἶνε οὐκοδόμημα, εἶνε ζωῆς ὄντοτητα κ' ὁ καθένας μπορεῖ νὰ νοιώσει πόσον ἀδύνατον εἶνε νὰ συλλάβει τὴν ὀλότητα ἀθροίζοντας τὰ συστατικὰ τῆς μέρη. Ἔχουμε μπροστὰ μας, στὸ δικὸ μας ζωϊκὸ ἐπίπεδο, ὀλάκερη κλίμακα ἀπὸ ὀλότητες: τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῶα ἢ κατώτερες κλίμακες ζωντανῆς συνθέσεως, τὰ μικρόβια καὶ τὸν κόσμον τῆς ἀδιόρατης ζωῆς. Μᾶς προσφέρονται σὰν ὀλότητες καὶ τὰ μέρη, μᾶς παρέχουν κάθε εὐκολία μὲ τὶς κινήσεις, συνήθειες-ἐπιδράσεις, γέννησις καὶ τὸ θάνατό τους, γιὰ νὰ συλλάβουμε τὴ ζωὴ τους. Ἔχουμε πουθενὰ ἔτοιμο, κάποιο ἀπόλυτον καὶ αἰῶνιον πόρισμα, ἀπ' τὶς ἔρρευες αὐτῆς; Ἡ ἀνθρώπινη ὄντοτητα ἔχει ἀποκρυσταλλωθεῖ σὲ κάποιο πόρισμα, ποῦ μ' αὐτὸ θὰ μπόρῃσε μιὰ ὑπαρξή, μὴ γνωρίζοντας τὸν ἄνθρωπον, ν' ἀποκτήσει σωστὴ καὶ πλέρια γνώσις του; Τέτιον πόρισμα δὲν ὑπάρχει, γιὰ τὴ ὑπαρξή του θᾶχε σὰ συνέπεια τὴν ἐξαφάνισις τοῦ μυστήριου ποῦ ἀναπνέει κάθε μέρα ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη σύνθεσις καὶ στὰ ἀγωνιώδη ρωτήματα θᾶταν τελικὴ ἀπάντησις. Τι γίνεται ὅμως; Ἄντι γιὰ τελικὴ ἀπάντησις ποῦ δὲ θᾶρθεῖ ἴσως ποτέ, ἡ βιολογία μᾶς ἀπαντᾷ μὲ τὸ δικὸ της τρόπο, ἢ ψυχολογία, ἢ γιαιτρικὴ κ' ἢ κοινωνιολογία κάθε μιὰ κατὰ διαφορετικὸ, καὶ ἡ ἔρρευα βαδίζει δρόμους ἀντίθετους. Ἐξήλεγε κανεὶς, μελετώντας τὴν ἀλληλοσύγκρουσις τῶν πορισμάτων ὅτι ἡ ἀνικανότητα τῆς ὀλικῆς νοητικῆς ἀνασύνθεσης τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀνθρώπου προέρχεται ἀπὸ τὴ δυνατότητα νὰ χωρίζεται ἡ ὀλότητα σὲ μικρότερες ὀλότητες φαινομενικὰ αὐθόπαρχτες. Γιὰ κοίταξε, Γέροντα, τὸ φεγγαβόλημα τῶν ματιῶν τοῦ Δράνα καὶ τῆς Ἀγαθῆς, δὲν εἶνε σὰ φωτεινὴ συνέχεια τῶν λόγων μου κ' ἕνα ἔτοιμο κίβλας συμπέρασις;

Δὲν εἶνε μάταιος κόπος ἡ ἀναζήτησις τῶν μυστικῶν τοῦ φεγγαβόλου ἢ σκοτεινοῦ πνεύματος; Σὲ τὴ θὰ μπορούσε νὰ ἀφελῆσει ὁ σωρὸς τῆς ἐπιστημονικῆς σοφίας, ὅταν πηδᾷ ἔξω ἀπ' τὴν καθορισμένη εὐλογημένη περιοχὴ τῶν δυνατοτήτων τῆς, μὲ τὶς στεῖρες ἀτλοποιήσεις, τὶς αἰτίες ὅπου ἀνάγει κάθε ἀποτελεσμα, τὶς ἀνακαλύψεις στὸ χῶρον τῆς ὕλης, ὅταν ὄχι μόνον, μ' ὄλ' αὐτὰ, ἐξακολουθεῖ ν' ἀγνοεῖ τὶς πρῶτες ἀρχὲς καὶ αἰτίες, μὰ καὶ προσπαθεῖ μὲ ἀκατανόητη ἐπιμονὴ νὰ μαράνει κάθε ἱμάδα τοῦ ἀνθρώπου ἀντικαθιστώντας τὴν ἐλευθερὴν δημιουργικὴ του ἀνάτασις μὲ χημικὰς ἐνώσεις καὶ μηχανικοὺς συνδυασμούς; Ποῖος φυσικὸς νόμος διατυπωμένος σὲ ἀτεγκτον ἀξίωμα θὰ μπορούσε ν' ἀντικαταστήσει τὶς δημιουργικὰς πιθανότητες στὸ χῶρον τῆς καθολικῆς ζωῆς ποῦ μᾶς χαρίζει ὁ παλμὸς τῆς ἀνάστασις, ὁ πόθος γιὰ ζωϊκὴ ἐπέκτασις; Δὲν ἔτυχε ποτέ σ' ὄλη τὴ μακρὰν ζωὴ μου νὰ νοιώσω ὀλοιαδίποτε φυσικὴ ἐπενέργεια μὲ τὸ μαθηματικὸν τρόπο ποῦ ὀρίζει ἢ Ἐπιστήμη. Πάντοτε ἔρχονταν, κ' ἔρχεται, φορτωμένη πιθανότητες καὶ ὑποσχέσεις, εὐχάριστες ἢ θλιβερὲς ἀδιάφορο, ὥστε νὰ χάνεται πίσω τους. Ἐτσι ἡ φυσικὴ ἐπενέργεια πλουτισμένη παρουσιάζεται στὸ πνεῦμα μου πολὺ πλατύτερη ἀπ' ὅτι θὰ μπο-

ροῦσε νὰ τὴ συλλάβει ὁ νοῦς μου. Μὰ ἡ Ἐπιστὴμὴ τὴν ἀπομονώνει, ἀδιαφορώντας γιὰ τὸν πλοῦτο ποῦ θ' ἀπορρίξει. Κι' ὅταν μᾶς τὴν παρουσιάζει ἀπογυμνωμένη στὴ μαθηματικὴ μορφή της, τὴν αἰσθανόμαστε τόσο ἀτροφικὴ, ἀνάξια τῆς ζωῆς. Καλέ μου Γέροντα καὶ σὺ Μαρία, δὲν τὸ αἰσθανθήκατε ποτὲ αὐτὸ ποῦ λέω; Τοὺς ἄλλους δὲ ρωτᾶω, γιατί ἔχω κίβλας τὴν καταφατικὴ ἀπάντησή τους διατυπωμένη στὰ μάτια καὶ τὸ ἐπιδοκίμαστικὸ χαμόγελο ὦ αὐτοί! καὶ πρὸ πάντων ἡ Ἀγαθὴ κι' ὁ Δράνας ἀμύνονται πίσω ἀπὸ ἔμφυτη ἐπιμονὴ καὶ μὲ χαριτωμένη

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Η ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑ

A.

Φ. ΣΚΟΥΡΑ

Ἐκεῖνο ποῦ κάνει ἐντύπωση στὸν ἀναγνώστη ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ καταλιάνεται μὲ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Λάμπρου Πορφύρα εἶναι ἡ πλούσια «ὀπτικότητα», τὸ πλούσιο δηλ. ὀπτικὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου τοῦ ποῦ μοιάζει σὰ μιὰ ἀτέλειωτη πινακοθήκη ἀπὸ ζωγραφιές. Οἱ ζωγραφιές αὐτὲς ὅμως δὲν ἔχουν τίποτα τὸ ἄπλὰ εἰς ἀδιάφορα περιγραφικὸ ἢ φυσιολατρικὸ. Δὲν εἶναι ποτὲ ἐκ «τοῦ φυσικοῦ» ἢ «ἐξ ἀντικειμένου». Ἀντίθετα εἶναι κομμάτια ἀπὸ τὴ βασανισμένη καὶ πολυπαθὴ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ μας. Εἶναι ζωγραφιές «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» τῆς ψυχῆς του, ποῦ ἀντανάκλουν πιστὰ τὸ βαθύτερο ψυχικὸ του ἐγώ. Εἶναι μὲ λίγες λέξεις, συμβολικὲς ἀπεικονίσεις τῶν ψυχικῶν του διαθέσεων πάνω στὰ φυσικὰ πρότυπα τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο τὰ φυσικὰ αὐτὰ πρότυπα τοῦ Πορφύρα δὲν ἔχουν ποτὲ τίποτα τὸ γελαστὸ καὶ τὸ χαρούμενο.

Ἡ φύση τοῦ Πορφύρα εἶναι φύση καταθλιπτικὴ, μελαγχολικὴ, ποῦ διαγράφει σὰ βραχνᾶς τὸ πλαίσιο τῆς γύρω ἀπὸ ρημαγμένα τοπεῖα καὶ σκοτεινοὺς δραματισμοὺς. Ὅλο τὸ ἔσωτερικὸ του δρᾶμα σὲν ἀπὸ ἀνάγκη μιᾶς ἐπιτακτικῆς ἀρνήσεως ὁ ποιητὴς προσπάθησε νὰ τὸ βγάλει ἀπὸ μέσα του καὶ νὰ τ' ἀπιθώσει στὴ γύρωθε φύση, τὴ σιωπηλὴ συμπαραστάτισσα τῆς ἀγωνίας του. Τὰ δένδρα, ἡ θάλασσα—ἡ μεγάλη θάλασσα ποῦ στάθηκε ἡ ξεχωριστὴ λατρεία τῆς ζωῆς του—τὰ ἐρημοκλήσια, οἱ ἔξοχές, οἱ κάμποι ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ σύννεφα, κάθε τι ποῦ «στενάζει στὴ φύση» εἶναι τὰ μοτίβα ποῦ ἀναπλάθουν συμβολικὰ τὶς στιγμὲς, τὶς ὅποιες στιγμὲς τῆς ἔσωτερικῆς του ἀναστάτωσης. Μέσα σ' ἕνα φόντο ἀφάνταστης μελαγχολίας ξετυλίγονται οἱ εἰκόνες—ζωγραφιές τῆς ἴδιας του τρικυμισμένης καὶ ἀγέλαστης ζωῆς.

Νὰ μερικά παραδείγματα παρμένα στὰ πεταχτά:

Θολὸ νηράκι πλέει μακρὰ στὰ βύθη,
Ἄργα, βουβά, καὶ μαῦρα ἀπόψε βράδου
τὰ σύνεφα στὸ ἔρημο οὐρανὸ κυλοῦνε.

Στὸ τοῖχο, στὸ καθρέφτη, στὰ εἰκονίσματα
ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου κάτι μένει.

Τοῦ κάμπου τὰ στρουθιά καὶ τὰ πετούμενα
ποῦ στὶς φωλιές κοπαδιστὰ γυρίζουν.

ἀπάθεια ἐνάντια στοὺς στεῖρους ἐπιδρομεῖς.

—Ἄν ἤθελες, Σεβαστέ, νὰ σοῦ ἀπαντήσω εἰλικρινά, εἶπεν ὕστερ' ἀπὸ μικρὴ σιωπὴ, ὅπου ὑπόμεινε τὰ συγκεντρωμένα ἀπάνω του βλέμματα ὁ Γέροντας, θὰ σοῦ ἔλεγα ὅτι, φοβερὴ στὸ στοχασμὸ μου ἔχουν στήσει πάλι τὸ Ναὶ καὶ τ' Ὅχι. Ἀνέτοιμος καθὼς ἤμουν ν' ἀκούσω ὅσα εἶπες, εὐκολα θὲ νὰ κέρδιζες τὸ Ναί, ἂν κάποια δύναμη, ὅμοια ἰσχυρὴ, δὲν ἔσπρωχνε στὸ στίβο τ' Ὅχι. Σὲ Σένα μένει τώρα ἡ φροντίδα τῶνα ἢ τ' ἄλλο νὰ ὑψώσεις νικητὴ.

ΛΙΝΟΣ ΚΑΡΖΗΣ

Εἶναι στὰ ἐρημοκλήσια ποῦ γκρεμίζονται
θλιμμένες παναγιές χλωμές εἰκόνες.

Καὶ γύρω στὶς γιαγιάς μου τὸ κρεβάτι
ἀνάμεσα σὲ δυὸ χλωμές λαμπάδες.

οὔτε ἕνα σύννεφο οὔτε ἕνας μαῦρος καπνὸς στὸν
λάγερ.

Κι' ἀράδα-ἀράδα στὸ γυαλὸ δεμένα ἀποσταμένα
νὰ σιγοτρίζουν τὰ φτωχὰ Σκιαθίτικα καϊκιά
(Σκιές)

Τώρα κι' οἱ πένθιμοι καπνοὶ τῶν βαποριῶν ἀράζουν
ἀσάλευτοι σὰ σύννεφα κι' αὐτοὶ μὲς τὸν ἀγέρα.

Ἔρχονται πάντα ἀντίκρου μου τὰ θλιβερά σου μάτια
θολὰ καθὼς ἡ θάλασσα ποῦ τὴ κτυπᾷ ὁ Σορόκος.

οἱ σουσουράδες μοναχὰ γυρνοῦν καὶ φτερουγίζουν.

Σηκώνεις τ' ἄγρια σου φτερά τὰ σκοτεινὰ καὶ σέρνεις
Σέρνεις μέσα στὸν Ἄδη σου καὶ ναῦτες καὶ ψαράδες.

Τὰ δένδρα τοῦτα τὰ φύλλα ποῦ ἡ μπόρα ἔχει τοακίσει
Στέγες παλῆς καὶ θλιβερά παράθυρα παλῆ.

Ἔλεγαν πῶς ἐφαίνονταν μακρὰ
Καβάλλα πάνω σ' αὐτὸ θανάτου.
πῶς πίσω του πηγαίνει ἡ τρικυμιά
κι' ἕνα κοράκι ἔλεγαν πάει μπροστὰ του.

Κι' ἡ χλόη τῆς πούχλας ἔνωσε τὸ ραγισμένο τοῖχο
Φύλλα ἀπ' τ' ἀγέρι τοῦ βουνοῦ ξελογιασμένα πάλι
μὲς τὸ θλιμμένο ἀπόβροχο τὸ φθινοπωρινό.

Ὅλες αὐτὲς οἱ εἰκόνες—καὶ εἶνε ἄπειρες—ποῦ
ἔχουν μιὰ ἀσύγκριτη ὑποβλητικότητα, ποῦ εἶνε χρωματισμένες μὲ τὰ θολὰ καὶ μουντὰ χρώματα τῆς μελαγχολίας, δὲν εἶνε δοσμένες ἀπὸ τὴ φύση ποῦ παρ' ὅλες τὶς κακίες τῆς ἔχει καὶ τὶς καλές τῆς στιγμὲς.

Εἶνε ὅμως ἡ φύση τοῦ Πορφύρα, μιὰ φύση ὅπως εἶπα μελαγχολικὴ, ἀδυσώπητα καταθλιπτικὴ, μιὰ φύση ποῦ ταυτίζεται ἀπόλυτα μὲ τὸ ψυχικὸ κόσμον τοῦ ποιητῆ μας. Εἶνε βίωμα.

Εἶνε ἐπίσης μιὰ φύση γεμάτη ρεαλισμὸ, κι' ἀκόμη γνώριμη πολὺ γνώριμη γιατί εἶνε βαθύτατα δική μας.

Ὁλὴ καὶ γκρίζα φύση ποῦ δὲ φτάνει ποτὲ τὸ ὑπερφυσικὸ, καὶ τὸ χαῶδες ἀλλὰ ποῦ διαγράφεται

μέσα σ' ένα ακαθόριστο περίγραμμα χωρίς όμως να χάνει τίποτε από τη σαφήνεια και τη λεπτότητα της έκφρασής της. Κάθε εικόνα και κάθε ζωγραφιά του Πορφύρα έχει το συμβολικό της ισοδύναμο στη ψυχή του ποιητή. Πολλές φορές μάλιστα ο συσχετισμός του «έσω» και του «έξω» δεν περιορίζεται μόνο στο συμβολικό ισοδύναμο αλλά φτάνει την ταυτοποίηση. Διερωτιέται κανείς τί είδους συγγένεια, τί είδους ανταπόκριση υπάρχει ανάμεσα στο έγώ και στο μη έγώ του ποιητή των «Σκιών».

* *

Για να συνδέσουμε το ποιητικό έργο με τον άνθρωπο—ποιητή δεν αρκεί να είμαστε σοφοί κριτικοί. Χρειάζεται λίγο και η Έπιστήμη και ιδιαίτερα η ψυχοπαθολογία. Η τελευταία αυτή δεν μπορεί άτυχως να βασιστεί παρά μόνο στον άνθρωπο και σ' ότι έχει το υλικό και πνευματικό ιδιαίτερο και ξεχωριστό. Οί βιογράφοι του Πορφύρα δεν μ'αξ έμαθαν πολλά πράγματα. Από τα λίγα όμως που ξέρουμε θά προσπαθήσουμε εδώ να βγάλουμε ένα συμπέρασμα που να μ'αξ εξηγήει όχι μόνο το έργο, αλλά και τον άνθρωπο.

Καιρός πιά να προσγειωθούμε και να μη θέλουμε όπως λέει κι' ο Βάρναλης «ποίηση χωρίς άνθρωπο» αλλά ποίηση με άνθρωπο μαζί . . . χωρίς μεταφυσικές προλήψεις.

Δύο στάθηκαν τα πάθη στη ζωή του Πορφύρα : η θάλασσα και το κρασί. Από τα δύο αυτά πάθη μπορούμε να εξηγήσουμε τον άνθρωπο και το έργο του. Και ιδίως μπορούμε να νοιώσουμε καλλίτερα το περιεχόμενο του έργου του.

Δραπέτης του έναγωνίου ο Πορφύρας ζητούσε πάντα στη θάλασσα και στο πιετό τη ψυχική γαλήνη που του άρνιόταν η ζωή. Ψυχική γαλήνη ά-

ναγκαία σ' ένα άνθρωπο ήθικά τσακισμένο που ζούσε πάντα στο περιθώριο της ζωής. Όρισμένες ίσως οργανικές μειονεκτικότητες, που δεν ξέρουμε, να συντέλεσαν στην έναγώνια προσμονή που δοκίμαζε ο ποιητής μπρός στα πρακτικά προβλήματα της ζωής που όλοι δοκιμάζουμε

Όλα όμως αυτά τα προβλήματα ο ποιητής μας προσπαθούσε να τα πνίξει στη θαλάσσινη αλμύρα κάτω εκεί κοντά στη φτωχική ταβέρνα του γιαιλού...

Η θάλασσα έχει κατευναστική επίδραση στους νευρωσικούς, απαλύνει τη σκέψη, ξεκουράζει το μάτι, γαληνεύει τον έσωτερικό κόσμο. Και ιδίως η θάλασσα διώχνει τις έννοιες, τα προβλήματα και τους δισταγμούς που δημιουργεί η άενη κίνηση της ζωής. Τα αναβάλλει. Το κρασί παίζει κι' αυτό το ρόλο του στην ανακούφιση που του ζητάμε. Δημιουργεί τον άπατηλό, αλλά τόσο αναγκαίο κόσμο της όνειροπόλησης και της ρέμβης. Η ζωή είχε όνειρο, είχε τη συνήθεια να λείπει ένας μεγάλος δραματιστής σαν τον Μπωντλαίρ. Γι' αυτό μέσα στη «σκοτεινή ταβέρνα του γιαιλού» ο ποιητής άναζητούσε να βρη «νάποια καλά όλότελα χαμένα» που ωστόσο του άρνιόταν η καταθλιπτική πραγματικότητα.

Ανάμεσα στην άγωνία της ζωής και τον άπατηλό κόσμο της ρέμβης, βλέπουμε, να μπαλαντσάροι η δίπολη συναισθηματικότητά του. Ανάμεσα στους δυό αυτούς πόλους βλέπουμε τον ποιητή να κινείται σε μια άπεγνωσμένη προσπάθεια προσαρμογής. Κι' όλο το υλικό που του χρειάζεται για να ύρψει το άραχνούφαντο πέπλο των «Σκιών» θά το βρη άτόφωμο στα στους κραδασμούς της έναγωνίας ψυχής του που άναζητά τη γαλήνη στους δραματισμούς της μεθυστικής ρέμβης.

(Συνεχίζει)

Φ. ΣΚΟΥΡΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ BIBLIA ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΛΙΝΟΥ ΚΑΡΖΗ: Νάρθηκας. ΤΑΣΣΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ:

Αποστασία. CARMELLE A. PERRY: Refrain.

Του ΑΑ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Οί ποιητικές άπρχές μ'ας νέας κίνησης, γύρω από τον έμμετρο λόγο, δεν δίνει μεγάλες έλπίδες, στους ποιητές, που ξεκινώντας από την άπροσποίητη κι' άψιμυθίωτη έμπνευση, στέκονται μακριά από κάθε κοινοτυπία κι' από το «μαντερισμό». Οί «μαντερέ» έχουνε τα χέρια τους στις εύρωπαϊκές βιβλιοθήκες και τα πόδια τους σ' ένα άμφίβολο έδαφος. Έλευθερη έμπνευση δεν ύπάρχει γι' αυτούς, όπως δεν μπορεί να ύπάρξη γι' αυτούς και έλευθερο άγκάλιασμα της Έλληνικής πραγματικότητας. Ζητούν τον έξωχρονισμό της έμπνευσης, ενώ κλείνουνι έρμητικά στο σκοτεινό θάλομο της «ρετσέτας». Και το φάρμακο στη νεκρή θάλασσα άρχίζει. Τους διαφεύγει ο ρυθμός της καθημερινότητας. Διαλαλούνε, ως τόσο, πώς θηρεύουνε τον άσύλληπτο ρυθμό της αιώνιότητας!

Γίνονται έτσι οί ήθογράφοι μ'ας έξωτερικής

φόρμας, ύστερα από διαβάσματα που δεν σταθήκανε διόλου καρπερά γι' αυτές. Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά στο θέαμα ενός συμβατικού θάλεγα έσωτερικισμού. Μάταια θά ζητάτε να βρητε σ'ις λέξεις τους και στα νοήματά τους, να ζωντανεύουνε πτυχές από τη ζωή του άτομου ή της ομάδας. Αύθόρμητος έσωτερικισμός δεν ύπάρχει στην ποίησή τους. Αφθονούν τα «κλισέ» φράσεων. Τα φανερώματα άρρώστων εύαισθησιών. Καμμιά φυσική παρόρμηση. Μά με σκοτισμένα μάτια δεν τεχνουργούνε! . . .

* *

Ο κ. Λίνος Καρζής είναι ένας διανοητής (όπως μετέφρασε τον γαλλικό όρο penseur ο μακαρίτης, ο Παύλος Νιρβάνας). Πρωτοδιάβασα τον «Νάρθηκά» του, στα πρώτα μου φιλολογικά βήματα, στα 1918, αν δέ γελιέμαι. Οί Νουμαδικοί τότε λέγανε, ότι ο κ.

Καρζής άνηκε στην Ποιητική Σχολή του κ. Σικελιανού. Σήμερα, που ξαναδιαβάζω τούς στίχους του σε μιá φροντισμένη έκδοση, βρίσκω, πώς, αντίθετα πρὸς μερικούς άλλους συγκαίρινούς του καί συμφοιτητές του, (στην ἴδια ποιητική Σχολή) ὁ κ. Καρζής μπόρεσε καί άφομοίωσε τ' άγαθά σημεία από την ποίηση του κ. Σικελιανού: ὁ σκεπτικισμός του άρέσκεται να κάνη την ποίησή του, πεδίο τῶν άμφιβολιῶν του. Ποιητής με καλλιεργημένη την αίσθηση, ὁ κ. Καρζής δέν πιστεύει ὅτι ὁ ἔμμετρος λόγος εἶναι «πούρα βιζιμπιλιτά». Γι' αυτό παρ' ὄλη τή στιχουργική λιτότητά του τοῦ δίνει μιá καλύτερη έκταση. Ἐπιμένει ὅμως συχνά στή ἐπιγραμματικότητα, γιά λόγους πλαστικούς ἴσως κι' ἡ ἐπιμονή του αὐτή ἔξασθενεῖ τή συγκίνηση, ὅπως:

—Ὡς κάτω από τ' άνάλαφρον ἔνδυμα φτερουγίζει τὸ νέο ὀλόχυμο κορμί, λάμπ' ἔτσι μέσ στο νόμο:

«Ὁ λογισμός μου ζυγοστάτης
ὕψωνεται ἄγρυπνος στο φῶς,
καί πάνω άπ' τ' ὄρωμα τ' ὀλέθρου
εὐφραίνει τον ἡ άπαντοχή
τοῦ μελλάμενου θέρου.

Ἡ ποιητική συγκίνηση βέβαια, δέν ἔμποδίζει τήν καλλιέργεια τῆς μορφῆς. Μήπως ὁ Βερλαϊν δέν τραγούδησε:

—Ἐμεῖς ποῦ γράφουμε στίχους συγκινητικούς, πολὺ ψυχρά.

Ἄλλ' ὁ στοχασμός τοῦ κ. Καρζή ἔχει σε μερικά σημεία του καί μουσικότητα κι' αἴσθηση. Τήν ἐποχὴ άλλωστε ποῦ ἐγράφηκε ὁ «Νάρθηκας» οἱ ποιητές δίνανε τήν ἐντύπωση μιᾶς.. άρματοδρομίας πρὸς τὸ νεοκλασικισμό. Κι' ὁ νεοκλασικισμός ὅπως εἶναι γνωστό στάθηκε μιá Σχολή με περισσότερα ἑλαττώματα καί με λιγώτερα προτερήματα. Οὔτε τήν πιὸ εὐαίσθητη, οὔτε τήν πιὸ συγκινημένη, άλλ' οὔτε τήν πιὸ χρωματισμένη ποίηση μας ἔδωσε.

Εἶναι τὸ τρίτο βιβλίο τοῦ νέου πεζογράφου κ. Τ. Ἐθανασιάδη, ποῦ διαβάζω, ἡ «Ἐποστία». Τά δύο προηγούμενά του με σταματήσανε, με τή φραστική πρωτοτυπία τους. Ἡ «Ἐποστία» εἶναι σκόρπιες σκέψεις, πάνω στα θεμελιακά πνευματικά προβλήματα τοῦ τόπου μας, τὰ κακογνωρισμένα άλλωστε από πολλούς, ποῦ καταπιάνονται με τήν ἐπίλυσή τους. Ὁ κ. Ἐθανασιάδης δείχνει μιá καρπερὴ προ-

σπάθεια νά τοποθετήσῃ τὰ προβλήματα αὐτά —ν' άπομονώσῃ τις ἀντιφάσεις καί τή σύγκλιση ποῦ τὰ στοιχειώνει. Εἶναι τιμητικό, νομίζω, γιά τὸ νέο συγγραφέα, πὼς δέν κατακυλάει, στην πρώτη του αὐτὴ θεωρητικὴ ἐργασία, στις γλυστερές πλαγιές τῆς κουβεντολογίας. Ὅσο γιά ὠρισμένες προτιμήσεις του, ποῦ πασχίζει νά τις γενικέψῃ καί αὐτὸ τὸ βρίσκω συγχωρητέο. Ὁ νεανικός ἐνθουσιασμός καλύπτει παρόμοιες ἀδυναμίες ἂν κι' ἡ ἀναζήτηση διαφόρων φιλολογικῶν ἰδιοτήτων σε μερικούς «γραφιάδες» τῶν Γραμμάτων μας εἶναι νομίζω μιá παρακινδυνύμενη ὑπόθεση!

Στὴ συνοπτικὴ ὡς τόσο ματιά, ποῦ ὁ τόσο συμπαθητικός συγγραφέας τῆς «Ἐποστίας» πειράται νά ρίξῃ, στην ἀνέλιξη τῆς λογοτεχνίας μας, ὑπάρχει ἕνα βασικὸ σφάλμα. Ἡ φαντασία τοῦ κ. Ἐθανασιάδη, μεθώντας από ἐνθουσιασμό γιά τὴ γενιά τοῦ 1930, παραμέρισε τὸν ἐκπολιτιστικὸ ρόλο τῆς φιλολογικῆς γενιᾶς τοῦ 1914—τῆς γενιᾶς ποῦ ἀφομοίωσε τὸ εὐρωπαϊκὸν πνεῦμα στή λογοτεχνία μας. κέντρισε ἀποτελεσματικά τήν κοινωνικὴ συναίσθηση καί ἔδωσε ἀξιότιμα ἐργάτες τοῦ πνεύματος.

«Refrain» εἶναι ὁ ^{**} τίτλος μιᾶς ποιητικῆς συλλογῆς τῆς δίδας Carmelle A. Perry. Οἱ στίχοι τῆς εἶναι γαλλικὰ γραμμένοι. Σε μιá ἀπλή, περιγραφικὴ περισσότερο γλῶσσα, ποῦ θυμίζει τοὺς πολιοὺς γάλλους εἰδυλλιακοὺς ποιητές. Τά καινούργια ποιητικὰ ρεύματα ἔχουν ἀφήσῃ ἀσυγκίνητη τὴ νέα ποιήτρια. Δέν τῆς κεντρίζουνε καν τὴ διάθεση γιά σκέψη. Γι' αὐτὸ, νομίζω, πὼς τὸ «Refrain» τὸ ἀποτελοῦνε ἀπλᾶ, πετυχημένα στιχουργήματα καί ὄχι ποιήματα. Μπορεῖ, βέβαια, τὸ «Refrain» νά κλείνῃ μιá νεανικὴ ἐργασία καί ἡ δὲς Perry ἀκολουθώντας τις παρορμήσεις τοῦ ταλέντου τῆς ν' ἀπλωθῇ ἀργότερα ^{**}σε πλατύτερους ὀρίζοντες, καί νά δοκιμάσῃ τήν ποιητικὴ τῆς τέχνη, σε συνθετώτερα κάπως προβλήματα τοῦ ἑμμέτρου λόγου. Γιά τήν ὥρα ἡ δὲς Perry περιορίζεται νά μας ἐκμυστηρευτῇ ὅτι:

—Je n'aime pas m'entourer de bourds chrysanthèmes. Ou de fleurs pompeuses au parfum enivrant. Je préfère aux aillels les pâles cyclamènes. Et les marguerites qui émaillent nos champs.

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΑΠ' ΤΙΣ «ΑΝΤΑΥΓΕΙΕΣ»

ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

Με τὸ σκεπάρνι καί τ' αἰλέτρι, άλλος τήν πέννα καί τὸ βιβλίο ἄς ξεκινήσουμε ὄλοι ἀντάμα μ' ἕνα σκοπό, νά ξαναστήσουμε τὸ θάμα ἑνὸς εἰρηνικοῦ καινούργιου εἰκοσιένα.

Εἶταν μιá μέρα πρὶν ἔρθῃ τὸ πρωτοβρόχι ποῦ ἐβροντοφώνησε ὁ Λαός μας τ' ΟΧΙ στο φασισμό ποῦ ἐρχόταν ἀπὸ πέρα μιá ἀλησμόνητη τοῦ Ὀκτώβρη μέρα.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΣΑΚΑΛΗΣ

ΝΕΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

Η ΒΑΡΚΑ ΤΟΥ ΣΚΡΕΠΑ *

Φ. ΑΡΙΑ

Ἡ συκιά ποῦχε φυτέψει ἡ μάγνα μου στοῦ πατρικοῦ τὸν κήπο, ἔκανε κάτι βασιλόσκα μουρλια.

Ἄχ, πῶς πεθύμησα πεντέξῃ.

Τράνεψε τόσο πολὺ ἡ συκιά κι' εἶχε τὸν ἴσκιο τῆς βαρειῶ κι' ἄλλοι του ὅποιος ἀπόγεργε τὸ γιόμα. Μάγια τοῦ κάναν οἱ νεράϊδες καὶ παλαλὸς ἀπόμενε δαχτυλοδείχτης μέσ' στὶς ροῦγες συνεπαρμένους. Γέρασε κείνη ἡ συκιά, κουφάλα στὸν περσινὸ μου παγεμὸ τῆ βρῆκα. Καὶ τῆνομα ποῦχα χαράζει στή φλοῦδα ἀπάνω σὲ κείο τῆς τὸ λιανὸ κορμί δὲν τ' ἀπογνώρισα. Κοτζάμ θαλασσινή εἶχε γίνει.

* *

Στὸν ἀργαλειὸ διπλόχρωμες σαῖτες τὰ χεράκια τῆς, τ' ἀγία τῆς χέρια, τὴν προῖκα τοίμαζαν τῆς πρώτης καὶ τῆς δεύτερης.

Δὲν ἦταν κέντημα ἐκεῖνο.

Διπλόφαρδες φλοκάτες μπατανίες πέντε καὶ δέκα τοῦ γαμπροῦ μὲ τὸ κλειδί τῆς πόλης πανωθὲ τους. Διπλόφαρδα ὕφαντὰ χρωματιστὰ μὲ συκοζοῦμι μὲ χαμομήλι κι' ἄλλ' ἀπὸ παπαροῦνες. Οὐλὸς ὁ βιὸς ἀπ' τὰ χέρια τῆς. Νυχτέρι στὸ νυχτέρι. Γαμπρός γιὰ νᾶρθει τῆς πρώτης καὶ τῆς δεύτερης, νοικοκυριὸ μὲ μιὰ πραμμάτια ἓνα κι' ἓνα. Ποιὸς ὁ καλότυχος τέτοιος τὰ γάργαρα νερά νὰ βάλει στὸ πλευρό του. Τὸ πατρικὸ πνιγμένον μέσ' στ' ἀγιοκλήμα καὶ στήν περικοκλάδα. Καὶ κάτ' ἀπ' τὰ παράθυρα ποῦ γνέφαν τῆς ἀνατολῆς αὐλή μὲ κήπο καὶ συκιά καὶ φιλιατρὸ πηγάδι. Ἐκεῖ ὄλο μου τῶνειρο καὶ τὰ γεράματά τους.

* *

Ἐπέζεψε στήν καστανὴ τῆ γῆ μας οὐλα ἢ μπόρα. Καὶ θεριστάδες μαῦροι τὰ τρυφερά μας τὰ καλά μας καὶ τὰ ἄγγιχτα τὰ κούρσεψαν, ροῦγα τῆ ροῦγα, χωριὸ χωριὸ, πόλη τὴν πόλη. Τὸ βιὸς, τὴν πρώτη νεϊότη μας, τὸ βιὸς τὸ ἰδρωτᾶρι δικοὶ καὶ ξένοι πωλητὲς ρημάξανε. Καὶ στῆς Ἑλλάδας μας τῆ θυμωνιά φωτειὲς ἀνάψανε καὶ στὸ χορὸ τὸ στήσανε οἱ τωρινοὶ οἱ Δεσποτάδες. Ἀνθρωποφάγοι ποῦρτανε ἀπὸ τοῦ δάσου τὸν πολιτισμὸ. Τῆ μάγνα μου, σὰν τὴν δική μου κι' οὐλωγε τῶν πρώτωνε στὸ Φιλιατρὸ πηγάδι τῆνε ρίξανε καὶ θᾶρρεψαν πῶς ἄλλη μάγνα μπά γιὰ μένα. Τὶς μορφονιὲς λερώσανε καὶ τὰ βυζανιάρικα σκοτώσανε οἱ λυτρωτὲς.

Τέσσερες χειμωνιὲς χωρὶς καλμέρα. Χωρὶς νερὸ ἀπ' τῆ βρύση. Χωρὶς χαιρετισμοὺς χωρὶς τὸ «Χαῖρε

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

Νύμφη ἀνύμφευτε». Μὰ πῶς τὸ λάλαγε ἡ φλογέρα καὶ πῶς τῶλεγε ὁ Κίσαθος κι' ὁ Ἐλυμπος παρέκει κι' οὐλῆς τῆς χώρας ἡ καρδιά, γωνιά, στρατί, καὶ κάμπος, οἱ δουλευτάδες βολετὸ νὰ σᾶς τὸ μαρτυρήσουν.

* *

Τῆρα ὀμπρός σου καφερέ μου. Τῆρα τῆ στρατά σου κι' ἄ, παράτα με, κι' ἐγὼ ἔχω τὸ μεράκι μου καὶ τὸν καῦμό μου, τὸ γιὰτι κλαίω, ποῦ σὲ ξέρω, ποῦ σ' ἀντάμωσα καὶ νὰ τὰ μάθεις θές. Τὸ Ρούμπαλο τὸν ἤξαιρες;

— Ὅχι.

— Ὅχειά καὶ μονομερίδα.

— Τῆ Θαλασσινή;

— Οὔτε.

— Ἐ, ἄ, παράτα με. Ποιὸς τῶπε, ποιὸς, ἐγὼ γρουσοῦζης καὶ στριμένος ἐπειδὴς νὰ σοῦ τὰ πῶ δὲ θέλω. Κι' ἂν στὰ πῶ κι' ἄμα τὰ μάθεις μηδὲ ποιὸς τὰ ἐπίχειρα τοῦ πόνου μου πληρώσω μὲ σιγουράρει, ἔ; Ἐέρω ποιὸς εἶσαι; Ἄφου τὸ Ρούμπαλο δὲν ξέρεις σταλιά φιλότιμο καὶ ἀνθρωπιὰ δὲν ἔχεις. Στὸ καφενὲ συλοῖσμένους, κι' ἐπειδὴς δάκρυ τὸ μάτι μου εἶχε ὁ χριστιανὸς νὰ μὲ δροσίσει στάθηκε. Ἐγὼ ἔφυγα. Ἐέρω μὴν ἦταν ἀπὸ κείνους τοὺς μαύρους ἀπὲ ἀλλοιώτικα σοῦ τὸν συγύριζα καὶ σοῦ τὸν ἔπερνα στή στρατά μου ὅσο νὰ πεῖς κρομμύδι. Μ' ἀφου τὸ Ρούμπαλο ποτὲς δὲν εἶχε δεῖ, κι' ἀφου ποτὲς δὲν ἄκουσε νὰ λέει τῆ Θαλασσινή γιὰ τ' ἄλλο μέρος ποῦ μᾶς ρίξανε τὸν ἥλιο, ξέρω κι' ἐγὼ; Τὰ σκουτιὰ μου φύλαγα μισὰ νὰ τᾶχω.

* *

Σὲ συλλοιζόμουνα Θαλασσινή. Κι' ἐσένα μάγνα μου, κι' ἐσένανε ἀδελφί μου Ρούμπαλε. Μὰ δὲν μπόραγ' ἄλλοιῶς. Ἀκόμα στή Βάρκα τοῦ Σκρέπα στέκεσαι ἀδελφή. Καὶ τῶρανες δὲν εἶσαι μοναχὴ σου. Πολλοὶ τηρᾶμε κατακεῖ Ἐδῶ ποῦμαστε μεῖς δὲν ἔχει θάλασσα, οὔτε σπῖτια, οὔτε κρεββάτια, οὔτε ἀνάπαψη, οὔτε ἔρωτα. Ἐρωτα ἔχει, ψέμματα λέω. Κι' ἀγάπη ἔχει. Ἄχ, νᾶξερεις οὐλοὶ ἐρωτεμένοι εἶμαστε. Θαλασσινή, μάγνα μου, ἀδέρφι μου Ρούμπαλε οὐλοὶ ἐρωτεμένοι. Νᾶσουν' ἀπόφηνες ἀπὸ κάμμιὰ μεριά νὰ καμαρώσεις ὅτι ἀνέθηκα στ' ἀδέρφια.

Ἀπόψε ἦρτα. Καὶ μ' ἀγαπήσαν οὐλοὶ καὶ δουλειὰ μὲ θάλανε νὰ κάμω γιὰ τὴν ἀγάπη μας. Νᾶσουνα ἀπὸ κάμμιὰ μεριά νὰ καμαρώσεις.

ΦΙΛΩΝ ΑΡΙΑΣ

(Ἰυνεχιζεῖ καὶ τελειώνει στ' ἄλλο)

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΙ

Κοσμογονικές και ήρωϊκές οί στιγμές πού ζήσαμε, κι' οί ὄρες πού τώρα διαβαίνουμε και τὰ μελλούμενα πού βρισκόμαστε στο κατώφλι τους. Κρίσιμες, σοβαρές, δημιουργικές, ἔρχονται νά βάλουν τήν ἀμετάκλητη σφραγίδα τους, πού θά προσδιορίσει γιά πολύ καιρό τήν πορεία τοῦ κόσμου, ἐνός καλύτερου και δικαιοτέρου κόσμου. Μιάς ἀνθρωπότητας ἐνωμένης κάτω ἀπό κοινά ἀνώτερα ἰδανικά, δίχως μίση, συμφέροντα κι' ἀλληλοσφαγές, πού σ' αὐτήν ἐλπίζουμε κι' ἀτενίζουμε μέ κρυφή ἐνδόμυχη χαρά τώρα, ὄχι τόσο γιά μᾶς, παρά γιά τὰ παιδιὰ μας, τήν καινούργια γενιά πού θάρθει τό κατόπι μας.

Γιά τοῦτο, τίς μεγάλες αὐτές ὄρες τῆς ἀναπροσαρμογῆς πεποιθήσεων και ἰδεῶν και τῆς κοινωνικῆς ἀνοικοδόμησής, πρέπει νά σκύψουμε ὄλοι μέ προσοχή στά θεμέλια τοῦ Νέου αὐτοῦ Κόσμου και νά προσθέσουμε ὄλοι τό λιθαράκι μας, ὁ καθένας μέ τίς λιγοστές του δυνάμεις, γιά νά χτιστεῖ τό οἰκοδόμημα πιό στέρεο, πιό λαμπρό.

Ἔτσι, κι' οί νέοι ἄνθρωποι τῆς ἀναγεννημένης Ἑλλάδας, μέ φωτεινό ὄροσημο τίς 28 Ὀκτώβρη τοῦ 1940 και τοὺς ὄμους βαρειοὺς ἀπό τίς εὐθύνες, χαράζουν ἐδῶ [κάτου, στή νότια γωνιά τῆς Εὐρώπης, τόν καινούργιο ἱστορικό δρόμο τους, ἀγωνίζονται πάνω στά κοινὰ Πανανθρώπινα ἰδανικά τῆς Δικαιοσύνης, Ἰσοπολιτείας, Ἐλευθερίας, Ἐθνικῆς ἀποκατάστασης και Ἠθικοῦ καθαρμοῦ.

Πέρα ὅμως ἀπό τοὺς πολιτικούς του ἡγέτες, ὁ τόπος ἐτοῦτος, μέ τὰ ὀξύτατα δημιουργικά του κριτήρια, ζητάει τώρα κι' ἀπ' τοὺς πνευματικούς του ἀνθρώπους, τοὺς διανοούμενους, λογοτέχνες, ἐπιστήμονες, καλλιτέχνες, νά πάρουν πιά στιβαρά στά χέρια τους τήν κοινωνική τους ἀποστολή, τό συνειδητό ρόλο τους, πού γι' ἀρκετά χρόνια—και ὑποκύπτοντας στήν ἀνήκουστη ἠθική βία ἀνελευθερωῶν κοθεστώτων και τοῦ βάνουσου κατακτητῆ—εἶχανε στερηθεῖ.

Τό ρόλο τοῦ πραγματικοῦ πνευματικοῦ ὀδηγοῦ, τοῦ ἀνοικοδόμου, τοῦ δημιουργοῦ, πού ἐμψυχωμένος ἀπ' τόν τριγύρω του ὄργασμὸ θ' ἀγκαλιάσει τό μεγαλεῖο τῆς λαϊκῆς ψυχῆς και θά διαμορφώσει, βασισμένος πάνω σ' αὐτήν, τό ἔργο του.

Πέρα ἀπό ἀρρωστημένες παραισθήσεις φυγῆς και ἐγωκεντροσμοῦ, ἀπό αὐτοναρκισισμοὺς και ἀριστοκρατία τῆς Τέχνης. Μὲ ζωντανή και ρωμαλέα ἔκφραση, μέ νέα γόνιμα στοιχεῖα, βασισμένα πάνω στήν πραγματικότητα, μέ πλήρη ἀνανέωση τῆς μορφῆς.

Πέντε χρόνια τρομεροῦ πόλεμου, ἐρείπια, αἶμα, φτώχεια, κατοχή, προσφέρουν τό πλούσιο ὕλικό τους στόν ἱστορικό, τό λογοτέχνη, τόν καλλιτέχνη. Και ἡ Ἑλλάδα μας, πού στάθηκε πρώτη σὲ ἀπέραντες θυσίες γιά τὴν λευτεριά, προσμένει τοὺς ἐργάτες τῆς Τέχνης πού θά μορφοποιήσουν τίς λαμπρότερες σελίδες τῆς πρόσφατης ἱστορίας τῆς.

ΜΟΥΣΑ

Σὲ ζητοῦσα και πῆρα
τό δρόμο τοῦ δάσου
και δίχως νά εἶμαι
Ἄγάπη κοντά σου
μ' ἀντάμωσε ἡ Μοῦσα
κ' ἔτσι ἄραυσα,
πῶς ἦσουν κοντά μου
κ' ἐγὼ σοῦ μιλοῦσα...

Και πῆρα τό δρόμο
τ' ἀγροῦ πρὸς τό δάσο
κ' ἡ Μοῦσα μέ πῆρε
τραγούδια νά φτιάσω.
Κ' ἔσουν ἡ Μοῦσα
κ' ἦσουν γιά μένα
ἡ ψυχὴ μου, ἡ ζωὴ μου
κι' αὐτὴ π' ἀγαποῦσα
και σ' ἔβλεπα ὄθε
τά μάτια γυρνοῦσα.

Και σ' ὄλα σὲ βρήκα,
ᾠ Μοῦσα, στοχάσου
στ' ἀγροῦ τὰ κρινάκια,
στό δρόμο τοῦ δάσου,
στό Φῶς, στόν ἀγέρα
πού θρόιζε τὰ φύλλα,
ατ' ἀπλό ποταμάκι
πού ἦσυχο ἐκύλα...

Και πῆρα τό δρόμο
γεμάτος ἀγάπη,
νά πάω στοὺς ἀνθρώπους
κρατῶντας στόν ὄμο
μιὰ Λύρα· Τραγούδια,
λουλούδια, στεφάνια
πλεγμένα μαδοῦσα
καθῶς περπατοῦσα!

Και μ' εἶδαν οἱ ἀνθρώποι
σάν ἦρθα στήν πόλι
και μ' ἔριξαν χάμω
και γέλασαν ὄλοι...
Και μάζεψα γύρω μου
ὄτι μποροῦσα
σάν κλέφτης και πῆρα
σπασμένη τὴ Λύρα
μέ πόνο στόν ὄμο
και δάκρυα στά μάτια·
και πῆρα τό δρόμο
ξανά πρὸς τό δάσο...
ᾠ! στῶσε μου Μοῦσα
ἀνθοὺς νά πλαγιάσω
ἐγὼ πού πολύ, μέ πολύ
σάν τρελλὸς σ' ἀγαποῦσα!..

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Στὴ γειτονιά ἦρθαν γύρω σύννεφα, ἐποχές σιωπηλές, ἀνησυχία. Τὰ παιδιά μας τρομάζουν. Ὀληνύχτα γυρίζει ἀνήσυχο τὸ κατοικίδιο στὶς θολές κάμαρες, μὲ σιγισμό στὸ προβάτημά του. Φάσμα θανάτου. Ὅλο καὶ κάτι γίνεται στὸ σιωπηλὸ, στὸ σκοτάδι· καὶ οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν κουράστηκαν νὰ δέχονται τὴ σκέψη τοῦ οὐρανοῦ.

Τὴν κάθε νυχτιὰ βρέχει πολὺ. Νεροσυρμές περιγυρίζουν, κρότοι, ξαφνιασμάτα. Ἡ ἄβρυλλη, ἡ σκληρὴ, ἡ μοίρα μας νὰ μαντεύουμε στὴ σιωπὴ, πὼς δὲ γλύτωσε οὔτε ἀχνάρι ἀπὸ τὰ πατήματα τοῦ νυχτοσκοποῦ, τοῦ θεώρατου, τοῦ θανάτου ποὺ σεργιανοῦσε πάνω ἀπὸ τὴν ἀγωνία μας, σ' ὅλη τὴ γειτονιά.

Μέσα σκοτάδι.

Ἄν ἀνοίξει τὸ μάτι του κανένα φωσάκι, ἡ ντροπὴ τοῦ τυραγνισμένου Ὑμητιοῦ ἀλιχτάει καὶ στὴν ψυχὴ μας βραδαίνει, γιὰ τὴν κατάντια τῆς Μητέρας του. Ἐνας μαῦρος ὄγκος. Οὔτε κορμός, οὔτε δέντρο! Ἡ παγωνιά, τὸ χάος καὶ ἡ γύμνια του. Καὶ ὁ ἀμίλητος νὰ βόγγει τὰ καμένα μαλλιά του, τὰ τσεκούρια, τὸν πόνο πικρὸ, τὸν πόνο σκληρὸ, βαθιὰ του· τὴν Ἀθήνα νὰ ὑποφέρει στὴ βροχὴ. ὡς τὸν ψυχοβυθό, τὴ βία τοῦ πολεμικοῦ, τοῦ ξαφνικοῦ, μὲ μίαν ἀνακούφιση πὼς ὡς τὸ πρῶτ' ἂν θὰ δεῖ τὸν Ἥλιο κανένας νεκρός.

Βρέχει. Ὅλο βρέχει. Μούσκεψε ἡ πολιτεία στὸ μαῦρο καταράχτη.

Ὅξω ψυχὴ.

Πάνω κρεμάστηκαν πλήθη σύννεφα, θύελλες.

Χορταστικὸ, πυκνὸ, ἀπρόσιτο μόνο ποὺ παλεύει τὸ σκοτάδι, κάτι μέσα στὸ σκοτάδι, μαζί του, μόνο του πάλευε τὸ σκοτάδι... Ὑποφέρει. Ψυχὴ! Ἡ σιωπὴ ὑπομονετικά, κουρασμένη. Σὰν ἕνας ῥόχθος.

Βοῦίζουν, κάπου ψηλά, οἱ ἀπειλές ἀγέρα φοβεροῦ.

Καὶ πάλι ἡ σιωπὴ,

Πότε ξημερώνει! κανεὶς δὲ ρωτάει. Μονάχα ἀκοῦμε μὲ ὅλο μας τὸ κορμί, ἀδυνατισμένο, φριχτό, τὸ κάθε μουρμουρητὸ στὸ παράθυρο, στοὺς τοίχους, στὰ κεραμίδια ὡς τὴν ἄβυσσο. Ἐρημιά, σκέψη, σκιές.

Ξάφνου! Μία φωνὴ ἀκουμπάει στὴν ἀναμονή μας, σὰ νὰ ψιχαλί-
ῳι μέσα στὴ βροχὴ ἕνα δροσερὸ

χάδι· καὶ στὸ μέτωπο φτάνει ἡ ἀνέσα του εἰρηνικά.

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Ψιλή, ἀχνή, σὰν ἀποπέρα ἔρχεται καὶ πάει . . .

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Στὴ γειτονιά μας τί προμηνάει ἐσὺ πετεινάρι! Οἱ ἄνθρωποι λείπουνε τέτοιες ὥρες φοβέρας. Τὰ στοιχεῖα δὲν ἔρχονται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τέτοιες νύχτες. Ὁ πόλεμος χτύπησε τὶς πόρτες. Καὶ τὶς κρατάει μιὰ τρομάρα θανάτου. Ἡ Ἀθήνα ἀπάντησε σὲ κλάματα καὶ θρήνους, πρόλαβε τὸ θάνατο, πετεινάρι. ἦρθαν σύννεφα, ὕστερα, καὶ σιωπές.

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Ἀσήμαντο ὀρνίθι οἱ κόκκινες κορδέλλες καὶ τὰ μαχαίρια ἄς σοῦ βάλουνε γνώση, ἀσήμαντο. Ἐνα μικρὸ πλάσμα, σὰ καὶ σένα, δὲν ὑπολογίζεται πιὰ. Ἐδῶ εἶναι μιὰ πολιτεία μεγάλη, πολεμικὴ, ἴσως νεοκρή. Καὶ πεινασμένη. Τί ξεφωνίζεις, λοιπόν! Νὰ πάψεις, Κανένα χέρι ἐδῶ στὴ γῆ δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ σώσει ἀπὸ τὸ θάνατο τὴν Ἀθήνα, καὶ τὸ κεφαλάκι σου. Τὸ βράδυ εἶπε ἡ γαγιά τὸ παραμῦθι.—Πῶς ναί . . . ἔφυγε ἕνα μεγάλο τραῖνο, γιὰ νὰ φέρει ὅλο τὸ στάρι τῆς Λειβαδιάς . . . Νὰ φᾶμε ψωμάκι, χουσά μου—εἶπε· καὶ ἔγρυψε τὸ κεφάλι της μέσα σὲ τρεῖς ποδίτσες. Πέθανε, μπροστά τους!

Ἀπὸ τότε σὲ ὅλα τὰ παιδικὰ μάτια, ξαφνιασμένα, ἡ προδοσία παραφυλάει, ἡ συννεφιά δὲν ἔχει συνείδηση, γιὰ νὰ χωρέσει τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ὅλους τοὺς αἰῶνες τῶν παιδιῶν!

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Ἀπλώνεται, κλείνει, ὀρθώνει τὴν κρίση του στὸ σκοτεινὸ, στὸ σύμπαν... Ἀγωνίζεται—πῶς, ναί, φτάνει, ὀλοένα... βουλιάζει· μὰ ἀκούγεται τὸ τρίξιμό του...

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Καὶ ἴσως τὰ μικρὰ ματάκια του, ἴσως! σίγουρα, θ' ἀντικρούζουν στὸ πηχτὸ σκοτάδι, τὸν ἐρχομό, τὸ μήνυμα ποὺ δὲ μαντεύεται πουθενά ὡς τὴν ψυχὴ μας.—Πῶς τὸ φωσάκι ἀγεροδέρνεται, τὸ κυνηγοῦνε οἱ ἀπειλές τοῦ ἀνέμου, τὸ ξεφυσάει ἡ μπόρα, μὰ τὰ ἴδια, θὰ πέσουν στὸ τέλος σοργιασμένα στὸ χῶμα,

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Δεινάστη. Πάψε κουτὸ ὀρνίθι. Ὡς τὸ πρῶτ' ἂν θὰ ζεῖ κανεὶς. Δὲ μπορεῖς νὰ διαφεντεύεις, μιὰ χαντρίτσα ἐνστίχτου ἐσὺ, μιὰ φωνή, μόνο σου πάνω ἀπὸ νεκρούς.

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Δὲ βλέπεις, τὴ γῆ, τὰ χαλάσματα, τὴν ψυχὴ μας!

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

Ξεφώνιζε εἰρωνικό, ἀδιάφορο, μὲ σαρκασμό.

Ὅσοπο ἔχασκε ἀπέραντος ἕνας κόσμος σιωπῆς, κάτω ἀπὸ τὸ τρομαγμένο ἄστρο τοῦ πολέμου, σβυστό, νεκρὸ, νὰ μαντεύει τὸ μυστήριό!

Ἐκκλησιὰ μολυβδατῆ

Μολυβδοκαντηλοπελεκητῆ

Ποιὸς τήνε ἀσημομολυβδωκαντηλοπέληκε;

Κούκου . . . ρί . . . κούουου . . .

ΙΑΣ. ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ

ΔΕΝ ΕΙΜ' ΕΓΩ

Δὲν εἴμ' ἐγὼ Κυρά πὸ δαύτους, μίλα μου γλώσσα καθαρὴ ποῦ ζεῖς Κυρά μου, πέρα βρέχει καὶ δὲν ἀδειάζει, δὲν μπορεῖ νὰ σοῦ μετράει ἡ καρδιά τ' ἀστέρια, ῥόζους γιὰ τὴρ' ἔχω στὰ χέρια τέτοια μ' ἀνειώθεις, βολετό, καὶ τ' ἄλλα; λόγια, χασομέρια . . .

Δὲν εἴμ' ἐγὼ Κυρά πὸ κείνους ποὺ τοὺς λυμπίζ' ἡ ἀγκαλιὰ λέου τὰ σύκα ἐγὼ σύκα καὶ τὰ σκυλιὰ πάλι σκυλιὰ.

Δὲν εἶν' καιρὸς τώρα γι' ἀγάπες καὶ σοῦπα-μοῦσες κι' ἄλλα τέτοια κι' ἂν μ' ἀγαπᾷς ἔλα κοντά μου νὰ ἰδεῖς φουρτοῦνες, νὰ ἰδεῖς ντέρτια.

Ἄσε τ' ἀστέρια στὴ δουλειά τους καὶ τὰ τσετσέκια στὴ φραγὴ καὶ πάρ' τὸ φλάμπουρο στὰ χέρια νὰ λευτερώσουμε τὴ γῆ, κι' ἀπὲ σὰ γίνουμ' ἀφεντάδες μὲ τὸ καλὸ νοικοκυραῖοι σοῦ τὰ πλερώνω σὲ φιλιὰ καὶ σὲ παιδιὰ οὔλα τὰ χρέη.

«Βουνά, Στεριές καὶ Θάλασσες»

ΦΙΛΩΝ ΑΡΙΑΣ

ΓΥΦΤΕ ΧΤΥΠΑ ΤΟ ΣΙΔΕΡΟ

Γύφτε χτύπα τὸ σίδηρο καὶ δώσε τὴ μορφή
 Εἶναι καιρὸς.. τὸ ἄσκημο νὰ φύγει ἀπὸ τὴ μέση
 Εἶναι... ὁ καινούργιος ἄνθρωπος αὐτὸ ποὺ ἀντηχεῖ
 Μιάς κοινωνίας ὁμορφιά ποὺ καθενὸς θ' ἀρέσει...
 Κοκκίνησε τὸ σίδηρο, στοχάσου τὴ φωτιά
 Βάλε ψυχὴ στὸ χτύπημα σὰν θὰ τοῦ δίνεις σκῆμα.
 Σ' ὄλη τὴν ἀνθρωπότητα ἄς το νὰ γίνει κτῆμα
 Ἀπ' τὸν ἀκραῖο τὸ βορριά ὡς τὸ φτωχὸ νοτιὰ
 Μὴ λογαριάσεις ἴδρωτα, σκυμένος στὴ δουλειὰ
 Σὲ πυρετὸ δημιουργικὸ νὰ εἶσαι ξεχασμένος...
 Μιά τέχνη πανανθρώπινη θὰ ἔχεις ἀγκαλιά!...
 Καὶ μιᾶς παγκόσμιας ψυχῆς θᾶσαι ὁ δοξασμένος
 Μιάς ἁρμονίας σύνολο, μιὰ μάγα μουσικὴ
 Θᾶναι ὁ νέος ἄνθρωπος ποὺ σὺ θὰ ἀνυψώσεις
 Πάνω ἀπὸ μίση, διχασμούς, τὸ ἔργο σου νὰ νοιώσεις
 Θεὸς μιᾶς ὁμορφιάς σὲ μιὰ ψυχὴ τιτανικὴ
 Νὰ λείψει ἡ κλίκα τῶν ἀνθρώπων ποὺ σπέρνουν τὰ κακὰ
 Μιὰ κατανόηση βαθειὰ μέσ σὲ γλυκοὺς ἀνθρώπους
 Κι' ὄχι πόλεμους φρίκης, μεταξύ μας ἀδιακόπους
 Κι' ὄλα ὠραῖα τόσο, παγκόσμια, συμμετρικά,
 Γύφτε χτύπα τὸ σίδηρο ν' ἀλλάξουν οἱ καιροὶ
 "Ὅσο μπορεῖς πιὸ γρήγορα νὰ σβύσει ἡ ἀγωνία.
 Βιαζόμαστε νὰ γίνουμε τοῦ ἰδανικοῦ οἱ φρουροὶ!...
 Νὰ βροῦμε κάποια λύτρωση στὴ νέα κοινωνία...

ΝΤΙΝΟΣ ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ

ΠΕΤΑ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ, ΠΕΤΑ...

Πέτα ψυχὴ μου πιὸ ψηλὰ καὶ πάντα πιὸ ψηλὰ
 στῶν ἄστρων τὰ παλάτια,
 Πρὶν δεῖς πῶς ὅσα πίστεψες δὲν εἶν' ἀληθινὰ
 στ' ἀγαπημένα μάτια.

Πέτα μὲ τῆς ἀγάπης σου τ' ὀλάνοιχτα φτερά
 στῶν οὐρανῶν τὰ πλάτη,
 Κ' ἄς σέρνει στὰ ταξίδια σου ὄνειρο καὶ χαρὰ
 τοῦ ἔρωτά σου τ' ἄτι.

Πέτα ψυχὴ μου πιὸ ψηλὰ καὶ πάντα πιὸ ψηλὰ
 μὲ τὴ χαρὰ τῆς πλάνης,
 Μὴ μάθεις πῶς δὲν σ' ἀγαπᾶ καὶ πέσεις χαμηλὰ
 ... καὶ μοῦ πεθάνεις.

ΜΑΡΩ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΟΥ

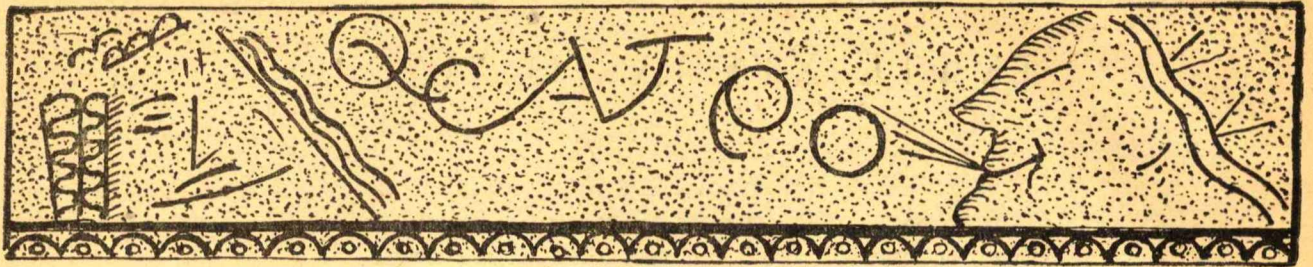
ΣΟΥΡΟΥΠΙΟ

Τί βαρειές μὲ φτάνουν, καθὼς σουρουπώνει,
 ὦρες τώρα!... Κι' ὅμως, ἂν καὶ πάει καιρὸς
 χτὲς θαρρῶ μεθοῦσα—τώρα, τί σκληρὸς
 ποὺ κυλάει ὁ χρόνος κι' ἡ καρδιά' ναι μόνη!

Πάντα μέσ' στὸ νοῦ μου ὁ καιρὸς ἐκεῖνος
 ἔρχεται—μιὰ ὠραῖα καὶ χρυσεὴ ἐποχὴ...
 καὶ στ' αὐτιά μου τώρα κι' ὡς μέσ' στὴν ψυχὴ,
 κάτι, σὰν τραγούδι, φτάνει καὶ σὰν θρῆνος...

Κι' εἶναι τὸ τραγούδι, ὅσα περασμένα
 ἔζησα καὶ φύγαν—ὄνειρα χρυσᾶ!—
 Τώρα κρύος ἀγέρας γύρω μου φυσᾶ
 καὶ τὸ κλάμμα μόνον συντροφεύει ἔμένα...

ΣΤΕΛΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΑΚΗΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

I. ΣΤΟΓΙΑΝΝΗ

Τὰ Θέατρα τῆς Ἀθήνας περνοῦν κρίση. Τὸ ἴδιο παλὸν τροπάρι... Ὅποιος δὲ βαρέθηκε νὰ τὸ ἀκούει, δὲν ἔχει περὰ νὰ λογαριάσει πόσος καιρὸς ἐπέρασε ἀπὸ τὴν τελευταία φορὰ πού τὸ ξανάκουσε.

Θαρρῶ πὼς δὲν εἶναι δὰ καὶ πολλοὶ μῆνες. Εἴτανε, τότε, στὴν ἀρχὴ τῆς σαζόν. Τώρα, εἶναι στὸ τέλος τῆς. Ἄρα, τὸ κακὸ ἔχει τὶς ρίζες του στὴν ἐποχὴ. Οἰκονομικὴ κρίση καὶ τότε, στὴν ἀρχὴ τῆς σαζόν, οἰκονομικὴ κρίση καὶ τώρα, στὸ τέλος τῆς.

Ἐδῶ, μιὰ ἐξήγηση: Ὅταν λέμε οἰκονομικὴ κρίση δὲν ἐννοοῦμε τὴν γενικώτερη, πού δέρνει ὅλο τὸν κόσμον ὡστ' ἀπὸ πέντε χρόνια ὀλοκληρωτικοῦ πολέμου, ἀλλὰ μόνο τὴ συμπτωματικὴ ἀνοδο τῶν τιμῶν πού, σὰν ἐκδήλωση πυρετοῦ, φανερώθηκε στὴν Ἀθήνα πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες, τὴν ἀνοιξη, καὶ ξαναφανερώνεται καὶ τώρα μετὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου Βαρβαρέσου. Αὐτὸ τὸ πυρετικὸν σύμπτωμα εἶναι πού ἐνδιαφέρει τὸ κοινωνικὸ σύνολο καί, πῶς πολὺ, τὴν τάξη τῶν μισθωτῶν (ἐπειδὴ εἶνε ἡ μόνη πού δὲν βρίσκει ἀντίδοτο, στὴν ἀνοδο τῶν τιμῶν τὴν ἀνάλογη αὔξηση τῶν μισθῶν), δηλαδή, τὴν τάξη ἐκείνη πού ἀποτελεῖ σ' ἐμᾶς ἐδῶ τὴν πολυπληθέστερη καὶ μονιμώτερη πελατεία τῶν θεάτρων.

Ὁ οἰκονομικός, λοιπόν, λόγος δημιουργεῖ καὶ τὴν κρίση στὸ θέατρο. ὅπως καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Τοῦτο ὅμως, εἶναι τόσο παλιὸ ὅσο κι' ὁ κόσμος. Τὶ νὰ τὸ συζητήσωμε; Τὸ ξέρουν ἀκόμη καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ πού, ὅταν ὁ πατέρας ἔχει πολλὰ λεφτά, τὰ παίρνει κ' ἐκεῖνα μαζί του στὸ θέατρο—μ' ὅλο πού ἡ σχετικὴ ἀπαγορευτικὴ διάταξη γιὰ τοὺς ἀνηλίκους ἰσχύει, ἀλλὰ ποιὸς νὰ τὴν ἐφαρμόσει σήμερα;

Κατὰ ἄλλο πού ἀξίζει νὰ συζητηθεῖ, ἐπειδὴ παρουσιάζεται σὰ νέο στοιχεῖο στὰ οἰκονομικὰ αἴτια τῆς θεατρικῆς κρίσης, εἶναι τὸ ὅτι, μετὰ τὴν ἐπιστροφή στὸν εἰρηνικὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς, ἔνα πλῆθος ἀπὸ ἐπαγγελματίες «τοῦ ποδαριοῦ» ἀρχίζουν καὶ χάνουν τὸ ψωμί τους. Κ' οἱ ἐπαγγελματίες αὐτοί, νέα παιδιὰ οἱ περισσότεροι,

μιὰ πού κέρδιζαν ἀρκετὰ στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου, εἴτανε καὶ τακτικοὶ πελάτες τῶν θεάτρων. Σήμερα δὲν μποροῦν νὰ εἶναι, γιὰ τὸν λείπουν τὰ μέσα. Αὔριο—μεθαύριο, θὰ προστεθεῖ σ' αὐτοὺς κ' ἕνα μεγάλο ποσοστὸ ἀπὸ τοὺς 7000 ἐμποράκους τῆς Ἀθήνας μετὰ τὰ «καρροτσάκια», πού θὰ περιοριστοῦν εἴτε μετὰ τὸ καλὸ, εἴτε μετὰ τὸ κακὸ.

Κοντὰ στὴν ἐπαγγελματικὴ αὐτὴ ταχτοποίηση, πού ὅσο κι' ἂν εἶναι ἀναγκαῖα βγαίνει ὅμως ἐπιζήμια γιὰ τὸ θέατρο τὴ στιγμή τούτη, ἔρχεται κ' ἡ ἀποσυμφόρηση τῆς Ἀθήνας, ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς πρόσφυγες τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς. Καὶ οἱ πρόσφυγες αὐτοὶ μ' ὅλη τὴν προσφυγιά τους, ἐπήγαιναν συχνὰ στὸ θέατρο, γιὰ τὸ ζητοῦσαν τόσα χρόνια στὴν ἐπαρχία τους.

Πῶς θὰ διορθωθεῖ ἡ κατάσταση αὐτὴ;

Δὲ θὰ διορθωθεῖ καθόλου. Γιὰ τὴν ἀπλοῦστατα, δὲν μποροῦσε νὰ ἐξακολουθήσει ἐπ' ἀπειρον στὴν εἰρήνῃ τὸ μοιραῖο ἀνακάτωμα πού ἔφερε ὁ πόλεμος. Ἐπρεπε νὰ τελειώσει κάποτε. Καὶ ἦρθε ἡ στιγμή.

Ἡ μιὰ διαπίστωση ὁδηγεῖ στὴν ἄλλη: Ὅτι τὰ—κεντρικά—θέατρα στὴν Ἀθήνα εἶναι πολλὰ. Καὶ δὲν ὑπάρχουν παρὰ μόνο κεντρικά. Ἐνῶ σὲ ἄλλες πρωτεύουσες ὑπάρχουν, καὶ ζοῦν, καὶ τ' ἀπόκεντρα, τὰ «συνοικιακά» ὅπως τὰ λέμ' ἐμεῖς μ' ἕναν τόνο περιφρονητικόν. Ὅ,τι γίνεται ἐδῶ τὸ καλοκαίρι μόνο μετὰ τοὺς κινηματογράφους, πού ξεφυτρώνουν σὰ μανιτάρια σὲ κάθε συνοικία, γίνεται ἐκεῖ ὅλο τὸ χρόνο μετὰ τὰ θέατρα: Ὅχι βέβαια κάθε συνοικία, ἀλλὰ κάθε περιφέρεια, ἄς ποῦμε, ἔχει τὸ μόνιμο θέατρό της. Δὲν ὑπάρχει, ἐκεῖ, τὸ συγκεντρωτικὸ νεῦμα πού ἐπικρατεῖ ἐδῶ. Ἐδῶ, ὁ ὑδροκεφαλισμὸς τῆς πρωτεύουσας ἐν σχέσει μετὰ τὴν ἐπαρχία, φανερώνεται σ' ἕναν ὑδροκεφαλισμὸ τοῦ κέντρου ἐν σχέσει μετὰ τὰ ἀπόκεντρα σημεία τῆς πόλης.

Γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸ αὐτό, ὡς πρὸς τὸ θέατρο, ἢ πρέπει νὰ γίνουν καὶ «περιφερειακά» θέατρα ἢ πρέπει νὰ περιοριστεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν κεντρικῶν. (Ἡ δευτέρη λύση εἶναι προτι-

μώτερη, γιατί έτσι θα διορθωθεί το «ποιόν» των θιάσων). Το ότι, για την ώρα, συμβαίνει το αντίθετο, το ότι δηλαδή όλοι οι υπάρχοντες θιάσοι και άλλοι τόσοι καινούργιοι ζητάνε «περμάρε, περτέρρα» ένα οποιοδήποτε κεντρικό θέατρο να στεγαστούν, αποδείχνει ένα από τα δυό: ή ότι δεν υπάρχει πρακτική θεατρική κρίση ή ότι οι θεατρώνηδες προβλέπουν σύντομα τον τερατισμό της, πριν από το χειμώνα.

Μακάρι να συνβεί το δεύτερο. Άλλά, κατά την γνώμη μου, θα είναι λίγο δύσκολο, για δυό λόγους. Ο πρώτος είναι το πλήθος των θεάτρων, όπως είπαμε και πριν. Με την ύφιστάμενη οικονομική κρίση—πού, αυτή, είναι πραγματική και άδιαμφισβήτητη—πώς είναι δυνατό ένα αριθμητικά περιορισμένο κοινό να ικανοποιήσει τόσο πολλά θέατρα, όταν μάλιστα δεν θα υπάρχει η έλλξη του «ποιού» των παραστάσεων; Ο δεύτερος λόγος είναι το ότι με την αποκατάστασή, της ειρηνικής ζωής θα όλοκλη-

ρωθεί το άρχινισμένο κι' όλας ξεκαθάρισμα των θεατροφίλων από τα πρόσθετα στοιχεία που είχε πρόσκαιρα μαζέψει στον κύκλο τους ο πόλεμος κι' ή κατοχή. Μ' αυτό, μπορεί το «ποιόν» των θεατών να άνεβεί, σίγουρα όμως θα κατεβεί ο αριθμός τους. Το «ποιόν», όπως παντοῦ και πάντοτε, αντιμάχεται το ποσόν...

Όσο για τους άλλους, τους «πνευματικούς» λόγους που προβάλλονται κάθε τόσο για να άνισχυθεί το παλιό τροπάρι της θεατρικής μας κρίσης, είναι λόγοι άλλοι. Έργα και συγγραφείς, και νέοι και παλιοί, δεν μās έλειψαν ούτε τώρα. Το λεκτικόν πλάτος, δηλαδή των έργων τους, θα το κάνει ή παράστασή τους. Γιατί να μην την αναλάβουν οι θεατρώνηδες μας, παρά να κάθονται να περιμένουν, με χτυποκάρδι, όποιοδήποτε «ξένο» έργο τους στείλει το τόσο άτακτο σήμερα έξωτερικό ταχυδρομείο.

I. ΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΒΕΑΚΗΣ

Είναι πιά γενικά παραδεδεγμένο αξίωμα πως τους μεγάλους καλλιτέχνες δεν μπορεί να τους κατατάξει κανείς σε βαθμούς. Έτσι και τον Αιμίλιο Βεάκη θάταν περιττό να επιχειρήσουμε να τον ταξινομήσουμε κάπου, αφού ή πλατεία του προσωπικότητά, που έδω και τριάντα χρόνια γιομίζει την Έλληνική Σκηνή, ξεπέρασε τα στενά όρια της μικρής μας πατρίδας, πέρα, προς τους όρίζοντες της μεγάλης, της πανανθρώπινης Τέχνης.

Ο Βεάκης στάθηκε πάντα ένας γίγαντας της σκηνής, ένας πραγματικά μεγαλόπνοος δημιουργός, που συνειδητοποίησε τους ρόλους του, κάνοντάς τους σάρκα του και τή σάρκα του πνεύμα. Το πλούσιο ταλέντο του με τις πολυποίκιλλες συνθέσεις του είναι πανίσχυρο και τα συγκεντρώνει όλα. Τραγωδός και δραματικός, Brillante κωμικός και κατατερίστας και κωμωδός μπούφος. Γίνθηκε ένας πραγματικός τιτάνας που άνέβηκε μέχρι τις πανύψηλες κορυφές της Τέχνης και δέθηκε με τις μορφές που πλάσανε οι ποιητές των αιώνων. Ως τραγικός Οιδίποδας του Σοφοκλή, ως Βασιλέας Αθήν ή ως Κυρ-Τόμπη στη «Δωδεκάτη Νύχτα» του Σαιξπηρικού μεγαλείου, ως πχτέρας στην «Άννα Κρίστ» του εξάισιου, ο Νήλ, παντοῦ ό μεγάλος μας αυτός καλλιτέχνης-δημιουργός, ζωντάνεψε, τότε με θαυεία συγκίνηση και πότε με γέλιο και ψυχική ευχαρίστηση τα κορυφαία πρόσωπα του παγκόσμιου δραματολόγιου.

Γεννήθηκε στον Πειραιά, στα 1884 και στα 1900 έδωσε κι όλας εξετάσεις στη Σχολή του Βασ. Θεάτρου. Παράλληλα σπούδαζε και ζωγραφική κοντά στον θαλασσογράφο Γ. Χατζή και μάλιστα, όταν έδωσε εισαγωγικές εξετάσεις στο Πολυτεχνείο, πέρασε άμέσως στην άνώτερη τάξη.

Όμως, ή κλίση του για το θέατρο στάθηκε ισχυρότερη απ' αυτήν για τις Καλές Τέχνες, κι' έτσι μόλις έκλεισε ή Δραματική Σχολή ξεκίνησε γιομάτος όνειρα κι ένθουσιασμό στο νέο του δρόμο και μόλις 17άχρονος έφηβος, στα 1901, άκολούθησε στο

Βόλο το θίασο της άξέχαστης Ευαγγελίας Νίκα.

Αυτή είταν ή αρχή. Κι από τότε τράβηξε μ' άγάπη κι άφοσίωση, τότε με καλούς συνεργάτες, μα κι άλλοτε όλότελα μόνος, για την έξύψωση του Έλληνικού Θεάτρου. Γεύθηκε πολλές πίκρες, μα ή πίστη του και ή έπιμονή του νίκησαν κ' ύστερα από 12 1/2 χρόνια περιοδείας ξαναγύρισε στην Αθήνα, αφού πρώτα είχε γυρίσει σ' όλόκληρη την Ελλάδα κι έγινε παντοῦ γνωστός.

Τα χρόνια κύλησαν, πάντα στερεώνοντας τη φήμη και αξία του και σήμερα στέκεται ό μεγάλος δάσκαλος που δείχνει στους νέους έργατες της Τέχνης ποιδ δρόμο πρέπει ν' άκολουθήσουν. Το δρόμο της άδιάκοπης, σκληρής, τίμιας δουλειάς, του τίμιου ιδρώτα.

Μά ξεχώρα απ' αυτό και σαν άνθρωπος στάθηκε πρότυπο ευγένειας και καλοσύνης. Πάντα πρόθυμος να δείξει, να βοηθήσει, όσους τον τριγυρίζουν ζητώντας τή συμβουλή του. Το σανίδι στάθηκε, ή πιό γλυκειά του ευχαρίστηση, ό μεγάλος του έρωτας που τον δδήγησε στα κρυφά μυστικά της Τέχνης. Μα και σαν Έλληνας και συνειδητός πατριώτης στάθηκε πάντα με στοργή στο πλάι του άγωνιζόμενου Έθνους, έτούτα τα δύσκολα χρόνια.

Ακόμα είναι ξεχωριστός ποιητής και συγγραφέας. Πολλά θεατρικά έργα του είδαν το φώς της ράμπας, κι άπειρα ποιήματα και μερικά διηγήματά του είναι σκορπισμένα σ' έφημερίδες και περιοδικά. Έτύπωσε και μερικές αξιόλογες ποιητικές συλλογές, που ή πρώτη του είναι τα «Τραγούδια της άγάπης» και ή τελευταία, τα «Δερβενοχώρια», έμπνευσμένη απ' τον τετράχρονο άγώνα της Έθνικής Αντίστασης.

Ο Αιμ. Βεάκης—που όλη του ή οικογένεια άφοσιώθηκε στο θέατρο—άποτελεί σήμερα το σημαντικώτερο κεφάλαιο της Έλληνικής Θεατρικής Σκηνής.

ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΣΤΑΜΟΥ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Ν. ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Ἡ τέχνη μας, ὅπως κατὰ καιροὺς γράφτηκε κι' ἀπὸ καλοὺς καὶ δοκιμασμένους συναδέλφους μου, ὅσο κι' ἂν φαίνεται εὐκολὴ σὲ κείνους ποὺ καταπιάνονται ἐπιπόλαια—ἢ πάλι σ' αὐτοὺς ποὺ γιὰ νὰ δείξουν πῶς κατέχουν τὰ πράγματα, ἀραδιάζουνε τὰ ἀνύπαρκτα, εἶναι βέβαια ὠραία μὰ καὶ τρομερὰ δύσκολη.

α) Ὁραία, γιατί ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο, ἐκφράζουμε τὶς σκέψεις μας, στὸ μικρὸ χῶρο τῆς σκηνῆς κι' ἢ πετυχημένη σκηνογραφία, μὲ ὁμορφὰ χτυπητὰ ἢ κατὰλληλη ἀτμόσφαιρα καὶ μιὰ εἰκόνα ποὺ τὸν μεταφέρει ἄλλοῦ, ἐκεῖ ὅπου τάχτηκαν ὄλοι οἱ ὑπηρετές τοῦ συγγραφέα νὰ δημιουργήσουν, δίνοντας στὸ θεατὴ τὸ νόημα τοῦ ἔργου.

β) καὶ δύσκολη, τρομερὰ δύσκολη, τὸ ξαναλέω, γιατί μπορεῖ ὁ Σκηνογράφος νὰ παραβληθεῖ μὲ τὸ μάγο, ποὺ πατώντας ἓνα κουμπὶ ἢ κάνοντας ἀόρατα σχήματα, ἀλλάζει μὲ μιὰς τὶς εἰκόνες, μεταφέροντας τὴ προσοχὴ μας, κάθε τόσο, ἄλλοῦ.

Αὐτό, ὅπως βλέπετε καὶ μπορεῖτε νὰ φαντασθεῖτε δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο. Γιὰ νὰ φτάσῃ νὰ γίνῃ κάτι ὠρῖμο, πόσα στάδια μελέτης θὰ πρέπει νὰ περάσῃ, τί ἐπίδοση πρέπει νάχει ὁ Σκηνογράφος καὶ ποιὲς γνώσεις, πόσα στυλ, εἶναι σπαρμένα γύρω μας. Κατὰ τὴν πορεία τῆς προεργασίας, προβάλλει στεγνὰ τὸ ἐρώτημα: Ποιὸς τρόπος μεταχειρισμοῦ εἶν' ὁ κατάλληλος; Νὰ γίνῃ αὐτὴ, γιὰ ἢ ἄλλη γραμμὴ συμφέρει καλλίτερα;

Καταπιανόμεστε λοιπὸν νὰ βροῦμε τὴ λύση ποὺ θ' ἄρμοζε. Σβύνομε, γράφουμε, σχεδιάζουμε, κάνουμε μοντέλλα ἐπὶ μοντέλλων, τ' ἀφήνομε—ἂν ὁ χρόνος τὸ ἐπιτρέπει—λίγες μέρες, κι' ἐπανερχόμεστε γιὰ νὰ τὰ χαλάσομε ὅλα καὶ νὰ ξαναρχίσουμε.

Στὴν ἀρχὴ τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀπλό. Φυσικὸ εἶναι, μὴλις διαβάζουμε τὸ ἔργο, νὰ χαράξομε μὲ δυὸ τρεῖς γραμμὲς μιὰ κάτοψη μ' ἓνα ὅποιο δῆποτε ἐπιπόλαιο σχῆμα ποὺ θάχει ἴσως τὴν ἀπατηλὴ ἐντύπωση, εὐκόλης λύσης, τοῦ τελικοῦ σχεδιασματος. Μὰ, ἴσια ἴσια, αὐτὴ ἢ πρόβλεψη πρέπει νὰ προσεχτεῖ, γιατί ἂν περιοριστοῦμε σ' αὐτὴ—δὲ λέω, ὄχι σπάνια, μιὰ στιγμιαία ἐμπνευσι, ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ τὸ ζεστὸ διάβασμα, μὰς δίνει τὴ λύσι—ἢ θ' ἀποτύχομε ἢ βλέποντας πὼς κατασταλαγμένο μέσα μας τὸ ἔργο, μετανοιώνουμε ἐπιχειρώντας, λίγο πὼς ἔπειτα, νὰ βροῦμε τὴν ὀρθὴ λύσι.

Ἐνας ἀπ' τοὺς πὼς μεγάλους μας ἐχτρούς, εἶναι ἡ βιασύνη. Γρηγοράδα ἀπὸ μᾶς καὶ σύντομη ἀπαίτησι ἀνεβάσματος τοῦ ἔργου, ἰσοδυναμεῖ μὲ θάνατο ἢ μὲ βαρεῖα ἀρρώστεια.

Δυστυχῶς γιὰ μᾶς, πολὺ σπάνια οἱ ἐπιχειρηματίες κι' οἱ Σκηνοθέτες, εἶναι σὲ θέσι νὰ νοιώσουνε τὶς δυσκολίες τῆς ἀποστολῆς μας καὶ πάντα σχεδὸν κρίνοντας ἐντελῶς ἐξωτερικὰ τὰ πράγματα, μᾶς δίνουνε λίγο καιρὸ γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς μακέτας καὶ σίγουρη περικοπὴ στὸ κοντύλι ποὺ θὰ χρειαστεῖ γιὰ τὸ ἀνέβασμα.

Γιὰ νὰ εἶμαστε εἰλικρινεῖς, οἱ ἐπιχειρηματίες μὲ τὸ δικὸν τους βιάζονται, κρίνοντας ἐμπορικὰ τὸ πρᾶγμα, μὰ οἱ Σκηνοθέτες οἱ ἄμεσοι αὐτοὶ συνεργάτες τοῦ Σκηνογράφου; Πολλὲς φορὲς παρασύρονται σὲ σφάλματα ποὺ ἐπηρεάζουνε τὸν πολὺτιμὸν τους συνεργάτη ποὺ προορισμὸς του εἶναι μ' ὅση ἄνεσι διαθέτει νὰ ζωντανέψῃ τὴ σκέψις τους, μὲ τὴ δική του δημιουργικὴ σφραγίδα στὴ σκηνὴ καὶ γίνονται πρόξενοι κακοῦ μεταχειρισμοῦ τοῦ ἔργου.

Γι' αὐτὸ, ὁ Σκηνογράφος πρέπει νὰ βασιζέται καὶ στὴ δική του ἐπιβολὴ καὶ σκέψι, ἐκτὸς ἂν ὁ Σκηνοθέτης ἔχει τὴ δημιουργικὴ σφραγίδα ποὺ ἐπιβάλλει μὲ τὴν προσωπικότητά του καὶ φυσικὰ, συνταυτισμένη

μὲ τὴ γνώμη τοῦ Σκηνογράφου του, φέρνει σ' ἓνα ἀγαθὸ ἀποτελεσμα.

Πρῶτο μέλημα στὸ Σκηνογράφο εἶναι νὰ γνωριστεῖ καλά, μ' αὐτὸ ποὺ καταπιάνεται νὰ δουλέψῃ κι' ὅταν περὶ κάνει κτῆμα του τὸ κείμενο, διαλέγει τὸν κατάλληλο ρυθμὸ, βρίσκει, ὄχι χωρὶς κόπο, τὴν τεχνικὴ γραμμὴ ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ, καὶ κατασταλάζει στὴν κατὰ τὴν ἔμπειρη γνώμη του ταιριασμένη γιὰ τὴν ὑπόθεσι τοῦ ἔργου Σκηνογραφία.

Οἱ ἀδυναμίες δὲ μᾶς λείπουνε. Γι' αὐτὸ, χρειάζεται προσοχή. Ἐνα χρῶμα ἀπαλὸ ἢ δυνατὸ, ἀδιάφορο, μὲ στρογγυλὴ γραμμὴ, ἓνας καράβολος, κάνουν ἐντύπωση στὸ μάτι τοῦ θεατῆ, μὰ πάντα δὲν ταιριάζουν στὴν περίστασι. Δὲ δίδουν πάντα οἱ ὁμορφίες τοῦ σκηνοῦ, τὴν κατάλληλη ἀτμόσφαιρα ποὺ εἶμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δημιουργήσομε, ἀφαιρώντας ἀπὸ τὴν ὅλην τοὺ συχνὰ μὲ πραγματικὸν κόπο, κάθε στολίδι ἢ κάθε τί ἄλλο ποὺ ζημίωνε. Καὶ φυσικὸ εἶναι ἂν πρῶτα δὲν ἱκανοποιηθεῖ ὁ δημιουργὸς νὰ μὴν ἀρέσει καὶ στοὺς ἄλλους τὸ δημιούργημα.

Τώρα, ἴσως τὸ πὼς κάτω ἐπιχείρημα νὰ μείνῃ μιὰ ἄποψη. Πάντως βρίσκω πῶς τὰ ἐξωτερικὰ «ἐμφῆ» ποὺ πάντα σχεδὸν προστίθενται ἀπὸ μιὰ εὐκολὴ κι' ἀβασάνιστη ἐνέργεια, ἔχει ἀποδειχτεῖ πῶς ἀποβαίνουνε σὲ βάρος τοῦ ἔργου, ὅταν, τὸ ξαναλέω, ἡ σκηνογραφία δὲν γίνεταί ἀνάλογα μὲ τὸ θεατρικὸ εἶδος.

Καὶ εἶδη θεατρικὰ συνηθισμένα—μὲ τὸ τελευταῖο ποὺ ἐμφανίστηκε πρὶν λίγα χρόνια, ὡς μουσικὴ κωμωδία—ἔχομε πέντε: τὴν ἐπιθεώρηση, τὴν ὀπερέττα, τὴν πρόζα, τὸ μελόδραμα καὶ τὴ μουσικὴ κωμωδία. Πέντε εἶδη καὶ πέντε γιὰ μᾶς σταθερὰ διαφορετικὲς κατευθύνσεις.

Ἡ Ἐπιθεώρηση, δίνει στὸν σκηνογράφο πλεῖρα ἐλευθερία νὰ δράσει. Βρίσκει διάφορα τρῦκ ποὺ κάνουν ἐντύπωση στὸ θεατὴ κι' ἀνεβάζουν τὸ ἐπίπεδο τῆς μαζικῆς κι' ἐξυπνης ἐπίδοσῃς του, σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ θεάτρου.

Κάθε εἰκόνα, ἄλλο βέβαια σκηνοῦ, ὄρθιο, καθιστό, πλάγιο, στραβό, ξαπλωμένο, κόκκινο, πράσινο κλπ. αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία, ἀρκεῖ ν' ἀρπάξῃ τὸ θεατὴ μὲ τὸ ἀνοιγμα τῆς αὐλαῖς, νὰ τὸν σκλαβώσῃ ποὺ λέμε κι' ἔτσι, ἂν εἶναι καλὸ καὶ τὸ νόημο, ὅλα εἶναι περιφῆμα. Δὲ λέω ὅμως πῶς ὅποιος δῆποτε ἀσχοληθεῖ μ' αὐτὸ τὸ εἶδος μπορεῖ νὰ πετύχει. Ὅχι! Χρειάζονται κότσια, κι' ὁ κάθε ἀρχάριος, πρέπει νὰ τὸ σκεφτεῖ πολὺ πρὶν καταπιστεῖ.

Ἡ ὀπερέττα διαφέρει πολὺ ἀπ' τὴν ἐπιθεώρηση χωρὶς ὅμως νὰ φεύγῃ κι' ἀπὸ τὴ μπριλλάντε γραμμὴ τῆς. Τὸ κείμενο τῆς ὑποθέσεως τῆς ἔχει μιὰ σκηνογραφικὴ ἐνότητα. Κι' ἐδῶ ὁ καλλιτέχνης ἔχει πολλὲς εὐκαιρίες νὰ δράσει, δημιουργώντας ὁμορφες εἰκόνες. Τὸ εἶδος σηκώνει καὶ τὴν ἐξέυρεση ἐντυπωσιακοῦ τρῦκ.

Ἐκεῖ ποὺ ὁ Σκηνογράφος συντελεῖ ἀποτελεσματικὰ μὲ τὴν πείρα του στὴ δημιουργία ἀτμόσφαιρας εἶναι ἡ πρόζα, τὸ καλλίτερο γιὰ μένα καὶ σοβαρὸ εἶδος θεάτρου, ὅπου μπορεῖ νὰ φανεῖ ἢ ὑπόστασι τοῦ καλλιτέχνη. Σίγουρη κατεύθυνσι στὴν ἐρμηνεία τοῦ ἔργου δίνει ὁ δυναμικὸς συνεργάτης τοῦ Σκηνογράφου, ὁ Σκηνοθέτης ποὺ στὴν ἐμπνευσμένη του καθοδήγησι σπληνιγμένους ὁ πρῶτος, βαδίζει στὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ ποὺ ἐπιδιώκουν.

Ἄν μάλιστα, ὅπως σχεδὸν πάντα συμβαίνει, νὰ σχεδιάζῃ ὁ Σκηνογράφος καὶ τὰ κουστοῦμα τοῦ ἔργου, τότε ἡ ἀπόδοσι ἀνεβαίνει κατὰ πολὺ σὲ τεχνικὸ ἐπίπεδο γιατί ἔτσι, ὅλο τὸ ἔργο παρουσιάζει στὴν ἐμφάνισι του μιὰν ἀδιάσπαστη ἐνότητα σὲ σχέδια καὶ χρῶματα.

Ἀλλὰ καὶ στὸ μελόδραμα, κύριος συντελεστής καὶ πραγματικὰ δημιουργὸς φαίνεται νὰ εἶναι ὁ Σκη-

νογράφος, όπου ξεπλώνει τη φαντασία του για να λύσει αυτός τ' άπειρα προβλήματα που παρουσιάζονται. Είναι πρωταγωνιστής εδώ κι' έν μέρει, ό Σκηνοθέτης έφ' όσον ό πραγματικός έρχεται σέ τρίτη μοίρα στην όπερα. (Τήν ατή θέση έχει ό μαέστρος).

Δυστυχώς στη μικρή μας πατρίδα, μόλις τά τελευταία χρόνια, τό είδος αυτό, παρ' όλες τις παλιότερες μεμονωμένες, και πιδ πλατειά οργανωμένες ενέργειες και παραστάσεις, άρχισε κάπως νά κερδίζει έδαφος.

Οι φοβερές άτέλειες τών σκηνών τών θεάτρων μας, τελειώς άκατάλληλες για όπερα—πού προϋποθέτει, λόγω τής φύσης του, χώρο πολύ—ζημιώνουν φοβερά τις παραστάσεις και φυσικά τόν Σκηνογράφο πού αναγκάζεται νά μεταχειρίζεται χίλιους δύο τρόπους για ν' άντιμετωπίζει τήν οικονομία του χώρου.

Ός σήμερα, καταθλιπτικές οικονομικές δυσχέρειες συντέλεσαν κατά πολύ στις άπό άπόψεως εμφάνισιως άτελείς μελοδραματικές παραστάσεις. "Έπειτα, ή ίδρυση τής Έθνικής Λυρικής Σκηνής κι' ή αναγκαστική έτοιμασία όρισμένου αριθμού έργων σέ τρομακτικά λίγο διάστημα και μέσα στά μαύρα χρόνια τής κατοχής—ανάγκασε τήν πρώην Διεύθυνση του Θεάτρου, προκειμένου νά έξασφαλίσει τό ψαμί του Προσωπικού πού έφτανε σέ αριθμό τούς τριακόσιους, νά έπιβάλλει αίματηρές οικονομίες και μ' αυτό ν' αναγκάσει τόν ταλαίπωρο Σκηνογράφο νά μεταχειριστεί κάθε είδος άπίθανου, μέχρι τότε, ύλικού—βλέπουμε στην όπερα «Μανόν» ρεδιγκότες τών εύγενών, φτιαγμένες άπό ξυλινάτσά, άπλό τσουβάλι δηλαδή, βαμμένο, και τά περίφημα κρινολίνα άκόμα και τής ίδιας τής Μανόν, άπό άπλό κάμποτ με δυο τρία φανταχτερά στολίδια άπό καλό ύφασμα—όσο για τά σκηνικά λίγα είναι πάνινα—άντιμετωπίζοντας τήν ανάγκη. "Έτσι ή φτήνεια ατή στά ύλικά μαζύ με τό άλλο κακό, τών άκατάλληλων για νά χωρέσουν τά κόρα, τό μπαλέτο και όλο τόν άλλο πολυπρόσωπο θέατρο, σκηνών, άπέβηκαν εις βάρος τών μεγάλων μουσικών έργων πού διδάχτηκαν. Μοιραία λοιπόν ή καλή θέληση του Σκηνογράφου, πού χάρι στην ίκανότητα και τήν έφφάνταστη άρετή του, δημιουργείται ή μοικιλία τών παλατιών, τών δασών και τών πλούσιων σαλονιών, ξεπέφτει αναγκαστικά, κατανικώντας συχνά μία παρωδία σκηνικών, φτιαγμένη σέ παληό ζωγραφικό στυλ, λύση στενή για τήν εποχή μας, όπου τό θέατρο έχει κάνει ένα βήμα 40 τουλάχιστον χρόνων.

Κάπου, κάπου, στό ρεπερτόριο πού εμφάνιστηκε στην Κρατική σκηνή, φαίνεται φτιαγμένη και μία άνάγλυφη σκηνογραφία για νά θυμίζει πώς ό τεχνίτης

μπορεί κι' έτσι νά δουλέψει.

Εύχης έργο θά ήταν νά βρισκόταν μελλοντικά τρόπος ώστε τά έργα πού θ' άνεβαίνουν στά χειμωνιάτικα ρεπερτόρια νά είναι πιδ εμφανήσιμα. "Όσο για τά θερινά, τό είδος τής όπερέττας πού καθιερώθηκε είναι βολικό κι' ό χώρος έπιτρέπει στόν σκηνογράφο νά κινείται, μπορώ νά πώ άνετα, ξεφεύγοντας άποτελεσματικά άπ' τή δύσκολη χειμωνιάτικη κατάσταση.

"Έπεται τό νέο είδος τής μουσικής κωμωδίας ή στην κυριολεξία τής κωμωδίας με μουσική, όπου ατή ή έκδήλωση είναι κάτι συγγενικό με τήν όπερέττα και τήν έπιθεώρηση. Δίνεται σχεδόν ή ίδια δυνατότης, άν όχι περισσότερη, στό Σκηνογράφο, όπως και στην όπερέττα, νά φτιάσει νόστιμα σκηνικά με μία «Ζαχαρωτή» διάθεση γιατί είναι κάτι πού πιδ πολύ θ' άρέσει στό κοινό μια και τό είδος αυτό δέν έχει ως συνέπεια μίαν άπό μέρους τών θεατών, βαθύτερη κατανόηση.

Τελειώνοντας τά πέντε αυτά είδη του θεάτρου, μάς άπομένει ή άρχαία τραγωδία πού προϋποθέτει πιδ τό καταστάλαγμα τής τέχνης του σκηνογράφου.

Για νά τολμήσει ένα τέτοιο έγχείρημα, πρέπει νά μετρήσει πολύ τά κότσια του. Τό μυστικό της είναι ή απλότητα. Μία απλότητα όμως πού ύποβάλλει, πού αναγκάζει σέ μεγάλο βεσάνισμα σκέψης τούς συνεργάτες μιας παραστάσεως άρχαίας τραγωδίας πού κύριος σκοπός τους είναι νά έπιτευχθεί τό άπόλυτο εκείνο, πού θά μεταδώσει τό ρίγος τής θείας ατής μυσταγωγίας, τών σοφών άρχαίων τραγικών.

Κι' αυτό για τήν ώρα, έλάχιστοι δυναμικοί άνθρωποι, άποφάσισαν, έπειτα άπό μακρόχρονες μελέτες και κόπους, νά τολμήσουν και πέτυχαν.

Τελειώνοντας, θέλω νά ύπομνήσω για μία άκόμη φορά πώς ή τέχνη του Σκηνογράφου είναι πολύ δύσκολη κι' όποιος έπιχειρεί, σοβαρά ν' ασχοληθεί με ατή άς τό καλοσκεφτεί προτού ν' άποφασίσει, γιατί μία άποτυχία στό θέατρο είν' εύκολώτατη, μά μία έπιτυχία πού δύσκολα κερδίζεται μένει στό ένεργητικό μας, άν και στό θέατρο όλα είναι περαστικά. Περνάνε οι θεατρίνοι, περνάνε όλοι οι άλλοι λειτουργοί του. "Ένα μικρό σταμάτημα σέ κάθε τους έπιτυχία, τούς χαρίζει μιάς στιγμής χαρά κι' ίκανοποίηση μά πιδ πολλές είναι οι πίκρες και ή λημονιά, πού δυστυχώς, πολύ συχνά άπαντώνται μόλις πάψει κανείς νά φαίνεται στόν όρίζοντα.

ΝΙΚΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΚΩΣΤΑ ΖΑΡΟΥΚΑ

"Αν κάθε είδος τέχνης είναι—κατά τή γνώμη πού σήμερα δύσκολα μπορεί ν' άντικρούσει κανένας—φαινόμενο κοινωνικό—δηλ. πηγάζει άπό τήν κοινωνία κι' άπευθύνεται σ' ατήν—τούτο συμβαίνει προπάντων με τό θέατρο.

Και είναι τό θέατρο ή «κατ' έξοχήν» κοινωνική τέχνη όχι μόνο επειδή ό δραματοουργός—όπως κάθε γνήσιος κι' άξιός του όνόματός του καλλιτέχνης έπηρεάζεται άπ' τό περίγυρό του τό κοινωνικό κι' εκφράζει—πολλές φορές άσυνείδητα—τούς διάχυτους καύμους τής κοινωνίας, πού αυτός σάν πιδ ευαίσθητη κεραία συλλαβαίνει σωστά και ουσιαστικά και σάν ικανός μορφοπλάστης τούς φωτίζει και τούς προβάλλει στη σκηνή, μά και για τούς λόγους πού θά εκθέσουμε και πού τό ξεχωρίζουν και τό διαφοροποιούνε στό σημείο αυτό άπό τ' άλλα είδη τής Τέχνης.

Και πρώτα πρώτα για νά ύπάρξει θέατρο πρέπει νά ύπάρχει μία κοινωνία οργανωμένη, δηλ. μία ομάδα συμβίωσης άνθρώπων άρκετά πλατειά και σταθερή, όχι μικρή ομάδα πού αφιερώνει όλη της τήν προσπάθεια στην έξεύρωση τών οικονομικών αγαθών—πού θά ίκανοποιήσουν τις ύλικές ανάγκες της—σθίνοντας πόλεμο με τις εναντιότητες τής φύσης και τήν άπληστία τών άλλων όμοίων της ομάδων.

Γιατί τό θέατρο προϋποθέτει τήν ανάγκη για μία ομαδική γιορτή, ομαδική διασκέδαση. Και τέτοιαν ανάγκη νοιώθει μονάχα ένα σύνολο άνθρώπων πού τούς μένει κάποιος καιρός έλεύτερος άπό τόν άγώνα για τήν ίκανοποίηση τών ύλικών αναγκών.

Αυτό άποδείχεται σάν άνατρέξουμε στην ιστορία τής όργάνωσης τών άνθρώπων και τή μελετήσουμε: Θά δούμε πώς στις πρωτόγονες συμβιώσεις τών άνθρώπων—τις πατριές—δέν ύπήρχε θέατρο.

³ Αντίθετα, βλέπουμε σ' αὐτὲς νὰ θαμποχαράζει ἡ αὐγὴ τῆς ζωγραφικῆς:—τὰ πρωτόγονα σχέδια μέσα σὲ σπήλαια—τῆς γλυπτικῆς:—τὰ μικρὰ εἰδωλα πού οἱ πρωτόγονοι ἀφιερώνανε στοὺς θεοὺς—τοῦ χοροῦ—πού εἶχε θρησκευτικὸ χαρακτῆρα—καθὼς καὶ τῆς ποίησης—ἐπικά καὶ λυρικά τραγούδια πού τὰ ψάλλανε μὲ συνοδεία μουσικῆς—ἀπλῆς καὶ μονάχα συνοδευτικῆς, ὄχι ἀνεξάρτητης καὶ αὐθύπαρχτης, πού συνῶδευε καὶ τοὺς θρησκευτικοὺς χορούς.

Μὰ σ' αὐτὴ τὴν περίοδο τῆς ἀνθρωπότητας δὲ βλέπουμε νὰ ὑπάρχει, κοντὰ στὶς ἄλλες τέχνες, καὶ θέατρο σὰ σύνολο ὀργανωμένο. Βέβαια, συναντοῦμε τοὺς προδρόμους του (τὶς θρησκευτικὲς τελετουργίες), μὰ ὄχι τὸ εἰδικὸ θέαμα πού λέμε «θέατρο», οὔτε κἄν θέατρο μὲ θρησκευτικὸ χαρακτῆρα.

Παρουσιάζεται γιὰ πρώτη φορὰ τὸ θέατρο, στὴν κοινωνία, πού εἶναι ὀργανωμένη στὰ ὄρια μιᾶς πόλης. Ἔτσι συναντοῦμε τὴ γέννησὶ του στὴν Ἀθῆνα τὸν 6ο αἰῶνα π. Χ. (Στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ βρισκόμαστε σ' ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας τοὺς προδρόμους τῆς τραγωδίας καὶ τῆς κωμωδίας ἢ καλύτερα τὶς πρωτόγονες μορφές τους).

Τὸ δράμα γεννήθηκε στὶς δημόσιες γιορτὲς τῆς Ἀθῆνας:—τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ Διονύσια καὶ τὰ Λήναια—τὶς γιορτὲς δηλ. πού ὀργάνωσε ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς γιὰ νὰ τιμῆσει τὸ Διόνυσο, νοιώθοντας τὴν ἀνάγκη γιὰ ὁμαδικὴ διασκέδαση. Ὅπως ὑπῆρχε ὁμαδικὸ αἶσθημα στὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας, καὶ ὁ κάθε πολίτης ἔπαιρνε μέρος σ' αὐτὴ, ἔτσι αἰστάνθηκε ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ γιορτάζει «ἀπὸ κοινού», σὰν ἓνα σύνολο, πού πραγματικὰ τέτοιο ἦτανε στὰ χρόνια τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Κι' ἔτσι τὸ ἀτομικὸ τραγοῦδι του—λυρικὸ ἢ ἐπικὸ—ἐγίνε ὁμαδικὸ. Καὶ στὴν ἀρχὴ αὐτοσχεδίαζε ὁ λαὸς, μὰ σὲ λίγο παρουσιάστηκε ὁ πιὸ ἱκανός, ὁ ποιητὴς, πού μορφοποιοῦσε ἀπὸ τὰ πρὶν τὰ ὁμαδικὰ τραγούδια.

Ἔτσι δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴ μιὰ τὰ διθυραμβικὰ τραγούδια—ἀπ' ὅπου πῆγασε ἡ τραγωδία—κι' ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τὰ φαλλικά, πού ἀποτελοῦσαν τὸν πυρήνα τῆς ὁμαδικῆς διασκέδασης, πού περιλάμβανε τὸν «κῶμο» καὶ τὴν «πομιστιάν» καὶ πού ἀπ' αὐτὴ δημιουργήθηκε ἡ κωμωδία.

Μὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει ἀπλῶ ἓνα κοινωνικὸ σύνολο πλατὺ, σταθερό, πρέπει τοῦτο νάβῃ ἀκμαῖο ζωτικὰ καὶ οἰκονομικὰ.

Καὶ ζωτικὰ μὲν ἀκμαῖο πρέπει νάβῃ, γιὰ τὸ θέατρο προϋποθέτει, καθὼς εἶπα, ἀνάγκη γιὰ ὁμαδικὴ διασκέδαση. Γ' αὐτὸ παρατηροῦμε πῶς στὴν Ἑλλάδα στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ἔλειψε ὁλόκληρα τὸ θέατρο ὡς λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση ὁπότε τὸ ἔθνος ἄρχισε νὰ ξυπνάει καὶ νὰ νοιώθει τὸν ἑαυτό του νὰ σαλεύει πάλι σὰ ζωντανὸς ὀργανισμὸς γιὰ νὰ διεκδικήσει τὴ μοῖρα του κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἀρχίσαν τότε σποραδικὲς ἐρασιτεχνικὲς παραστάσεις καὶ μόλις στὰ 1865 ἀρχίζει τὸ ταχτικὸ ἐπαγγελματικὸ θέατρο στὴ νέα Ἑλλάδα.

Καὶ πρέπει νάβῃ καὶ οἰκονομικὰ ἀκμαῖα ἡ κοινωνικὴ ὁμάδα γιὰ νὰ βλαστήσει καὶ ν' ἀνθίσει τὸ θέατρο. Ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι μιὰ καλλιτεχνικὴ λειτουργία πού δημιουργεῖται ἀπὸ ἓνα ἀνθρώπινο σύνολο καὶ πρέπει τοῦ συνόλου αὐτοῦ—τῆς ὁμάδας τῶν θεατρικῶν συντελεστῶν—νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ συντήρησις, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ σοβαρὰ ἔξοδα τοῦ

σκηνοῦ διάκοσμου, τῶν κοστούμιων κλπ. Σὲ μιὰ κοινωνία λοιπὸν φτωχιά πού πασκίζει νυχτοήμερα γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ στομαχοῦ—κι' αὐτὴν ἐλιπέστατη—δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει θέατρο. Κι' ἂν ὑπάρξει θ' ἀπευθύνεται σὲ λίγους πού μποροῦνε νὰ πληρώσουν καὶ γι' αὐτὸ θάβῃ ψεύτικο, φροντίζοντας νὰ κολακίψει τὰ γούστα τῶν λίγων αὐτῶν «πελατῶν», καὶ πρόχειρο κι' ἀκαταστάλαχτο ἀπὸ πείρα ζωῆς, ἐπειδὴ οὔτε τὸν καιρὸ οὔτε τὰ οἰκονομικὰ μέσα θάχει γιὰ τ' ἀγκάλιασμα, τὸ βαθὺ τὸ ψάξιμο καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ παρουσιασμα τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας. Τὴν ἀποψὴ μας αὐτὴ τὴν ἐνισχύει καὶ ἡ σημερινὴ κρίσις πού περνάει τὸ σοβαρὸ μας θέατρο.

Καὶ γιὰ νὰ γνωρίσει πραγματικὴν ἀκμὴ τὸ θέατρο χρειάζεται νὰ ὑπάρχει μιὰ κοινωνία λεύτερη, πού νὰ δέχεται μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά ὅ,τι ὁ δραματικὸς ποιητὴς συνέλαβε μὲ «τ' ἀνοιχτὰ πάντα κι' ἀγρυπνα μάτια τῆς ψυχῆς του».

Μόνο μέσα σ' ἓνα τέτοιο κοινωνικὸ σύνολο μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ τὸ θέατρο καὶ ν' ἀντρωθεῖ σὰν ἀληθινὴ Τέχνη.

Τὶς παραπάνω σκέψεις μας τὶς ἐπιβεβαιώνει κι' ἡ γέννησις τοῦ ἀσιατικοῦ θεάτρου. Πολὺ ἀργὰ παρουσιάστηκε κι' ἐκεῖ τὸ θέατρο, πολὺ ὑστερότερα ἀπὸ τὶς ἄλλες Τέχνες. Στὴν Κίνα μόλις στὸν 8ο αἰῶνα μ. Χ. ἀρχίζει ἡ δημιουργία τοῦ θεάτρου καὶ στὴν Ἰαπωνία ἀκόμα πιὸ ἀργά—τὸν 14ο αἰῶνα μ. Χ. συναντοῦμε τὴν ἀκμὴ του. Ὅποιοσδήποτε ἀπὸ τοὺς ἄλλους τεχνίτες—ὁ λυρικὸς ποιητὴς νὰ πούμ—μπορεῖ νὰ τραγουδήσει τὸ μῆνυμά του καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἔργο του καὶ χωρὶς τὶς παραπάνω ἔξωτερικὲς καὶ οἰκονομικὲς προϋποθέσεις. Βέβαια, τότε θάβῃ ἀληθινὸς καὶ γνήσιος, ὅταν εἶναι δεμένος ψυχικὰ μὲ τοὺς συγχρόνους του πού σ' αὐτοὺς θὰ μιλήσῃ μὲ τὸν τρόπο του. Μὰ κι' ἂν αὐτοὶ δὲ θελήσουν ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια κι' ὄλες τὶς αἰσθήσεις τους γιὰ νὰ τότε νοιώσουν, τὸ ἔργο του θὰ μείνει καὶ θάβρῃ ὁ καιρὸς πού θὰ λάμψει ἢ ἀλήθεια κι' ἡ ὁμορφιά του—ὅταν, φυσικὰ, κλείνει τέτοια μέσα του.

Ὁ θεατρικὸς ὅμως τεχνίτης εἶναι ἀπόλυτα δεσμώτης τῆς ἐποχῆς του καὶ ἡ θάβρῃ τὶς ἀναγκαῖες ἔξωτερικὲς προϋποθέσεις πού ἔχουμε ἐκθέσει—γιατὶ οἱ ἔσωτερικὲς (ψυχικὴ ζωντανία τῆς ἐποχῆς πόθοι κι' ἀνησυχίες) γιὰ κάθε τεχνίτη χρειάζονται γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ἔργο γνήσιο—ἢ θάβρῃ λοιπὸν ὅσο ζεῖ τὶς ἔξωτερικὲς συνθῆκες εὐνοϊκὲς καὶ θὰ δημιουργήσῃ ἢ θὰ περάσει ἀπραγτος ἀπ' τὴ ζωὴ, χωρὶς νὰ δώσει ἔργο, θέατρο. Ἀπ' τοὺς συντελεστῆς τῆς θεατρικῆς δημιουργίας θὰ ξεφύγει τὴν ἀνήλεη τούτη καταδίκη μόνο ὁ δραματογράφος—πού, βέβαια, τὸ ἔργο του ὀλοκληρῶνεται μονάχα πάνω στὴ σκηνή—ὅμως μπορεῖ τοῦτο νὰ γίνῃ κι' ἀργότερα, ὅταν θὰ δημιουργηθοῦν οἱ κατάλληλες συνθῆκες γιὰ τὴ θεατρικὴ λειτουργία.

Ἀφοῦ λοιπὸν τόσο ἄρρηστοι εἶναι οἱ δεσμοὶ τῆς θεατρικῆς λειτουργίας μὲ τὴν κοινωνία, εἶναι ὀλοφάνερο πόσο κι' οἱ ὑποχρεώσεις τῶν θεατρικῶν συντελεστῶν στὸ κοινωνικὸ περιγύρῳ τους εἶναι μεγάλες.

Γιὰ νάχουν τὴν ὑποστήριξίν του, γιὰ νὰ μὴν ἀντικρῶσιν τὴν ἄρνησίν του—πού σημαίνει τὴν τελειωτικὴν καταδίκη σὲ σιωπῇ—πρέπει νὰ τὸ πλησιάσουν μ' ἀγάπη θερμὴ κι' ἐνθουσιασμὸ ν' ἀφου-

γκραστούν τους καύμους του, ν' ακούσουν τὴ μουσική φωνὴ τῶν πιὸ κατὰβαθα κρυμμένων πόθων του, νὰ νοιώσουν καὶ νὰ συλλάβουν τὴν οὐσία τους καὶ νὰ τοὺς ἐκφράσουν μορφικὰ καὶ πλαστικά.

Μπορεῖ γιὰ μιὰν ὀρισμένη περίοδο νὰ ξεγελάσουν τὸ κοινὸ καὶ νὰ τοῦ παρουσιάσουν πράματα ξένα στὶς κούφιες του λαχτάρες—ἐκμεταλλεῦόμενοι ἀκριβῶς τὴν ὑπαρξὴ τῶν ἐξωτερικῶν προϋποθέσεων τῆς θεατρικῆς λειτουργίας—ποῦ ἀναφέραμε. Τοῦτο συμβαίνει σ' ἐποχὲς σύγχισης (ὅπως τῆς πικρῆς πρόσφατης σκλαβιάς μας), ὅταν δημιουργίαι ἕνα καινούργιο θεατρικὸ κοινό, ποῦ δὲν ἔχει ἀκόμα συνειδητοποιήσει τὸ τί ζητάει καὶ τὸ τί μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ τοῦ προσφέρει τὸ θέατρο—καὶ σύγχρονα λείπουν οἱ προϋποθέσεις τῶν ἄλλων λαϊκῶν διασκεδάσεων—ἐκδρομῶν, χορευτικῶν συγκεντρώσεων κλπ.—καὶ μένει σὰν μόνη καὶ πιὸ φτηνὴ καταφυγὴ τοῦ λαοῦ, τὸ θέατρο. Κι' ἔτσι καὶ τὸ κάλλικο τὸ νόμισμα περνάει γιὰ γνήσιο, μιὰ ποῦ δὲν ὑπάρχουν τὰ ἐπιτήδεια χέρια γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν κιβδηλεία, ἀφοῦ τόσο εἶναι τὸ σκοτάδι ποῦ ἡ ψεύτικη ἢ λάμπη φαίνεται λαμπρῆ, ἀφοῦ καμιὰ ἠλιαχτίδα δὲ χαρίζει τὴν παρηγοριά της.

Μὰ ὅταν ξεκαθαρίζει ὁ ὀρίζοντας ἀπ' τὴν ομίχλη τῆς σύγχισης καὶ καθιερώνεται κι' ἡ λευτεριά τοῦ δραματικοῦ λόγου—πού, βέβαια, λείπει στὶς ἐποχὲς τῆς σύγχισης—οἱ θεατρικοὶ παράγοντες πληρώνουν

τὰ λύτρα τοῦ παραστρατήματός τους.

Ἔτσι καθαρὰ διαγράφεται ἡ πορεία τῶν θεατρικῶν λειτουργῶν, ὅταν θέλουν νὰ δημιουργήσουν γνήσιο καλλιτεχνικὸ ἔργο καὶ δὲ θέλουν νὰ συναντήσουν τὴν ἀρνησὴ καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν συγκαίρινῶν των.

Ὁ σύγχρονός μας δραματοποιὸς θὰ πρέπει νὰ συλλαβαίνει οὐσιαστικά—ὄχι φωτογραφικά—τὶς λαχτάρες, τοὺς καύμους καὶ τοὺς πόνους τοῦ λαοῦ, νὰ τοὺς προβάλλει στὴ σκηνὴ μπροστὰ στ' ἀνήσυχια πᾶν τῆς κοινωνίας, νὰ συνειδητοποιεῖ τὰ καταθλιπτικά προβλήματα ποῦ τὴ βασανίζουν, κι' ἔτσι νὰ τὴν κάνει ν' ἀντικρῦζει καθαρότερα τὰ πάθη ποῦ παιδεύουν τὴν καρδιά της καὶ τὸ νοῦ καὶ νὰ τῆς δίνει μιὰ διέξοδο ἀπὸ τὴν ἀβάσταγην πίεσιν τῶν ἀμέτρητων ἐρωτηματικῶν ποῦ ὀρθώνονται μπροστὰ της.

Καὶ τὸ Λόγο τοῦτο τοῦ δραματικοῦ ποιητῆ θὰ μορφοποιεῖν πλαστικά οἱ ἄλλοι θεατρικοὶ συντελεστὲς πάνω στὴ σκηνὴ καὶ θὰ χαρίζουν ἔτσι τὴ λύτρωσιν—τὴν «κάθαρσιν» τοῦ Ἀριστοτέλη—στὰ «πάθη» τοῦ λαοῦ, ποῦ μαζεύεται στὸν ἱερὸ χώρο τοῦ θεάτρου γιὰ νὰ παραβρεθεῖ στὴ μυσταγωγίαν ποῦ λέγεται «παράστασιν».

Τότε μόνο μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς τὸ θέατρο πραγματοποιεῖ τὴν ἀληθινὴ ἀποστολὴ του.

ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΡΟΥΚΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΔΥΟ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΙ ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ

ΓΙΑΝΝΗ ΣΙΔΕΡΗ

1. «ΤΡΙΚΥΜΙΑ»: Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ τὸ θεϊκὸ πνεῦμα τῆς Μαρίας ἔχασε μαζί μὲ ὄλη τὴ γενιά της, τὴν προοδευτικότητά της, δύσκολο θὰ ἦταν νὰ φαντασθεῖ κανεὶς, πὼς θὰ μπορούσε νὰ περάσει στὸ νοῦ κανενὸς ἄλλου εὐκολα, καὶ κάτω ἀπὸ τὴ στέγη της, νὰ παραστήσει τὸν ἀνανεωτῆ, χωρὶς, γενικά, νὰ συμβεῖ τίποτε ἄλλο μέσα στὴ συνολικὴ ζωὴ μας, ποῦ θὰ ἔφερνε κι' αὐτὴ τὴν ἀνάτασιν, ἀπὸ ἀνθρώπους ποῦ ξεκάθαρα μάλιστα δὲν ἔχουν ποθῆσει τίποτε διαφορετικὸ. Ἔτσι, χωρὶς πρόγραμμα πνευματικὸ, χωρὶς μιὰν ὀρισμένη λαχτάρα, τὸ ἐξαισιότατο ἔργο τοῦ Σαίξπηρ ἀπογοιμνώθηκε, πεζοποιήθηκε κι' ἔχασε ὅλες τὶς ὀμορφιές του· δὲν ἀκούστηκαν τὰ ὠραιότατα λόγια του, τὰ ἐρωτικὰ ἰδίως καὶ ὅτι ἔκλεινε περισσότερη ποίησιν· τὰ κουστοῦμα θυμίζανε ἀνάλογα τῆς «Πριγκίπισσας τῆς Σασών», τῆς ὀπερέτας τοῦ Σαμάρα, ποῦ εἶδα σ' ἕνα λεύκωμα τῆς Ἐνκελ· μισὸ «φόρμα», μισὸ βεστιάριο· κακόζηλο τὸ σκηνογράφημα ἦταν ἀπεριόριστο καὶ ἀσαφές· δὲν τὸ περίμενα διόλου, ἀπὸ τὸν Βα-

καλὸ νὰ μπλεχτεῖ σὲ τέτιο κάζο· οἱ ἀσυγκίνητοι θεατῆς δὲν καταλάβαινε οὔτε τὴν ὑπόθεσιν καν. Οἱ νεαροὶ ἠθοποιοὶ ξέβρανε ἀπ' ἔξω τὸ ρόλο τους, μόνο ποῦ καμιὰ πνοὴ δὲν τοὺς εἶχε δοθεῖ. Λυποῦμαι, γιὰ τὴν παίζαντες φίλοι ἐκλεχτοί, πρωτοπαρουσιαστοὶ σχεδόν, καὶ χαρὰ ὑψηλὴ θὰ μοῦ ἦταν ἡ ἀνύμνησή τους καὶ μάλιστα τοῦ Κατράκη ποῦ νομίζω πὼς ἡ θεατρικὴ του ἀξία δὲν εἶνε καθόλου μικρὴ· οὔτε ἐπιτρέπεται τώρα ν' ἀραδιάσω τὰ ἐλαττώματά τους. γιὰ τὴν δὲν εἶνε δικὰ τους· μερικὰ σημεῖα τῆς διανομῆς ἦταν ἀπελπιστικά, ἡ Μιράντα π. χ. κι' ἄς μὲ συχωρέσει ἡ χαριτωμένη καὶ ὠραιότατη ἠθοποιὸς ποῦ τὴν «ἐπαίξει». Ἡ καταφρόνησιν τῆς μετάφρασης τοῦ Πολυλά δείχνει, καὶ μόνο αὐτῆ, χαμηλὴ διανοητικότητά· πρὶν ἀπὸ χρόνια, μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ Κολλεγίου, ἀνέβασα, μὲ πολὺ περισσότερη καλλιτεχνικὴ ἀπόδοσιν, ὁ Κούν τὴν «Τρικυμία» καὶ, μὲ λίγες ἀλλαγές, τῆς μετάφρασης, γέμισε ἡ αἴθουσα γλύκα καὶ ἀρμονία· ὁ Πολυλάς ἔζησε στὴ Γερμανία σ' ἐποχὴ ποῦ ὁ Σαίξπηρισμὸς εἶχε γίνε πιά καθε-

στὼς καὶ ἡ δουλειὰ του ἦταν καρπὸς γνήσιας θερμῆς ἐπαφῆς μὲ τὸν ποιητῆ. Ἀλλὰ καὶ τέλεια νὰ ἦταν ἡ παράστασιν, πάλι θὰ εἶχα δίκαιες ἀντιρῆσεις: Τί χρειάζεται ὁ Σαίξπηρ καὶ ἡ «Τρικυμία»; Ὑπάρχουν, ἕνα δυστυχῶς, ἔργα ἢ σύγχρονα ἢ λίγο παλαιότερα, προπολεμικά, γέματα ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς ζωῆς τῆς σύγχρονης, ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ γνωρίσουμε. Ἄς ἡσυχάσει, γιὰ λίγον καιρὸν ἔστω, τὸ κλασσικὸ δραματολόγιο κι' ἄς πάψει νὰ εἶνε τοῦτο «φυγὴ» γιὰ μερικοὺς σκηνοθέτες!

Ὁ τωρινὸς ἄνθρωπος ζητάει τὰ δικαιώματά του καὶ τὸ κοινὸ μας ἔχει πιά τὴν ἰκανότητα νὰ μὴ μπορεῖ νὰ κοροϊδεύει μὲ φούμαρα ὅποιον τὸ νομίζει δυνατὸ κάτι τέτοιο κι' ἐπιτρεπόμενον.

2. «Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΠΛΑ»: Ἀντίθετα, τὸ ἔργο τοῦ Μπ. Σὼ παίχτηκε μὲ τὸν πιὸ σωστὸ τρόπο, σὲ μιὰν «βαλκανικὴν» ὑπερβολὴν ποῦ δὲν ἔφτανε ποτὲ τὴ χυδαίωσιν· ἡ σύγχρονη, πάντα, σάτυρα βρῆκε ἀνταπόκρισιν μὲ τὸ κοινὸ, ἀνταπόκρισιν ποῦ εἶχε πρὶν πραγμα-

τοποιηθεί μέσα στην ψυχή και στις δοκιμές των ήθοποιων. (Νομίζω πως μιὰ σκηνή στη δεύτερη πράξη (μιάνας και κόρης) και μιὰ στην τρίτη (Νικόλα Λούκας) πρέπει να ελαφρωθούν· μιὰ «διασκευή» δηλ. κι' έτσι τὰ ειδικὰ συγγραφικὰ γνωρίσματα του καιρού που γράφηκε θά χάσουν τὸ κάπως κουραστικὸ τραινάρισμά τους και ὁ θεατῆς θά τὸ δεῖ πὸ εὐχάριστα.

Ἡ Κατερίνα ἐπλασε τὴν κόρη μὲ κέφι, μὲ φαντασία, μὲ κατανόηση και μὲ ξεχωριστὴ καλαισθησία και σὸ παίζιμο και σὸ ντύσιμο· τέχνη και θέλγητρο, φαινόμενο και οὐσία σὲ πληρότητα. Ὁ Παπᾶς στὴν πρώτη πράξη ξεπέρασε τὸ γνωστὸ ἑαυτότου κι' ἔδωσε πολλὴ ποικιλία στὴν ἐρμηγεία του κι' ἕνα καρατεριστικὸ τόνο γεμάτο θερμότητα, πειστικότητα και χιούμορ, πὸ τὸ συνέχισε μ' ἐφευρετικότη-τα και μὲ πολιτισμὸ καίξιμο πρὸς ὠφέλεια τοῦ ρόλου, τοῦ κοινοῦ και τῆς φήμης του ὡς ἐξόχου ἡθοποιῦ. Ὁ Ἀποστολίδης δρέθηκε στὶς καλλίτερες στιγμὲς του, νικητῆς σ' ἕνα ρόλο δύσκολο και ζόρικο πὸ ἤθελε νοῦ και ταλέντο· και τὰ δύο τοῦτα τὰ πρόσφερε ὁ ἀξίος τεχνίτης ἀπειδώλευτα. Ὁ Νέζερ, ὁ θαυμαστὸς ἡθοποιός, ὁ πλουσιότατος σὲ θεατρικὰ προτερήματα, μὰς θύμιζε, κάθε τόσο, τὴν ἀφογή καλλιτεχνικὴ ἀγωγή του και τὴν κατάρτισή του. πὸ τὸν ὁδήγησε κι' ἄλλοτε σ' ἐπιτυχίες και πὸ τὴν ὥρα πὸ φέρνει σὲ ἀνάλογες δημιουργίες. Οἱ τέσσαρες πρωταγωνιστὲς δὲν παίζανε μονάχα καθ' ἑαυτοὺς ὥρατα παρὰ εἶχαν ἀναμεταξύ τους και μιὰν ἀρμονία καλοχτισμένη, σὰν τέσσαρα ὄργανα πὸ ἐξυπηρετοῦσαν τὴν πὸ σοφὴ ἐνορχήστρωση. Ἡ Μερκούρη θέλει ἀκόμα πολλὴ δουλειά· δὲν κατώρθωσε στὸν ἀρκετὰ συνθετικὸ τῆς ρόλου νὰ δώσει πιθανοφάνεια· στὶς στιγμὲς τοῦ σκέρτσου θύμιζε λαλιὰ δρύσης παρὰ ὑπέρτερα πὸ μεγαλοπιάνεται· κι' ἐνῶ ἡ φωνὴ τῆς ἦταν πολὺ βραχνότερη, γιὰ νὰ μὴν πῶ ἀπρεπότερη ἀπὸ τὸ ρόλο, τὸ παρουσιαστικὸ τῆς ἦταν πάρα πολὺ κομψότερο· στὴν ἀπειρία τῆς προστέθηκαν και οἱ ἐναντιότητες τοῦ μέρους τῆς, πὸ δὲν ἦταν τῆς ἰδιοσυγκρασίας τῆς. Ἀνάλογη δουλειά, γιὰ νὰ λιμάρει τὴ φωνὴ τῆς τὴ γεμάτη ἀπόδῃχῶ, χρειάζεται και ἡ κ. Λεονταρίδου, πὸ ἄλλως τε δὲν τῆς λείπουν προσόντα. Ὁ Διαμαντόπουλος ἐστάθηκε ἀξιόλογο, μέσα σὲ τό-

σους γερούς πρωταγωνιστὲς και τοῦτο δὲν εἶναι καθόλου μικρὴ ἐπιτυχία· δὲ λύγισε, παίζοντας μαζί μὲ δοκιμασμένους ἐπαγγελματίες.

Ὁ συγγραφέας δὲ θέλει, κατὰ βάση, νὰ σατυρίσει ἀπλῶς τοὺς γείτονες· τοὺς παίρνει γι' ἀφορμὴ, γιὰ νὰ καυτηριάσει τὴν «ἠρωϊκὴ» διάθεση, γενικὰ, προσπαθώντας νὰ χαρακτηριστήσει μὲ «βαλκανικὴν» ἡθογραφικότητα πλατύτερα τοὺς ἠρωῆς του σὲ μερικές στιγμὲς τους. Αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ διπλό, τὸ βαλκανικὸ και τὸ γενικότερο, τὸ ἐρμηγεψε σωστὰ ὁ θίασος και τὸ ἐνσάρκωσε και ὁ αἰθέριος ποιητῆς τῶν ἀδρῶν σχημάτων και τῶν ἐυγενικότατων χρωμάτων, ὁ Τσαρούχης, μὲ τὴ θεατρικότητα ἀντίληψή του πὸ φάνηκε καλύτερα στὴ δεύτερη πράξη ὅπου, στὴν προσεγμένη πλαστικότερη ἀπεικόνιση τοῦ σπιτιοῦ, ἔβαλε, ἀντίθετα, τὸν ἀδιάφορο, γι' αὐτὸν και γιὰ τὸν θεατῆ, χρωματιστὴ ἐκτέλεση τῶν δένδρων, γεγονότος δηλ. σὲ δεύτερη μοῖρα γιὰ τὸ ἔργο, ἐκεῖ πὸ κάποιος ἄλλος θά ἔστεινε κορμούς περίοπτος, διήθεν γιὰ νὰ παραστήσει πὸ «φυσικὰ» ὅσα πρέπει νὰ φαίνονται ψεύτικα. Καλότυχο τὸ δημιούργημα τοῦ ἱρλανδοῦ γιὰ τοὺς ἡθοποιούς Του και γιὰ τὸ σκηνογράφο του και γιὰ τὴ σκηνοθεσία του· δὲν ξέρω, ἂν εἶνε καλότυχο και στὴ μετάφρασή του, πὸ ὡς τόσο δὲν ἦταν δυσάρεστη. Ἔχει ἄρα γε και τὸ κείμενο λόγιες και «καθαρευουσιάνικες» ἐκφράσεις; Πῶς γράφει ὁ Μπ. Σῶ; Βουλεβαρδιερικὰ ἢ λογοτεχνικὰ; Σὰν Καγιᾶς ἢ σὰν Μάτεσις; Ὅποιος κάνει αὐτὴ τὴ μελέτη, θά ἔχει μόνον γνώμη γιὰ τὴ μετάφραση.

3. ἘΝΑ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΛΟΡΚΑ.

Δυὸ εἰδῶν διανοούμενοι ἐνδιαφερόθησαν γιὰ τὸ ΛΟΡΚΑ στὸν τόπο μὲς· νεωτεριστὲς τοῦ λυρισμοῦ (συρρεαλιστὲς) και ὅσοι δὲ βρίσκουν ἀρκετοὺς πιά γιὰ τὸ θέατρο τὸν Ἴψεν π. χ. και τοὺς διαδόχους του. Ἔτσι βγήκε σὲ δύο μεταφράσεις τὸ ἴδιο δρᾶμα του: «Ματωμένα στέφανα» τοῦ κ. Γ. Σεβαστιόγλου, εἰσαγωγὴ Ὁδ. Ἐλύτη, «Τετραδίο» και «Ὁ ματωμένος γάμος», «εἰσαγωγὴ και μετάφραση Νίκου Γκάτσου. Ἰκαρος». Ὁ πρόλογος τοῦ πρώτου και ὁ δεύτερος ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἕνα εἶδος και ὁ Σεβ. τὸ ἄλλο. Τὸ Λόρκα τὸν παραδέχονται ὡς ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ποιητῆς τῆς Εὐρώπης· μπορεῖ, γιὰ ὅσους ἔχουνε μπροστά-

τους ὄλο τὸ ἔργο του· τὸ μεταφρασμένο δὲ θά δικαιολογοῦσε τὸ χαραχτηρισμὸ· πάντως πρόκειται γιὰ σημαντικὸτα πρωτοπόρο, πὸ ἢ ἐξυψωμένη του ἢ τάση θά πραγματοποιεῖται μέσα σὸ σύνολο τῆς δουλειᾶς του. Ὁ διάλογός του εἶνε ὁ πὸ σύντομος, καθόλου ἐπιδειχτικός, ἀστολιστος, αὐτάρκης ὅμως και ἀπολύτως οὐσιαστικός· πὸ λιτὸς και ἀπὸ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας· καινοτομεῖ και μὲ τὸ νὰ μεταχειρίζεται μὴ νατουραλιστικὰ πρόσωπα, (παρουσιάζει δηλ. τὴ Σελήνη και τὸ Θάνατο) και τὸ πετυχαίνει λογοτεχνικὰ, ἂν ὄχι θεατρικὰ και λογοτεχνικὰ μαζί, ὅπως ἐπιβάλλεται νὰ γίνεται. Ἀμφίβολο εἶνε, ἂν ἢ τρίτη πράξη μὲ τὰ φανταστικά τῆς αὐτὰ τὰ πρόσωπα θά μπορούσε νὰ δώσει εὐκόλα χαρὰ καλλιτεχνικὴ στὴν παράταση, ἂν και ὁ Λόρκα θά τὸ πέτυχε κι' αὐτὸ στὴν παράσταση, γιατί, ἀλλιῶς, τυπώνοντας τὸ δρᾶμα σὲ βιβλίο, δὲ θά τό βαζε, ἂν και τὸ κοινὸ μὲς ὡς ἕνα σημεῖο δὲ θά δυσκολευτεῖ νὰ πεισθεῖ. Ὡς φεγγάρι κ.λ.π. ἔχει δεῖ πολλὰ κοριτσόπουλα στὴν Ἐπιθεώρηση· ἐκεῖ ὅμως τοῦτο γίνεται χωρὶς ἀξιώσεις και, πρὸ παντός, ἐκεῖ, εἶνε στὴ θέση του, ἀκριβῶς γιατί δὲν ἔχει ἀξιώσεις· τὰ θεατρικὸτα τὰ κόλπα φαίνεται πῶς ὁ Λόρκα τὰ ξέρει μέχρι τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια, κι αὐτὸ εἶνε τὸ κακό, γιατί τὸ τρίτο μέρος εἶνε κόλπο περισσότερο μὲ τὰ φεγγάρια· δὲν προχωρεῖ τὸ ἔργο, μόνον κλείνεται ἢ βραδυὰ και ἢ ἐξανθρωπισμένη Σελήνη και ὁ Θάνατος αὐτὸ ἐξυπηρετοῦν, πὸ πολὺ, παρὰ τὴ θεατρικὴ πρᾶξη και τὴ ολοκληρωμένη τελείωση τοῦ ἔργου, χωρὶς δηλ. τὰ δέντρα κ.λ.π. νὰ προσφέρονται και ἀπαραίτητα στὴν οὐσία εἶνε τερτίπια γιὰ τὴ συμπλήρωση τοῦ δρᾶματος.

Ὅσο γιὰ τὴ μετάφραση θά εἶχα νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ Σεβ. ἔχει ἐπιτυχία σὸ νὰ ξαναπλάθει τὸ διάλογό του πὸ θερμὸ, πὸ θεατρικὸ· ἐνῶ ὁ Γκ. τὸν ἀναλύει, τὸν κάνει κάπως πλαδαρὸ, γαλλικὸ, ἀλλὰ και περισσότερο ξεκάθαρο στὶς λεπτομέρειες τῆς φράσης. Τὰ στιχουργημένα μέρη του ὁ πρώτος τὰ ἔχει λιγότερα ρυθμικὰ και ἀρκετὰ σκοτεισμένα στὶς ἐννοιες, ὁ δεύτερος τ' ἀναδείχνει μὲ τὴ στιχουργικὴ του ἐμπειρία, δὲν τοὺς ἀφαιρεῖ τίποτε ἀπὸ τὴ σαφήνεια, πὸ βέβαια ἔχουν σὸ κείμενο. Γνήσιος θεατρικὸς ἄνθρωπος ὁ Λόρκα, θά

ήταν αδύνατο να έχει άσάφειες, γιατί το μόνο πεδίο που ή ασάφεια δεν έχει θέση είναι το θέατρο. Ο Σεβ., αν και δε μεταφράζει από το ισπανικό πρωτότυπο παρά από τὰ γαλλικά, διαισθάνεται καλύτερα, προφανώς το ύφος, φαντάζομαι, του συγγραφέα στα πεζά, ο Γκ. ξεχωρίζει για τὰ ποιητικώτερα μέρη. Το πιο επιθυμητό κείμενο στα ελληνικά, θά ήτανε μια καλύτερη έπεξεργασία του διαλόγου από το Σεβ. και να μπαίνανε στο ίδιο χειρόγραφο τὰ

στιχουργημένα από το Γκ. Για μια καλή παράσταση, θά χρειαζόντουσαν πραγματικά σοβαροί ήθοποιοί, και μάλιστα στις δύο πρώτες πράξεις, λιτοί, ήρεμοι, ειλικρινείς, χωρίς κανένα έξωτερικό τέχνασμα στο παίξιμό τους—θά έχουν καλήν ευκαιρία γι' αυτό στην τρίτη πράξη, που αυτή θά γινότανε ή αιτία να μὴν είναι το αξιο αυτό έργο για επιτυχίαν απόλυτη.

Από την άποψη τής συμβολής που θά είχε το δράμα τούτο στο

να γίνει αντικείμενο σπουδής από τους Έλληνες θεατρικούς συγγραφείς—τους πολύ νέους φυσικά, οι άλλοι έχουν άράξει στη ρουτίνα του βουλευάρτου,—θά είχαμε πολλά να κερδίσουμε από τον άπέραντο διάλογό του, τον άντινατουραλιστικό, το σοβαρό, το σεμνότατο, τον καθόλου κατεργάρικο. Και από αυτές τις άρετες έχει άπέραντην ανάγκη, δυστυχώς, ή νέα ελληνική δραματογραφία.

ΓΙΑΝ. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΡΕΞ: «Ο Μυστηριώδης Κύριος Τζόρνταν»—«Αξέχαστα χρόνια».

ΕΣΠΕΡΟΣ: «Λίνα Βαρσοβίνα»—ΤΙΤΑΝΙΑ: «Μοντέρνοι Ρυθμοί».

Ο Κινηματογράφος, με τις τεράστιες τεχνικές τελειοποιήσεις του τής τελευταίας Δεκαετίας—Τεχνικόλογο φίλμ, έγχρωμο άπλά φίλμ, άνάγλυφο φίλμ—καθώς και τις άπειρες δυνατότητες που προσφέρει στο σκηνοθέτη, σκηνογράφο και ήθοποιό, ξεπέρασε πια από χρόνια το στάδιο των αναζητήσεων και σήμερα κατατάσσεται σε όμοια με το θέατρο και τις Καλές Τέχνες πλαίσια και όχι παράλογα αναφέρεται σαν «7η Τέχνη». Βέβαια πάντα θά διαφέρει ριζικά με το θέατρο μ' όλο που μερικοί άρέσκονται σ' αυτό τον παραλληλισμό—άφου το πρώτο είναι στατική ζωντανή Τέχνη, διάλογος, ενώ ο Κινηματογράφος, κίνηση, εικόνα, έναλλαγή.

Όμως και τὰ δυο προσφέρουν, σαν θέαμα, μια αισθητική και πνευματική άπόλαυση στο θεατή και για τούτο ή κοιτική του κινηματογράφου περνάει σε ίση μοίρα σοβαρότητας με το θέατρο.

Έτσι, από τη σελίδα αυτή θά κρίνονται κάθε φορά τὰ καλύτερα κινηματογραφικά έργα του μήνα, που παίχτηκαν στους κινηματογράφους α' προβολής.

Έπειτα από τέσσερα χρόνια, που μās προσφέρονταν διαρκώς οι γλυκανάλατες Γερμανικές φιλοπερέτες και οι προπαγανδιστικές ταινίες, τώρα μπορούμε ν' απολαύσουμε μερικές καλές ταινίες της τελευταίας Αμερικανικής, Αγγλικής και Ρωσικής παραγωγής. Και λέω μερικές, γιατί οι συγκοινωνιακές δυσχέρειες έμποδίζουν ακόμα τους έπιχειρηματίες και τις ντόπιες κι

νηματογραφικές εταιρείες να στείλουν αντιπροσώπους τους στο έξωτερικό, όπως γίνονταν τὰ παλαιά χρόνια. Όλα όμως θά φιαξουν σιγά-σιγά. Για την ώρα, ως άρχούμεστε σ' ότι μās έρχεται απ' έξω, άφου ανάμεσά του υπάρχει τις πιο πολλές φορές κάτι τὶ το καλό. Από τους κινηματογράφους μας ταινίες α' προβολής παρουσιάζουν το ΡΕΞ, ή ΤΙΤΑΝΙΑ, το ΑΤΤΙΚΟΝ, ο ΕΣΠΕΡΟΣ, το ΠΑΝΘΕΩΝ και το ΙΝΤΕΑΛ και έτοιμάζονται ακόμη ο ΟΡΦΕΥΣ και το ΠΑΛΛΑΣ. Στις ο τὼ αυτές αίθουσες θά περάσουν όλοι οι κινηματογράφοι Αθηναίοι τή φετεινή χειμερινή σαιζόν.

Και τώρα λίγα λόγια για τὰ καλύτερα έργα του μήνα.

Το ΡΕΞ μετά το «Στο σταυροδρόμι τής ζωής» παρουσίασε την Αμερικάνικη ταινία «Ο Αόρατος Μίστερ Τζόρνταν», με τον Ρομπέρ Μοντγκόμερυ στον κύριο ρόλο. Είναι ένα έργο, έξαιρετικά πετυχημένο, πάνω άκριβώς σ' άχνάρια τής προηγούμενης ταινίας, με πολύ ενδιαφέρον. Η όλη υπόθεση—κάτι σαν Σαιξπηρικό παραμυθόδραμα, με σύγχρονο διάκοσμο και έποχή—στηρίζεται στην ψυχική ανάγκη του σημερινού άτομου να ξεφύγει λίγο απ' το περιβάλλον του, ζητώντας μιάν άγωνιώδη άπόκριση στα έρωτήματά του για τὸ μετά θάνατο. Μ' ένα όμορφοβαλμένο τρὴκ ο Σκηνοθέτης έκίνησε όλη αυτή την φανταστική ιστορία του με άπόλυτη άνεση, με τή βοήθεια του Ρομπέρ Μοντγκόμερυ που άποδί-

δει θαυμάσια στο ρόλο του. Το έργο που, αλήθεια, ξεφεύγει απ' τὰ συνηθεισμένα, δεν κατανοήθηκε όσο του άξιζε από το κοινό. Μια άκόμη καλή ταινία, που ανέβασε το ΡΕΞ είναι και «Τ' αξέχαστα χρόνια» Αμερικανικής κι' αυτή παραγωγής (UNIVERSAL). Έδώ ο Σκηνοθέτης είχε περισσότερη επιτυχία, μα και μεγαλύτερη εύχθεια για το σκοπό του. Η Κλωντ Κολμπέρ, ή αξέχαστη αυτή Γαλλίδα στάρ και ο Τζών Πέιν, στους κύριους ρόλους, έδωκαν τὸ μέτρο τής αξίας τους με την πηγαία ήθοποιία τους. Η υπόθεση είναι ή ιστορία τής ζωής μιās άσήμαντης Δασκαλίτσας σε μια Αμερικάνικη Πολιτεία, από το 1916 μέχρι το 1935, μέσα στην όποια παρεμβάλλεται ο α' παγκόσμιος πόλεμος. Το έργο διακρίνεται από μια άνθρωπιά, κάτι το συγκινητικά αισθηματικό και από την άποψη αυτή ίκανοποίησε το πολύ κοινό, χωρίς βέβαια να του προσφέρει και κάτι το νέο, το σημαντικό.

Ο ΕΣΠΕΡΟΣ με τή «Λίνα Βαρσοβίνα» παρουσίασε μια καλή ταινία, ένισχυμένη με τὸ έξαισιο παίξιμο του μεγάλου Κόνρατ Φάϊδ και τής γοητευτικῆς Λωρέτας Γιούγκ. Ο Κόνρατ Φάϊδ με τήν ταινία αυτή έπιστοποίησε τήν αξία του και τή γνώμη ότι έξακολουθεί να είναι—παρά τήν ηλικία του—ένas κορυφαίος δραματικός ήθοποιός. Η Λωρέτα Γιούγκ εμφανίζει κάτι τὸ Αγγελικά άθώο στο πρόσωπό της, που μαζί με τὸν άύθορητισμό τής ήθοποιάστῆς, τήν

κατατάσσει στή χορεία τῶν ἀμεγέθους καλλιτεχνῶν. Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου—μιὰ κοινὴ ὑπόθεση ἀπὸ τῆ ζωῆ μιᾶς χορευτρίας, πού στὸ πέρασμα της κατέστρεψε πολλές ὑπάρξεις—δὲν εἶχε τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ καὶ μόνο ἡ προσωπικὴ συμβολὴ τῶν ἠθοποιῶν τοῦ ἐχάρισε μιὰ καλύτερη πνοή. Ὅμως, τὸ ἔργο συνεχίστηκε καὶ γιὰ β' βδομάδα ἀπόδειξὴ ὅτι ἄρρεσε στὸ πολὺ κοινὸ.

Στὴν «TITANIA» οἱ φίλοι τοῦ χοροῦ καὶ τοῦ τραγουδιοῦ βρῆκαν

ὅτι τοὺς ἄρρεσε στὴν ταινία «Μοντέρνοι Ρυθμοὶ» μὲ τὸν καλύτερο Ἀμερικανὸ τραγουδιστὴ, τὸν Μπλίγκ Γκρόσμπυ. Φαντασμαγορικὸς σκηνοθετικὸς διάκοσμος, πολυάριθμα καὶ θαυμάσια γυμνασμένα μπαλέτα, χορὸς κι' ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὸ μέταλλο τῆς φωνῆς τοῦ Γκρόσμπυ. Οἱ ἀγαπημένες ταινίες τῶν Ἀμερικάνων, πού γιὰ νὰ ποῦμε τὴν καθαρὴ ἀλήθεια, ἐμᾶς τοὺς πάντα γκρινιάρηδες Εὐρωπαίους δὲν μᾶς ἐνθουσιάζουν. Μόνο πού μᾶς ἐκ-

πλήσσουν μὲ τὸν πλοῦτο τους.

Ἄλλες ταινίες, ὁπωσδήποτε καλές—περισσότερο δηλαδὴ ἀπὸ ἀνεκτές—δὲν εἶδαμε τὸν περασμένο μῆνα Ἄς μὴ ἐξεχνᾶμε ὅμως ὅτι εἶναι μόνις ἡ ἀρχὴ τῆς χειμωνιάτικης σαιζόν. Πολλές αἴθουσες δὲν ἀνοίξαν ἀκόμα καὶ γι' αὐτὸ ὁ γερός συναγωνισμὸς δὲν ἄρχισε. Ἄν καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἀναφέρουμε σὰν ὑποτιμητικὸ τοῦ κριτηρίου τῶν θεατῶν ἀπὸ μέρους τῶν ἐπιχειρηματιῶν

MIMHΣ ΦΛΩΡΑΣ

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Γ Α Λ Λ Ι Α

—Παρ' ὅλο ὅτι πέρασε ἕνας δλόκληρος χρόνος ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση, «ἡ κρίση τοῦ χαρτιοῦ» ἐξακολουθεῖ νὰ θρίσκεται σὲ δξύτατο σημεῖο. Ἐκδόσεις, τυπογρ. ὄργανισμοί, ἐφημερίδες, περιοδικὰ καὶ συγγραφεῖς, διαμαρτύρονται συνεχῶς γιὰ τὴν κατάσταση αὐτή, πού μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν νὰ μετριάσουν τὰ ἐργαστάσια παραγωγῆς χάρτου στὴ Γαλλία.

—Ἀνακοινώθηκε πὼς στίς 15 Ἰουνίου, τοῦ περασμένου χρόνου, τουρεκίστηκε στὴν Κολωνία ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ὁ M. Raymond Burgard, ὑψηλῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶχε συνεργαστεῖ στίς ἐκδόσεις Gallimard καὶ διηύθυνε τὴν Ἀνθολογία «ἡ Ἀνακάλυψη τοῦ Κόσμου», ὅπου μάλιστα, πρὶν ἀπ' τὸν Πόλεμο δημοσίευσσε τὴν «Ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου» καὶ τὴν «Κατάκτηση τῆς Ἀσίας».

—Οἱ ἐκδόσεις τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Νέων» δημοσιεύουν στὴν Συλλογὴ «Μυήσεις», τὸ «Σχεδιάγραμμα ἱστορίας μιᾶς ζωῆς» τοῦ καθηγητῆ Bergounioux καὶ τὸ «Οἱ μεγάλοι σταθμοὶ τῆς Μουσικῆς σκέψης» τοῦ νέου συνθέτη Emile Damais.

—Ἀναγγέλεται στὸ Mercure de France, ἕνα νέο ἔργο τοῦ Achille Ouy : «Victoires sur la Bête».

—Τὸν περασμένο Ἰούνιο ἐκλείσει χρόνος ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ συγγραφέα Luc Dietrich, γνωστοῦ ἀπὸ τὸ ἔργο του «L' Apprentissage de la ville», πού τραυματίστηκε βαρεῖα στὸ βομβαρδισμὸ τοῦ Σαιν-Λω καὶ πέθα-

νε τὰ τέλη Αὐγούστου στὸ Παρίσι.

—Ἀπὸ τὰ νέα βιβλία, σημεῖονομευε τὴν τελευταία ποιητικὴ δημιουργία τοῦ Paul Claudel «Λόγια καὶ Ποιήματα», τὴν «Πεῖρα τῆς Νύχτας» μυθιστορημα τοῦ Marcel Béalu, τὰ Δοκίμια, «Ἀπὸ τῆ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση στὴ Χιτλερικὴ» τοῦ L. Dresch καὶ «ἡ Γαλλικὴ Ρωμαντικὴ Μουσικὴ» τοῦ René Dumensnil.

—Ὁ γνωστὸς ἄγγλος ποιητῆς καὶ τεχνοκριτικὸς Herbert Read διωργάνωσε στὸ Παρίσι, στὰ Ἡλύσσια, μιὰ ἐκθεση ζωγραφικῆς Ἀγγλῶν μαθητῶν καὶ σπουδαστῶν πού εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία καὶ ἐτοιμάζει τὴ διοργάνωση ἐκθέσεως ἔργων 5-6 ἐκ τῶν καλυτέρων ζωγράφων τῆς Ἀγγλίας.

—Τὸ Μουσεο τοῦ Λούβρου, πλουτισμένο καὶ μὲ μερικὸς καινούργιους πίνακες, ἀνοίξε τίς πύλες του στὸ Κοινὸ. Πολὺς συνωστισμὸς παρατηρήθηκε τίς πρώτες ἡμέρες.

ΣΟΒ ΡΩΣΣΙΑ

—Στὴ Μόσχα, ὕστερα ἀπὸ 5 χρόνια, ἄρχισε τίς ἐργασίες του τὸ Συνέδριο τῶν σκηνοθετῶν Θεάτρου καὶ Κινηματογράφου τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., πού ὁ πόλεμος εἶχε σταματήσει, ὁργανωμένο ἀπὸ τὸ Τμήμα Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ἐπιτροπάτου τῆς Μόρφωσης καὶ Παιδείας καὶ τῆς Θεατρικῆς Πανεπισ. Ἐνωσῆς. Στὸ Συνέδριο θὰ μελετηθοῦν τὰ προβλήματα τῆς σύγχρονης σκηνοθετικῆς Τέχνης καὶ Κινηματογράφου. Ἡ μέχρι τώρα πορεία τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ἀπέδωσε πλούσια ἀποτελέσματα κι' ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ

ν' ἀνταλλάξουν τίς γνώμες τους οἱ κορυφαῖοι εἰδικοί ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ε.Σ.Σ.Δ.

—Ἀνοίξε, αὐτὲς τίς μέρες, στὸ Τασκέντ, μιὰ καλλιτεχνικὴ ἐκθεση ἀναπαραγωγῆς παλαιῶν ἀντικειμένων διακοσμητικῆς, μὲ ἀπειρία ἐκλεκτῶν ἐκθεμάτων, πού μεταξὺ τους βρίσκονται καὶ σημαντικὰ ἔργα τοῦ 18ου αἰώνα.

—Μεγάλη προσπάθεια γίνεται σ' ὅλη τὴ χώρα, γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἱστορίας, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φυλῶν πού κατοικοῦσαν παλαιότερα στὰ μέρη τῆς Σοβ. Ρωσίας. Ἔτσι, τὸ Τμήμα Ἀραβικῶν Μελετῶν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνατολικῶν Χωρῶν, στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Λένινγκραντ, ἔκανε μιὰ ἐπιστημονικὴ συγκέντρωση, ἀφιερωμένη στὴ μελέτη τῶν ἀραβικῶν πηγῶν τῆς ἱστορίας τῆς Ἀνατ. Εὐρώπης καὶ τῆς Ρωσίας, μὲ ὀμιλητὴ τὸ γνωστὸ Ἀκαδημαϊκὸ Σαρατόφσκι, πού ἀναφέρθηκε στὴ δημοσίευση τῆς «Συλλογῆς τῶν Ἀνατολικῶν Πηγῶν κατὰ τὸ Μεσαίωνα». Ἀκόμη ὁ καθηγητῆς Γιακουμπόφσκι, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., ἀνάφερε τίς παρατηρήσεις του, σχετικὰ μὲ τὰ σχέδια τῆς πρωτεύουσας Καρὰ-Ἀρ-Ἰτίλ, τὴν ἀκριβῆ τῆς θέσης καὶ τὴ διεξόδου σ' αὐτὴν τῶν Μουσουλμάνων τοῦ Νότου.

—Συμπληρώθηκαν τούτη τὴν ἑβδομάδα 75 χρόνια ἀπ' τὴν ἱδρυση στὴ Σοβ. Ἐνωσῆ τοῦ ὑδροβιολογικοῦ Σταθμοῦ. Αὐτὸς ἦταν ὁ πρῶτος στὸ εἶδος του στὸν Κόσμο. Τὸ 1871 ἐγίνε ὁ δεύτερος στὴν Ἰταλία καὶ τὸ 1885 στὴν Ἀμερικὴ.

—Γύρισε, πρὸ ἡμερῶν, στὴ Μόσχα, ἡ ἐξερευνητικὴ ἀποστολὴ

του καθηγητή Μπέρσταν, που είχε πάει στην περιοχή Τιέν-Σάν για αρχαιολογικές έσκαφές και έρευνες. Έξαιρετικά αντικείμενα αξίας της εποχής του χαλκού, τάφοι, θεμέλια κτιρίων, πόλεις του 8ου π.χ. αιώνα, ήρθαν εις φώς και θ' αποτελέσουν πολύτιμο υλικό μελέτης.

—Στό Ταλλίν, πρωτεύουσα της Έσθονικής Σοβιετικής Δημοκρατίας, όργασμος ανοικοδομήσεως των σπουδαιότερων μορφωτικών και εκπαιδευτικών κέντρων της πόλης, άρχισε. Άνοικοδομήθηκαν μεταξύ των πρώτων τὰ 103 Σχολεία, 20 Άνώτερες Σχολές, 20 Κινηματογράφοι και 3 Θέατρα.

—Η πόλη του Λένινγκραντ έστειλε 500.000 βιβλία στις άγροτικές βιβλιοθήκες των χωριών και συνοικισμών της περιοχής του.

—Στή Μόσχα, άνοιξε ή Έκθεση του Παιδικού Βιβλίου, που συγκέντρωσε άπειρο κόσμο, που ανάμεσά τους την πρώτη θέση είχαν βέβαια τὰ παιδιά.

—Μέσα στο πεντάχρονο διάστημα του πολέμου ή πνευματική κίνηση της Άρμενικής Σοβ. Δημοκρατίας δέν σταμάτησε ούτε στιγμή. Η δίψα και άγάπη του Λαού για μάθηση και τους ξένους μεγάλους συγγραφείς είχε σαν αποτέλεσμα τή μετάφραση στην Άρμενική γλώσσα 15 μεγάλων, Γάλλων, Άγγλων, Ισπανών κι Άμερικανών συγγραφέων, μ' ανάμεσά τους, τούς: Βοκκάκιο,

Μπαλζάν, Ζολά, Ουγκώ, Φλωμπέρ, Θεοβάλτες και Σαίξπηρ.

Α Γ Γ Λ Ι Α

—Μέσα σ' όλο έτούτο τὸ τρομερό πολεμικό διάστημα των 5 χρόνων, από τὸ 1939 και δῶθε, ή πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση στην Άγγλία, ήταν τὸ ήρεμο αντιστάθμισμα μέσα στην λαίλαπα της καταστροφής και των έρειπίων, για τὰ νεύρα των κατοίκων της. Ο διανούμενος και καλλιτεχνικός κόσμος της έκανε κάτι πάρα πάνω από αξιοθαύμαστο, προσφέροντας την πνευματική λύτρωση και καταφυγή στις δύσκολες ώρες.

Οί παλαιοί συγγραφείς, λογοτέχνες, κριτικοί, ποιητές, ιστορικοί, πλαισιωμένοι κι' από τούς νέους και νεώτερους συναδέλφους τους εργάστηκαν ίκανοποιητικά και μ' ένθουσιασμό, δίνοντας πνευματική τροφή και ξεκούραση στον σκληρά μαχόμενο στό διάφορα μέτωπα συμπατριώτη τους.

Μιά γενικώτατη ματιά σ' αυτή την πολεμική έκδοτική παραγωγή δίνει τὰ βέβαια συμπεράσματά της. Έτσι, δυο νέοι έξαιρετοι ποιητές, αναφάνηκαν στο διάστημα αυτό που ή εργασία τους έκανε έντύπωση. Ο W. H. Auden με τή συλλογή του «Pour le moment» και ο Stefan Spender, «Exercises Spirituels». Στο πλάι τους οι γνωστοί δοκιμασμένοι ποιητές, ο Alex Com-

fort, Cecil Day Lewis («Le mot de la fin») και ο έξαιρετος Dylan Tomas με τὸ «Όκτωβριανὸ Ποίημα».

Στή μυθιστοριογραφία θά πρέπει ν' αναφερθούν ιδιαίτερα ή θαυμασία Rosamund Lehman (άνταξια αδελφή του ποιητή Τζών Λέμαν), ο Morgan και ο Christopher Isherwood («Tous les Conspireateurs» — «Le Memorial»).

Άκόμη οι γνωστοί συγγραφείς Beverly Nichols, T. S. Eliot, J. B. Priestley και ή Rose Maccauley, ο D. S. Forester («Η Ζωή των Βρετανών Ναυτικών») και ο Arthur Gwyn-Browne.

Η Virginia Woolf εξέδωσε μιὰ σειρά από δοκίμια και ο Huxley τήν βιογραφία του Père Joseph.

—Σ' όλο τον πόλεμο δέν έγιναν τὰ καλοκαιρινά Φεστιβάλ Θεάτρου στις διάφορες άγγλικές πόλεις. Τελευταία συνεχίζονται τὰ Φεστιβάλ Σαίξπηρ που γίνονταν στο Stratford. Τὰ Φεστιβάλ του Μάλθερν σταμάτησαν. Έπιτυχία σημειώνουν οι παραστάσεις του Λαϊκού Θεάτρου της Υόρκης, όπου διακρίθηκε ή Mis Jean Rombinson. Έπιτυχία είχαν επίσης και οι παραστάσεις του Λυρικού Θεάτρου του Λονδίνου.

—Άνοιξε τις πύλες του, μετά την Έθνική Πινακοθήκη και τὸ Μουσείο Άλβέρτου και Βικτωρίας, με τήν Διεύθυνση του Leigh Ashton.

Κ Α Λ Λ Ι Τ Ε Χ Ν Ι Κ Α Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α

—Στό προηγούμενο τεύχος μας γράφοντας για τις εκθέσεις προτείναμε πώς πρέπει σύντομα να διοργανωθεί—τὸ αργότερο μέχρι την άνοιξη—μιὰ επαγγελματική έκθεση για οικονομική ένίσχυση των καλλιτεχνών μας.

Σήμερα διαπιστώνουμε πώς ή πολεμική έκθεση που ένρόκειτο να διοργανωθεί με άφορμή των έορτασμών τής 28ης Όκτωβρίου, που χαρακτηρίσαμε ως μονόπλευρη, ματαιώθηκε.

Όμοια, φαίνεται, πώς δε θά πραγματοποιηθεί και ή έκθεση τής Αιγύπτου. Γι' αυτήν θάταν καλύτερα να διοργανωθεί μετά την Πανελλήνια έκθεση που αναφέρουμε πάρα πάνω, σαν συνέχεια και προέκτασή της.

—Τὸ σημαντικώτερο νέο για τις Είκαστικές Τέχνες μετά την άπελευθέρωση είναι ή πραγματοποίηση τής ίδρυσης του Καλλιτεχνικού Έπιμελητηρίου, του οποίου τὸ πρώτο Συμβούλιο, έπειτα από διαδοχικές τμηματικές και γενικές άρχαιρεσίες, αποτελέσθηκε από τούς: Μπραέσα, Πρόεδρο, Α. Θεοδωρόπουλο και Γ. Ζογγόπουλο, Άντιπρόεδρος, Ο. Πλακοτάρη, Γεν. Γραμματέα, Άγλαΐα Παππά, Ταμία και Άντ. Πρωτοπάτση, Εϊδικὸ Γραμματέα. Έτσι ένα δυετρο δέκα χρόνων βρήκε επί τέλους τήν πραγματοποίησή του, κατοχυρώνοντας επαγγελματικά τον μέχρι τώρα τόσο παραμελημένο κλάδο των καλλιτεχνών μας. Δυστυχώς όμως, τίποτα στον τόπο μας, φαίνεται ότι δε μπορεί να γί-

νει πέρα για πέρα σωστό. Έτσι, έμφιλοχώρησαν και έδῶ προσωπικές αντιζηλίες και πάθη και κομματικές διαμάχες, με αποτέλεσμα ν' αποκλεισθούν από τή Διοίκηση του Έπιμελητηρίου—μη εκλεγέντα σύνοδρα μέλη—πρόσωπα τὰ όποια με τήν πολύχρονη καλλιτεχνική τους εργασία, ένίμησαν τὸ Έλληνικό δόνομα στο Έξωτερικό. Να αναφέρουμε όνόματα; Περιττό. Τὸ πάν όμως σε κάθε αρχή είναι να υπάρχουν γερές βάσεις. Άς προσέξουν καλύτερα οι νεώτεροι καλλιτέχνες μας. Η ένότητα είναι απαραίτητη σήμερα μέσα στον κλάδο τους. Με λίγη καλή θέληση κι' απ' τις δυο μεριές θά ένιτευχθεί.

—Άκόμα και ή ύπόθεση Παγκάλου, πρέπει να πάρει, επί τέλους,

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

—ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ τῶν Ἐθνῶν καὶ τῶν Λαῶν ὑπάρχουν ἱστορικές στιγμές καὶ ἡμερομηνίες πὸν ἡ παρουσία τους εἶναι ἕνας Σταθμός, πὸν ἀλλάζει καμμιά φορά τὸ ροῦ τῆς ζωῆς τους. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν πατρίδα μας, ἀπὸ τὸ 1940, ἡ ἡμερομηνία αὐτὴ εἶναι ἡ 28 τοῦ Ὀκτώβρη, ἡ μεγάλη αὐτὴ μέρα πὸν ὁ περήφανος καὶ ἀδούλωτος Λαός μας τσάκισε τὸ φασιστικὸ θεριὸ πὸν ἔρχονταν μὲ τὴ χαλύβδινη μουσούδα του, πέρα, ἀπ' τὰ κακοτράχαλα βουνὰ τῆς Ἀλβανίας νὰ υποτάξει τὴν ἀδάμαστη ψυχὴ του. Ὁ Ἴταλικὸς Ἱμπεριαλισμὸς ἀποδείχονταν μὲ τὴν γυμνότητά του τὴν ἀδυναμία τοῦ Ἄξουα καὶ τσακισμένος στὶς Ἀρβανίτικες βουνοκορυφές, δὲ μπόρεσε, ἀπὸ τότε, νὰ συνέλθει ποτὲ καὶ οβύνοντας λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὰ Ἐνωμένα Συμμαχικὰ πλήγματα, δικαίωσε τοὺς ἀγῶνες τῆς μικρῆς μας πατρίδας καὶ τὸ ἀντιφασιστικὸ μῖσος τοῦ Λαοῦ τῆς. Ἡ 28 τοῦ Ὀκτώβρη, καὶ γιὰ τὸν πνευματικὸν μας Κόσμον στάθηκε ἡ ἀφετηρία γιὰ τὸ ξεκαθάρισμά του, ἀπὸ τὰ λογῆς σάπια καὶ ἀντεθνικὰ στοιχεῖα του, γιὰ τὸν πλουτισμὸν του μὲ καινούργιο αἷμα, καθάρου κι' ἀγνό, βγαλλμένο ἀπὸ τὴν ἐποποιεῖα τῆς Ἀλβανίας καὶ τὴν τετραχρονη Ἐθνικὴ Ἀντίσταση. Ὁ δρόμος τώρα ἀπλώνεται λαμπερὸς καὶ ἴσιος ὅσο ποτὲ ἄλλοτε μπροστά μας. Ἀπὸ δῶ, ὅσοι ἔχουν ὄρεξη νὰ δουλέψουν τίμια, δημιουργικὰ, μὲ συναίσθησιν τῆς τρωινῆς πραγματικότητος, τῆς αἱματίνης Θυσίας καὶ τῶν ἔρειπίων πὸν ἄφησε ὁ πόλεμος, τοῦ κόπου καὶ τοῦ ἰδρωτὰ τῆς ἐργασίμενης τάξης, τῆς Ἐθνικῆς κατασφάλισης τῶν Δικαίων τοῦ Ἐθνους μας, μὲ κριτήριον τοὺς ἀγῶνες καὶ

τὴ συμβολὴν τοῦ σὸν τιάνιο αὐτὸν πόλεμον. Ἀπὸ κεῖ, οἱ μικροψυχοὶ, αὐτοὶ πὸν δειλίασαν στὴν πιδὸ κρίσιμη στιγμὴ τῆς μάχης, αὐτοὶ πὸν προόψωσαν συνειδητὰ καὶ ἠθελήμενα. Ἀπὸ δῶ, τὰ 90 ἑκατοστὰ τοῦ διανοούμενου κόσμου μας—γιατὶ πρέπει νὰ λεχθεῖ πρὸς τιμὴν του, πὸς λίγες ἦταν οἱ ἔξαιρέσεις—κι' ἀπὸ κεῖ τὰ 10 ἑκατοστὰ μὲ τὸ στίγμα τῆς Ἐθνικῆς ἀναξιοτήτας. Ὅχι. Ἄς μὴ νομιστεῖ πὸς μιλάμε ἔχοντας ὑπ' ὄψη μας κομματικὰ κριτήρια. Γιατὶ μέσα στὰ 90 ἑκατοστὰ εἶναι ἀνάμιχοι κι' ἀριστεροὶ καὶ δεξιοί, καὶ δημοκράτες καὶ οὐδέτεροι. Ὁ Τίμιος, δημιουργικὸς πνευματικὸς κόσμος τῆς πατρίδας μας ἐνωμένος σὲ μιὰ τιάνια προσπάθεια πρέπει νὰ δώσει τώρα τὸ παρὸν στὸ προσκλητήριον γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνοικοδόμησιν, μὲ ἀφετηρία τὴν 28 τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ 1940.

Τὸ τεῦχος αὐτὸ Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου, κυκλοφορεῖ μὲ καθυστέρηση λίγων ἡμερῶν. Αἰτία, ἡ ἀπεργία τῶν τυπογράφων, πὸν εἶναι γνωστὸ πὸς ἔληξε μόλις τὸ βράδυν τοῦ περασμένου Σαββάτου. Ὅμως πιστεύουμε, πὸς αὐτὸ τὸ τόσο δικαιολογημένο ἔμπόδιο, μὲ τὴν κατὰλληλη μεταχείρισιν τοῦ χρόνου ἀποβαίνει στὸ καλὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐμφάνισιν τοῦ 3ου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς καλλιτεχνικῆς.

Ἐποχόμαστε ἕνα πανηγυρικὸ καὶ δλοκληρωμένο 3ο τεῦχος τοῦ Ἰανουαρίου 1946.

ΑΝ ΚΑΙ δύο ἐπίλεκτοι φίλοι καὶ συνεργάτες, μὲ ἀπόλυτον κῦρος καὶ σεβαστὴ γνώμη σιτὸς θεατρικοῦς κύκλους, ἀσχολοῦνται, σ' ἄλλες σελίδες μας εἰδικώτερα μὲ τὸ

ζήτημα αὐτό, θὰ θέλαμε καὶ μεῖς νὰ προσθέσουμε λίγες γραμμές: Νομίζουμε πὸς ὁ δρόμος πὸν πήρε τὸ μεταπολεμικὸν Θεάτρο, στὸ μεγαλύτερον τμήμα του, δὲν εἶναι αὐτὸς πὸν τοῦ ταιριάζει. Κι' ἄς μὴ παραπονοῦνται οἱ ἐπιχειρηματίες τοῦ Θεάτρου. Εἶναι οἱ ἴδιοι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν σημερινὴν κατάντια του. Παράλληλα ὅμως φταῖνε κι' οἱ συγγραφεῖς.

Ἄς μὴ μᾶς ποῦνε πὸς αὐτὰ τὰ ἔργα θέλει τὸ θεατροζόμενον κοινὸν κι' αὐτὰ τοῦ δίνουνε. Τὸ κοινὸν ἔδειξε εὐτυχῶς πολλὰς φορές ὡς τὰ τώρα πὸς εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐκτιμήσει μιὰ σοβαρὴν προσπάθειαν. Τῆ στιγμῆ ὅμως πὸν Θεατρικοὶ ἐπιχειρηματίες καὶ συγγραφεῖς πᾶνε νὰ ἀποχαλάσουνε ὅ,τι ἔμεινε ὀρθὸν καὶ γερό, πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ σταματήσῃ ὁ θλιβερός αὐτὸς κατήφορος πὸν πήρε τόσο τὸ σοβαρὸ, ὅσο καὶ τὸ ἐλαφρὸν θεάτρο.

Τὸ πρῶτον—ἐκτός ἀπὸ λιγοστὰς ἔξαιρέσεις—θαλασσοδένεται στὰ βουλεβαροδιέρικα ἐργάνια, ρηχὰ καὶ ἀνούσια, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐποχὴν μας καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς—καὶ τὸ δεύτερον ἔγινε—κατὰ μιὰ πετυχημένη ἐκφραση τοῦ μαέστρου Θ. Σακελλαρίδου... βαριετέ. Καιρὸς λοιπὸν ν' ἀρχίσει ἡ σκουῖπα. Νὰ λείψουνε τ' ἀναμασῆματα ξεπερασμένων ἔργων ἀπ' τὸ πρῶτον καὶ οἱ... μεροκαματιάφρονδες νομειρίστες ἀπὸ τὸ δεύτερον. Ἐτσι μόνον θὰ φουξέει ἀέρας ἐξυγιαντικὸς, στὸ πολὺπαθὸν θεάτρον μας.

—ΚΑΙ ΠΑΛΙ ὁ λόγος γιὰ τὶς τάσεις καὶ ἰδεολογικὰς κατευθύνσεις. Ἀπ' ἀφορμὴ μερικὰ γράμματα πὸν πήραμε καὶ μᾶς ρωτοῦσαν ποῖα θάναυ καθαρά ἢ πορεία μας, ἢ κατευθυντήρια γραμμὴν μας. Καὶ ἀπαντοῦμε, γιὰ μιὰ τελευταία φορά. Τὸ

κάποιον τέλος. Οἱ νόμοι εἶναι σαφεῖς γιὰ τὰ προσόντα πὸν ἀπαιτοῦνται στὴν Διεύθυνσιν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου. Αὐτὸ, νομίζουμε, ὅτι ἀρκεῖ. Καὶ οἱ ὑπογραφὲς κι' ἀπ' τὶς δὺδ μεριές, εἶναι γὰ νὰ περνάει ἡ ὥρα. Τίποτ' ἄλλο.

—Ἄνοιξε, στὴν Αἴθουσα τοῦ Παργασσοῦ, ἀπὸ τὶς 19 Ὀκτωβρίου, μιὰ ἐκθεση Ζωγραφικῆς Τέχνης ἐννεμὰ νέων μας ζωγράφων, τῶν Γ. Βαρλάμου, Ἄννας Βορνόζη, Γιάν. Γαῖτη, Μ. Γεωργιάδου-Βοτῆλια, Γιάν-

νας Κουλεντιανοῦ, Γιάννη Μαλτέζου, Οὐραν. Ραγκαβῆ, Δημ. Χυτήρη καὶ Ντόρας Χρυσοχοῦδου. Ἡ ἔκθεση θὰ βασιτάξει ὡς τὶς 10 Νοεμβρίου. Ἐκθετόνται 81 πίνακες, πὸν γι' αὐτοὺς θ' ἀσχοληθεῖ στὸ ἐρχόμενο τεῦχος μας ὁ εἰδικὸς συνεργάτης μας.

—Τὸ μεγαλύτερον, ὅμως, ἀσφαλῶς μέν, πὸν ἀντανακλᾷ γενικώτερα καὶ σ' ὀλόκληρον τὸν κλάδον τῶν Εἰκαστικῶν Τεχνῶν, καλύτερα σ' ὀλόκληρην τὴν Καλλιτεχνικὴν Ἑλλά-

δα, εἶναι, μιὰ—ἀνεπιβεβαίωτη ἀκόμα—πληροφορία φιλότεχνου ἀπὸ τὸ Παρίσι, πὸν προκάλεσε εὐλογοῦ ἐνθουσιασμὸν. Σύμφωνα μ' αὐτὴν ὁ Δημήτρης Γαλάνης, ὁ μεγάλος μας αὐτὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης πὸν ἀπὸ χρόνια ζεῖ στὴν Γαλλία, ἐξελέγη καθηγητὴς στὸ Ecole des Beaux-Arts στὸ Παρίσι. Ἡ τιμὴ αὐτὴ εἶναι ἐξαιρετικὴ γιὰ τὸν Γαλάνην καὶ ἐπιβραβεῖει τὶς καλλιτεχνικὰς του προσπάθειες 45 χρόνων. Σήμερον ὁ Γαλάνης εἶναι 62 χρόνων.

περιοδικό μας θά προσπαθήσει ν' ακολουθήσει ένα ανεξάρτητο, μά πάντα προοδευτικό, ζωντανό δρόμο, ἀπαλλαγμένο ἀπὸ πολιτικές ροπές καὶ ἐπιρροές, ὅμως πάντα μέσα στὴ σημερινὴ παγκόσμια πραγματικότητα. Θά προσπαθήσει ν' ἀγκαλιάσει ὅσο τὸ δυνατό εὐρύτερες κοινωνικὲς μάζες, δίνοντάς τους τὴ σημερινὴ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δυναμικότητα τοῦ τόπου μας, ἐκφρασμένη ἀπὸ τ' ἀξιώτερα καὶ ρωμαλεότερα στοιχεῖα του. Μιά δυναμικότητα ποῦ θ' ἀξιοποιήσει κι' ὅλας τὸ μεγάλο «Ἔπος» τῆς αἰματηρότερης σελίδας τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, τοῦ τελευταίου πολέμου, μόλις συλλάβει τὸ μυστικὸ καὶ τίς βαθύτερες κοινωνικὲς αἰτίες του. Ἄρκει ὅτι ἡ προσφορὰ αὐτὴ θά ἔχει πιά μορφοποιηθεῖ σ' ἔργο Τέχνης, ποῦ θά ἐκφράζει κάτι τὸ συγκεκριμένο. Ἄδιόφορο ἀπὸ ποῦ καὶ ποιὸν θά προέρχεται ἡ μορφοποίηση αὐτῆ.

—ΜΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ χαρὰ καὶ συγκίνηση ἐπιθυμοῦμε νὰ ἐκφράσουμε ἕνα θερμὸ εὐχαριστήριον χαιρετισμὸ πρὸς τοὺς ἀναγνώστες καὶ φίλους τῆς «ΑΥΛΑΙΑΣ» γιὰ τὴν ὑποδοχὴ καὶ κοτανόηση μετὴν ὁποῖα περιβάλλανε τὸ α' τεῦχος, παρ' ὅλη τὴν κακὴ—χωρὶς ἀμφιβολία—τεχνικὴ τῆς ἐμφάνισι. Ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν καλύτερή της τόσο τεχνικὰ ὅσο καὶ στὴν ὕλη, προβάλλει τώρα σὰν πρώτη φροντίδα τῆς Διευθύνσεως καὶ τῶν Ἐκδοτῶν του. Γι' αὐτὴν ὅμως—παρ' ὅλη τὴ καλὴ θέληση—θά χρειαστεῖ μιὰ ἐλάχιστη πίστωση χρόνου. Πάντως ἀπὸ τὸ γ' τεῦχος του τὸ περιοδικὸ θά πάρει τὴν ὀριστικὴν του διαμόρφωση καὶ σ' αὐτὸ παραπέμπουμε τοὺς καλοθελητὲς πρὶν βιαστοῦν νὰ διατυπώσουν τὴν κρίση τους.

— Ἡ ΠΑΡΑ ΠΑΝΩ παραπομπὴ στὸ γ' τεῦχος τῆς «ΑΥΛΑΙΑΣ» τῶν καλοθελητῶν κριτικῶν της, ἔρχεται ἔπειτα ἀπὸ τίς διασκεδαστικώτατες φιλοφρονήσεις (I. . .) τοῦ κριτικοῦ, γνωστοῦ Φιλολογικοῦ Περιοδικοῦ, στὸ τελευταῖο μὲ ἀρ. 34 τεῦχος του. Ἴσως δὲ θάξιζε τὸν κόπο ν' ἀσχοληθοῦμε κἄν μετὸν συμπαθέστατο κατὰ τὰ ἄλλα κριτικόν, ἀπασχολώνας ἐπὶ τέλους καὶ τὸν χώρο αὐτὸ καὶ τοὺς ἀναγνώστες. Ὅμως ἡ ἐμπαθέστατη διαπίστωσή του ὅτι τὸ «περιοδικό μας δὲν προσφέρει τίποτα τὸ νέο» μᾶς βάζει στὸν πειρασμὸ νὰ διατυπώσουμε θλιβερὰς σκέψεις γιὰ τὸ κατάντημα μερικῶν φιλολογικῶν περιοδικῶν μας, ποῦ ἀποξε-

νωμένα ἀπὸ τὸν εὐρύτερο κύκλο τοῦ πνευματικοῦ μας κόσμου καὶ διατηρούμενα στὴ ζωὴ χάρις στίς ἀμβόλης πολιτικῆς σκοπιμότητας οικονομικὲς ἐνέσεις τῶν ὑποστηρικτῶν τους, ἀδυνατοῦν νὰ συλλάβουν τὸ νόημα τοῦ σημερινοῦ κόσμου, τῆς Τέχνης καὶ τῶν ἀπαιτήσεών της. Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τὴν «ΑΥΛΑΙΑ» ἄς μὴν ἀνησυχοῦν. Πολὺ σύντομα θά πειστοῦν πόσο σωστὸ εἶταν τὸ «μὴ προτρεχέτω ἡ γλῶσσα...». Ἀλλὰ, φαίνεται ὅτι «Ἐξεσι Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν».

—ΕΠΕΙΤΑ ἀπὸ διαδοχικὲς συσκέψεις ἀντιπροσώπων τῶν τεσσάρων Λογοτεχνικῶν Σωματείων μας (Ἐταιρείας, Συνδέσμου, Ἐνώσεως καὶ Ε.Ν.Ε.Α.), τῶν ἀνεξαρτήτων Λογοτεχνῶν μας καὶ ἐκπροσώπων τοῦ Ἑπουργείου Παιδείας, ἀποφασίστηκε ἡ ἴδρυση τοῦ Λογοτεχνικοῦ Ἐπαγγελματικοῦ Ἐπιμελητηρίου καὶ ἡ προσωρινὴ Ἐπιτροπὴ προχώρησε στὴ σύνταξη τοῦ Καταστατικοῦ του. Ἀντιθέσεις γνωμῶν ὅμως καὶ διαφωνίες ἐπηρεάσαν τὸ ρυθμὸ τῶν ἐργασιῶν της, ἂν κρίνωμε ἀπὸ τὴν ἀδράνεια ποῦ παρατηρήθηκε τίς τελευταῖες μέρες. Πρέπει νὰ ἐπιστήσουμε τὴν προσοχὴ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς στὴν εὐθύνη ποῦ θά ἔχουν γιὰ τὴν—λόγω διαφωνιῶν—ματαίωση τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σχεδίου τῆς ἴδρυσης τοῦ Ἐπιμελητηρίου, οἱ πρακτικὲς ὠφέλειες τοῦ ὁποῖου θάναί ἀνυπολόγιστες γιὰ τὸν διανοοῦμενο κόσμον μας. Ἐπειτα ἀπὸ τόσες δεκαετίες ἕνα ὄνειρον παίρνει σάρκα καὶ ὄστα. Καὶ λαχναίνει στὰ χρόνια μας ἐτούτῃ ἡ μεγάλη τιμὴ. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀρμόδιοι θά πρέπει νὰ φροντίσουν τὰ θεμέλια νᾶναι γερά καὶ προπαντὸς βασισμένα πάνω σὲ πνεῦμα δικαιοσύνης. Γιὰ τὴν ὥρα δὲν θά προχωρήσουμε περισσότερο, πρὶν ἡ Ἐπιτροπὴ περατώσει τὸ ἔργο της.

—ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ἀναβίβασαν σὲ 25 ο/ο, ἀπὸ καιρὸ, τὰ ποσοστὰ τους γιὰ τὴν πώληση βιβλίων καὶ περιοδικῶν. Τὰ πρακτορεῖα ζητοῦν 33 ο/ο γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ 35 ο/ο γιὰ τίς Ἐπαρχίες. Τὸ χαρτί ἔφτασε τίς 800 δραχμὲς τὸ κιλό (τὸ χειρότερο) καὶ δὲν ὑπάρχει. Τὰ τυπογραφικὰ διπλασιάστηκαν. Γιὰ ἐξώφυλλα καλά, χρώματα, κλισέ, βινιέτες κλπ. οὔτε λόγος. Κάτω ἀπ' τίς προϋποθέσεις αὐτὲς δὲν εἶναι ὑπερβολὴ τὸ ὅτι τὸ βιβλίον καὶ τὸ περιοδικὸ εἶναι σήμερον σὲ οὐσιαστικὸ οικονομικὸ διωγμὸ. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὰ ἡ

αὔξησι τῆς τιμῆς μας κατὰ 50 δραχμὲς κρίθηκε ἀπαραίτητη.

—Οἱ λογοτεχνικοὶ καὶ καλλιτεχνικοὶ Διαγωνισμοί, ποῦ ἀναγγέθηκαν στὸ προηγούμενον τεῦχος μας ἀπὸ τὸν ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ, θά εἶναι τὸ ἀξιολογώτερον πνευματικὸ γεγονός τοῦ ἐρχόμενου χρόνου. Θά προκηρυχτοῦν γιὰ τὴν ἀνοίξη τοῦ 1946, μὲ μεγάλα χρηματικὰ ἐπαθλα, γιὰ Ποίηση, Πεζογραφία, Κριτικὴ, Θέατρο καὶ Εἰκαστικὲς Τέχνες. Ἡ προεργασία τῆς συγκρότησι τῶν κριτικῶν ἐπιτροπῶν, προθεσιῶν κλπ. τελειώνει αὐτὸ τὸ μῆνα, ὥστε ἀπὸ τὸ ἐρχόμενον τεῦχος νὰ δοθοῦν στὴν Δημοσιότητα μετὰ τὰ περιοδικὰ καὶ τὸν ἡμερήσιο Τύπον οἱ σχετικὲς λεπτομέρειες.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πήραμε τὰ παρακάτω, δύο, γράμματα, ἀπαντητικὰ σὲ δικά μας: Ἀπὸ τὴν Ἐνωσιν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν (Ἀκαδημίας 76).

Κύριε Διευθυντὰ

Εὐχαρίστως ἐλάβομεν γνῶσιν τοῦ ὑμετέρου ἐγγράφου καὶ δηλοῦμεν ὅτι θά παράσχωμεν τὴν αἰτουμένην ἠθικὴν ὑποστήριξίν μας διὰ τὸν ἀγωνία, τὸν ὁποῖον θ' ἀναλάβητε διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνύψωσιν τῆς πατρίδος μας.

Παρακαλοῦμεν ὅπως δεχθῆτε τὴν ἐκφρασιν τῆς ἐξαιρέτου ἐκτιμῆσεώς μας.

Ὁ Πρόεδρος

Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ε. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

* *

Καὶ ἀπὸ τὴν Ἐνωσιν Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν (Φυλῆς 30).

Κύριοι

Τὸ Δ.Σ. τῆς Ἐνωσεως Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ἀφοῦ ἔλαβε γνῶσιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τῆς 15-6-45 ἐγγράφου σας, μᾶς ἐξουσιοδότησε νὰ σᾶς ἀπαντήσουμε, γιὰ τὴν τόσο πλατεῖα σ' ἔκτασι πρωτοβουλία σας, μὲ τίς πιδ ἐγκάρδιες εὐχαριστίες.

Αὐτὴ ἡ πρωτοβουλία, γύρω ἀπὸ τὴν δημιουργία εὐνοϊκῶν συνθηκῶν γιὰ τοὺς πρωτοφανέρωτους καὶ δόκιμους πνευματικούς μας ἀνθρώπους, εἶναι ἀληθινὰ ἀξιοσημείωτη. Οἱ σκοποὶ σας—ποῦ ἀνάγλυφα καμὲ τὴ μεγαλύτερη ἀπλότητα δια-

γράφονται στο έγγραφό σας, δὲ μῦθος παρὰ νὰ τιμῆσουνε μιὰ μέρα—ἔπως καὶ τώρα μὲ τὴν ἔναρξη—κείνους ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦν καὶ θὰ τὴν ἐφαρμόσουν.

Ἡ ἔνωση Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, κλείνοντας κι αὐτὴ στοὺς κόλπους τῆς, δὴλ τὴν καλὴ διάθεση

καὶ τὴν ἀγάπη γιὰ τοὺς νέους μας, δὲν μῦθος παρὰ νὰ σταθεῖ στοὺς πλευρὸ σας, σίγουρη πὼς θὰ βοηθήσει καὶ θὰ τὴ βοηθήσετε καὶ σεῖς στὸ κοινὸ ἔργο.

Μὲ τὴν πεποιθήση πὼς ἡ καλύτερη πραγματοποίηση τῶν πνευματικῶν σκοπῶν εἶναι ἡ κατανόηση,

κι' εὐχόμενοι ἀμοιβαία ἐκτίμηση στὴ συνεργασία αὐτῇ, σὰν ἐκπρόσωποι τῆς ἔνωσης Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, διατελοῦμε φιλικώτατα.

Ὁ Πρόεδρος
Κ. ΠΑΠΑΠΑΝΟΣ
Ὁ Γεν. Γραμματέας
ΑΓΓ. ΦΟΥΡΙΩΤΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

—Μᾶς ἀναγγέλληκε ὁ ἄδοξος θάνατος, στὸ τραγικὸ ναυάγιο τοῦ «Σπέρχειου», τὸν περασμένον Ἰούλιον, τοῦ ἀνθυποπλοίαρχου Λιμενικοῦ Νίκου Ζουρτάκη, γνωστοῦ στὰ Γράμματα μὲ τὸ φιλολογικὸν τοῦ ψευδώνυμου Νίκος Ἀκταῖος. Ὁ Ἀκταῖος ἀπὸ τοὺς καλοὺς νέους μας ποιητῆς, εἶχε τυπώσει μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ τὰ τελευταῖα πολεμικὰ χρόνια «Ἱμεροί» ποὺ κρίθηκε εὐμενέστατον κι' ἀφήνει ἀρκετὴ ἀνέκδοτη ἔργασια.

—Τὸ ζήτημα τοῦ χαρτιοῦ, παρ' ὅλες τὶς ὑποσχέσεις τῆς Οὐνρα καὶ τὶς προσπάθειες τῆς Ἐπιτροπῆς Χάρτου ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ τὰ σοβαρώτερα. Ἄς ἐλπίσουμε πὼς μὲ τὴ συμφωνία μὲ τὴ Σουηδία καὶ τὴν εἰσαγωγὴν χαρτοπολτοῦ οἱ δυσχέρειες θὰ λείψουν, σὲ σύντομον διάστημα.

—Τὰ λογοτεχνικὰ μα, Σωματεῖα, μὲ τὸ ἐπίκαιρον ζήτημα τῆς ἰδρύσεως τοῦ Λογοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, ἄρχισαν πάλι νὰ δείχνουν σημεῖα ζωῆς μὲ προ-

τοστάτες τὴν Ἐταιρεία καὶ τὸν Σύνδεσμον. Συζητήσεις, σχόλια κι' οἱ ἀπαραιτήτες ζυμώσεις. Ὅλα εἶναι εὐχάριστα καὶ δείχνουν τὴν πνευματικὴν ζωντάνια τοῦ τόπου μας.

—Ἡ ἔνωση Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ἐπρασκήρυνε λογοτεχνικοὺς διαγωνισμοὺς μὲ χρηματικὰ ἐπὸθλα. Προθεσμίες, πληροφορίες καὶ τὰ σχετικά, στὰ γραφεῖα τῆς ἔνωσης Φρ. Ρουζβέλτ 76.

—Καὶ τὸ νεώτερον καὶ σφριγηλότερον λογοτεχνικὸ Σωματεῖόν μας, ἡ ἔνωση Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν (Φυλῆς 30) γιόρτασε μὲ σεμνὴ συγκέντρωση τὴν ἐπέτειον τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, τὴν Κυριακὴν 28-10-45 καὶ ὥρα 6 μ.μ. ἐπὶ τὴν αἴθουσαν τοῦ Λύκειου Ἀθηνῶν ἐπὶ τὴν Κυψέλη. Μίλησαν, σχετικὰ μὲ τὸ πνεῦμα τῆς γιορτῆς, ὁ Πρόεδρος Κ. Παπαπᾶνος, ὁ Γ. Γραμματέας Α. Φουριώτης καὶ ἀπάγγειλαν οἱ: Νιόβη, Π. Γαβριήλ, Κ. Δ. Στάμου, Κ. Ζάππας, Χρ. Πύρποςος καὶ Α. Σακαλῆς. Ἡ γιορτὴ ἐπὶ τὴν ὁποία

πικρευθῆκε πολὺς κόσμος καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, ἔγινε μέσῳ σ' ἓνα θερμὸ περιβάλλον κι' ἔληξε μὲ μουσικὰς καὶ φωνητικὰς ἐκτελέσεις ἀπὸ τοὺς Ἀχ. Κολάση, Γ. Δασκαλόπουλον, Ἀφῶν Μανιατάκη, Ν. Κατσίνην καὶ Π. Πασχαλίδου.

—Ὁ ἔθνικὸς Σύνδεσμος Ἀναπήρων Πολέμου 1940—41, συνεχίζοντας τὶς μορφωτικὰς προσπάθειάς τευ γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνύψωσιν τῶν μελῶν τευ, ἔδωκε στὶς 5 τρέχοντος, Δευτέρα καὶ ὥρα 5 μ.μ., τὴ δευτέραν διάλεξίν τευ στὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φρ. Ρουζβέλτ 65 ἐντευκτήριά τευ, μὲ δμιλητὴ τὸ γνωστὸ ἀνάπυρον Λογοτεχνικὸ Πέτρο Μαρκάκη μὲ θέμα «Τὸ Κρητικὸ Θέατρο» (Θυσία τοῦ Ἀβραάμ—Ἐρωφίλη).

—Καὶ δύο ἐκόρη Λογοτεχνικῶν Διαγωνισμῶν ἀναγγέλλεται ἡ προκήρυξις. Ὁ ἓνας γιὰ τὶς Ἑλληνίδες Λογοτέχνιδες κι' ὁ ἄλλος γιὰ τὴ συγγραφήν τευ ἔπους τῆς Ἀλβανίας.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἐλάβαμε τὸ 80 φύλλον (Ἰουλίου) τοῦ «Παλμοῦ», Μηνιαίου Λογοτεχνικοῦ Περιοδικοῦ. Στὸ φροντισμένον αὐτὸ τεύχος σημειώνουμε τὶς συνεργασίας τῶν: Ν. Γόννη, Θ. Φαγκόπουλου, Γιώργου Κοτάνη, Γιάννη Εὐαγγέλου, Γ. Στάβερη, Ντ. Ζηριώη, κ. ἄ.

Ἀκόμη πήραμε τὴν «Ἀνατηρικὴ Ἐπιθεώρηση». Μηνιαῖον Πνευματικὸν ὄργανον τῶν Ἀναπήρων, 1ο φύλλον Ὀκτωβρίου, μὲ πολλὰ καὶ καλὰ συνεργασίας τῆ «Φωνῆ τοῦ Ἀναπήρου», τὸ ἀρτιώτερον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῆς ἀναπηρικῆς τάξης, καὶ τὴ «Συνοικιακὴ Ἠχώ» Διευθυντῆς Ἀγ. Παπαγγελόπουλος.

Ἰάβαμε τὸ 1ο φύλλον (Νοέμβρη) τῆς «ΠΟΡΕΙΑΣ» καινούργιον μηνιατικὸν Λογοτεχνικὸν καὶ Καλλιτεχνικὸν Περιοδικὸν τοῦ Πειραιᾶ. Στὴν φροντισμένην αὐτὴ ἔκδοσιν ποὺ βγαίνει μὲ ἐπιμελητῆς ἕλης τοὺς Σ. Αὐγερινὸν καὶ Στ. Γερᾶν

καὶ ἐκδότῃ τὸν Ἀρ. Μαυρίδη, πολλὰ καὶ καλὰς συνεργασίας ἀπὸ τὶς ὁποῖες σημειώνουμε ἰδιαίτερα αὐτὰς τῶν: Δημ. Βουτυρᾶ, Π. Βάρδη, Γ. Δροσίνην, Ν. Καδαντζάκη, Η. Ζιώγα, Θ. Κορνάρου, Γ. Κοτζιούλα, Β. Λαμπρολέσβιου, Χ. Δεβάντα, Κ. Μεραναίου, Σοφίας Μ. Παπαδάκη, Ν. Παπᾶ, Κ. Πολίτη, Γ. Σκαρίμπα, Σ. Σκίπη, Κ. Σούκα, Γ. Ρίτσου, Π. Χατζάρα καὶ ἀρκετῶν ἄλλων

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(Ἀναγγέλλονται ὅσα μᾶς στέλνονται σ' ἓνα ἀντίτυπον καὶ κρίνονται ὅσα μᾶς ἀνέλνονται σὲ δύο).

—«Πεῖνα» Ἰασ. Δεπούνη, Ποιήματα. Ἀθήνα 1945.

—«Ἀποστασία» Τάσου Ἀθανασιάδη. Δοκίμιον.

—«Ἡ Γυναῖκα ποὺ πέρασε μὲ τὰ Κόκκινα», Κ. Παπαπᾶνου, Διηγήματα,

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

24 Ὀκτώβρη

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. κ. Γ. Δημαρ. Ἀθήνα.—Εὐχαριστοῦμε θερμὰ, Περᾶστε μιὰ Τετάρτη ἢ Παρασκευὴ 11—12 1/2 ἄπ' τὰ Γραφεῖα μας.—κ. Δ. Ἀντικ. Ἀθήνα.—Ἀξιοσημείωτη προσπάθεια. Νὰ σᾶς δοῦμε προσωπικά, ἂν δὲν ἔχετε ἀντίρρηση.—κ. Μαν. Σκεν.—Ὅχι, δὲν ὑπάρχει καμμιά σχέση μὲ τὸ περιοδικὸν μας καὶ τὸν Θεατρικὸν Ὄργανισμὸν «Ἀυλαία». Ἀπλὴ συνωνυμία.—Στ. Δασκ. Πειραιᾶ.—Καλύτερον τὸ «Ἀτύρωση». Μόνον μεγάλο. Τί λέτε γιὰ τὸ ε' καὶ σ' τετράστιχο;—Σακ. Διαμαντ. Ἀθήνα.—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ λόγια σας. Τὰ δύο σας ποιήματα ἔχουν λυρικότητα καὶ πνοή, τὰ ἀδικεῖ ὅμως τρομερὰ ἡ γλώσσα τους. Μὴν βιαστεῖτε, Τὸ καλὸ, τὸ αὐθόρμητον θὰ ἔρθῃ σύντομον μὲ τὴν συνεχῆ ἄσκησιν.

Η «ΑΥΛΑΙΑ»